

**Universitat de les
Illes Balears**

*LA RAJOLA DEVOCIONAL A MALLORCA.
ELS VIACRUCIS
Del segle XVIII al primer terç del segle XX*

Maria Del Mar Llopart Morro

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari en Patrimoni Cultural: Investigació i Gestió.
de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2012-2013

Data: 26/06/2013

Signatura de l'autor

Nom Tutor del Treball: Andreu Josep Villalonga Vidal

Signatura Tutor

Acceptat pel Director del Màster Universitari en Patrimoni Cultural: Investigació i Gestió

Signatura

0. ÍNDEX

1.INTRODUCCIÓ.....	3
2.OBJECTIUS.....	6
3.ASPECTES METODOLÒGICS.....	7
4.ESTAT DE LA QÜESTIÓ.....	11
5. LA HISTÒRIA DE LA DEVOCIÓ A LA PASSIÓ DE JESÚS I LA SEVA DERIVACIÓ EN L'EXERCICI DEL VIACRUCIS.....	17
6. MÈTODES DE FABRICACIÓ.....	29
7. ELS VIACRUCIS DE RAJOLA A MALLORCA.....	34
7.1. EL SEGLE XVIII:.....	34
7.1.1. La producció catalana.....	35
7.1.2. La producció valenciana.....	39
7.2. EL SEGLE XIX:.....	43
7.2.1. La producció valenciana.....	44
7.2.2. La producció local.....	55
7.3. EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX:.....	57
7.3.1. La producció valenciana.....	57
7.3.2. La producció local.....	59
8. CONCLUSIONS.....	61
9. APÈNDIX FOTOGRÀFIC.....	62
10. CATÀLEG.....	79
11. BIBLIOGRAFIA.....	278

1. INTRODUCCIÓ.

La rajoleria¹ decorada conservada a Mallorca és una de les manifestacions artístiques manco conegudes dins el camp de les arts decoratives degut als escassos estudis dels quals ha estat objecte. Tot i l'aparició d'estudis importantíssims realitzats al llarg d'aquestes tres darreres dècades entorn a la història de les arts decoratives a Mallorca, són diverses les llacunes que encara es troben en aquest àmbit artístic. En el cas que ens pertoca, que és el de la ceràmica, sembla ser que la ceràmica de forma ha monopolitzat l'interès dels estudiosos i com a conseqüència s'ha deixat de banda l'estudi del patrimoni rajoler. És per això que el present estudi analitza una part de l'ampli i ric patrimoni rajoler de Mallorca, concretament les rajoles i plafons ceràmics que representen les estacions del viacrucis. A l'hora d'apropar-nos al patrimoni rajoler de Mallorca és necessari una mirada àmplia pel que fa a l'estat de la qüestió, ja que les referències directes són escasses i es troben summament disperses.

Els estudis sobre la producció rajolera decorada a Espanya s'han donat principalment al llarg de les quatre darreres dècades, fins al moment, aquesta producció es veia exclosa dels estudis entorn a la ceràmica, o en les millors ocasions es tractava com a un afegitó que indefectiblement el vinculava a lo popular, com si no mereixés més consideració. A mode d'exemple voldria citar el catàleg *Cerámica Valenciana (siglos XIII a XIX): Colección del Museo Nacional de Cerámica "González Martí"*², on trobem un capítol titulat "Cerámica popular en los siglos XVIII y XIX" i que es dedica a la rajoleria de la col·lecció. En el cas que els plafons s'ubiquessin a l'interior d'una arquitectura, els estudis monogràfics vinculats a l'edifici, majoritàriament, no hi feien referència. Aquest recent interès ha vingut determinat pel constant i sistemàtic espoli d'aquest patrimoni, i l'estat summament degradat en què es troba el que encara es conserva *in situ*. Cal tenir en compte que aquest patrimoni es troba a l'aire lliure o adossat a l'interior de l'arquitectura, i en aquest segon cas, fins fa poc la conservació del plafó es trobava en un buit a nivell de protecció, ja que no era un bé moble, però davant una intervenció de conservació i restauració de l'edifici al qual s'adossava, no hi intervenia cap especialista sobre el tema, el que implicava en moltes ocasions la pèrdua del plafó o en els millors dels casos el muntatge del plafó en un altre emplaçament amb els corresponents errors de muntatge. Ara bé, tot i que aquesta indiferència general s'ha mitigat a les darreres dècades, encara manca molta tasca a fer per donar-li el lloc que li correspon dintre de la producció artística.

Concretant en el tema que ens ocupa, aquella sèrie de rajoles que rememoren la passió soferta per Jesucrist en el camí de la pujada al Calvari i la seva mort, és a dir, la tipologia coneguda com a viacrucis, són pocs els estudis que s'hi dediquen. En les escasses ocasions en què és objecte d'estudi, trobem estudis d'un viacrucis en concret englobats dintre de catàlegs dedicats a la rajoleria d'un determinat marc cronològic o d'una determinada procedència, o en publicacions de caire local, principalment en les històries locals.

---

¹L'ús que es fa en aquest estudi del terme "rajola" correspon a l'accepció "rajola de València/manisa/taulell" que recull el Diccionari de la Llengua Catalana (segona edició) de l'Institut d'Estudis Catalans, és a dir, peça de ceràmica de forma prismàtica i de poc gruix, normalment de forma quadrada, amb esmalt vidriat i decoració per una de les cares.

²AD, *Cerámica valenciana (siglos XIII a XIX): Colección del Museo Nacional de Cerámica "González Martí" de Valencia*, Cultura Universitaria Popular, Valencia, 1980, 12-16.

En el cas de Mallorca no són nombrosos els treballs que s'han preocupat per l'estudi de la rajola decorada, tot i que el patrimoni d'aquest tipus és summament ric. Els nostres edificis religiosos i paratges naturals apareixen decorats amb plafons d'una gran qualitat artística, però són poc coneguts. La proliferació d'estudis monogràfics dedicats als edificis que els contenen, els catàlegs de patrimoni i alguns articles puntuals a les Jornades d'Estudis Locals han permès donar una mica de llum a un patrimoni oblidat, però ens trobem en els inicis d'un llarg camí, i mostra d'això, són els diversos catàlegs de patrimoni que no recullen els viacrucis locals o no al seu complet, en la majoria d'ocasions a causa de la seva desconexió.

És per tot això que aquest estudi abraça els viacrucis de rajola a l'illa amb la intenció de ser la primera aproximació historicoartística de conjunt d'aquesta tipologia, ja que de forma puntual s'ha realitzat qualque estudi referent a un d'ells. La concreció de l'estudi en els viacrucis de rajola respecte del patrimoni summament ric que disposem a Mallorca de rajoleria, ve determinat fonamentalment per l'estat de deteriorament i el perill permanent en què es troba aquest patrimoni, generalment a llocs a l'aire lliure i públics. S'han d'assenyalar com agents de deteriorament els efectes atmosfèrics i, molt especialment, la urbanització massiva i el vandalisme: la pèrdua o sostracció és freqüent, a causa de la facilitat amb la que poden extreure les peces quan la degradació es produeix en els morters de subjecció. La pintura ceràmica devocional religiosa és un patrimoni en perill de desaparició, perquè generalment són peces que, des de finals del segle XIX, tenen una bona acceptació en el mercat del col·leccionisme i, per això, han estat i estan buscades pels "furtius" i espoliadors sense escrúpols. Aquestes ceràmiques es troben plenament integrades a arquitectures i paisatges, generalment d'acord amb un pla constructiu, i tenen un valor patrimonial afegit quan els plafons ceràmics estan *in situ*, ja que quan es deixen d'estar al seu emplaçament original les ceràmiques estan fora del seu context.

Pel que fa a l'acotació cronològica, aquesta és el resultat de la investigació dels exemples conservats a Mallorca. En primer lloc s'havia de dur a terme un estudi cronològic dels exemples locals, el que ens conduiria a uns límits cronològics i la possibilitat d'un perquè d'aquests, i en segon lloc valorar l'opció d'una interrupció en l'estudi pel que fa al canvi o pèrdua de simbologia i/o material de la tipologia en qüestió. Per tant, cal tenir en compte que l'exemple més antic del qual tenim constància, a manca de noves troballes, és del segle XVIII. Aquesta cronologia no és per res arbitrària, ja que durant el segle XVIII és quan comencen a proliferar les estacions del viacrucis en una fornícula amb rajoles a València³, d'on procedeix la major part dels exemples mallorquins. La recuperació de l'auge de la producció ceràmica valenciana i la resistència de la ceràmica als efectes atmosfèrics expliquen la gran difusió d'aquesta tipologia a la devoció del viacrucis. Aquest fet continuà durant tot el segle XIX i arriba als nostres dies. Ara bé, el present estudi situa la seqüència final a nivell d'investigació al primer terç del segle XX, fet que radica en el progressiu desplaçament de l'exercici del viacrucis a l'interior dels temples, esdeveniment que condueix a un canvi de material en l'elaboració de les estacions ja que les peces es trobaven més protegides dintre dels temples. Així i tot cal destacar que existeixen nombroses mostres de viacrucis produïts en ple segle XX i de gran qualitat artística, tal són els casos que localitzem als carrer de Deià (1964), a

---

3ESTALL POLES, V.; FALOMIR VENTURA, C., *La imatge religiosa en la ceràmica*, catàleg de l'exposició, Ajuntament de Vila-Real – Museu del Taulell Safont, Vila-Real – Onda, febrer-abril 2009, 19.

l'interior de l'ermita de sant Honorat al Puig de Randa (1982), a l'oratori de la Maredeu del Refugi a Alaró (dècada dels 90 del segle XX), etc.

El tema objecte del present estudi es troba unit a dos punts de vista diferents però que convergeixen a l'hora d'oferir una lectura completa d'aquesta expressió artística; el liturgicoreligiós, és a dir, la història de la creació i difusió de la devoció de l'exercici del viacrucis i com s'introdueix i es concreta a l'illa de Mallorca, i el punt de vista material, ja que les estacions es duen a terme a través de diverses tipologies i materials segons les èpoques i necessitats. Aquest estudi es centra en aquest segon punt de vista, i concretament en la materialització del viacrucis en la tipologia formal de rajola, però no deixa de banda altres aspectes que condicionen aquesta expressió artística. L'anàlisi de cada un dels exemples conservats a Mallorca permet parlar de dos focus productius espanyols que tingueren una gran repercussió a l'illa en els segles aquí estudiats, aquests són la Comunitat Valenciana i Catalunya, a més de la producció ceràmica illenca. La mobilitat de les arts decoratives és una constant al llarg de la seva història, el que condiciona la seva evolució i el seu estudi, i que lògicament, no es pot obviar. La irrupció de rajoleria procedent d'altres zones permet comprovar les connexions amb centres més innovadors, així com la recepció de modes i idees. A partir d'aquí, s'ha anirà aprofundint en els trets de cada una de les produccions englobant-hi els exemples mallorquins.

2. OBJECTIUS.

Dintre de l'escassa tasca duta a terme a l'illa entorn a aquesta matèria, les transcripcions documentals entorn a la possible procedència de la ceràmica o sobre la litúrgia que s'ha dut a terme entorn al monument ceràmic han dut la capdavantera, mentre la catalogació de peces i variants iconogràfiques juntament amb estudis de caire estilístic i litúrgic gairebé no han estat empresos, sense comentar el fet que gran part d'aquest patrimoni és importat i no s'ha intentat donar-li el lloc que li correspon dintre dels estudis de la zona productora.

El treball que aquí es presenta pretén aprofundir i desenvolupar les següents línies d'investigació:

1) Catalogar tots aquells viacrucis realitzats a partir de la tipologia ceràmica que denominem com a rajola que a hores d'ara encara romanen *in situ* en el lloc pel qual foren creats.

2) Establir una cronologia i procedència, el més aproximada i detallada possible, de cada un dels exemples localitzats, a més d'establir fonts i models iconogràfics i formals.

3) Contextualitzar els exemples mallorquins dintre de la història de la zona productora, ja que com s'ha apuntat anteriorment la major part d'aquest patrimoni és producció exterior.

4) Delimitar si podem trobar una producció local, i en aquest cas, aprofundir en el tema.

El primer dels objectius, i totalment prioritari, és inventariar i catalogar, ja que la possibilitat de deixar passar el temps pot suposar la pèrdua de part d'aquest patrimoni. Aquest catàleg permet tenir coneixença de tot el material existent i facilitar la continuació dels estudis al respecte. Es pretén en primer lloc a través de la bibliografia local, i més concretament a través de les històries publicades dels diversos pobles de Mallorca, localitzar la gran majoria dels viacrucis. En tot cas, la visita sistemàtica a ermites, monestirs, santuaris, temples parroquials i cementiris, permetrà localitzar altres viacrucis no recollits per la bibliografia local, així com recorre a la història oral.

El segon objectiu, és tal vegada un dels més importants, ja que el poder establir una cronologia i una procedència, permet oferir-li una antiguitat i per tant un valor al monument que es desconeix. En alguns casos ja disposem d'una cronologia i procedència avalada per documentació de l'època, però en altres ocasions no disposem ni d'un marc cronològic orientatiu. Per tant en alguns casos, s'haurà de recórrer a la recerca arxivística i a l'anàlisi comparativa de la tipologia amb altres exemples locals o forans.

El tercer objectiu pretén relacionar els exemple locals amb la zona productora. És a dir, a partir de la investigació realitzada a la zona productora per altres autors, s'hi englobaran els exemples mallorquins.

Finalment, el quart dels objectius és amb tota seguretat el més difícil. Alguns estudiosos ens parlen de l'inici d'una producció rajolera local a partir del segle XVIII, en principi una producció merament de caire decoratiu, per tant, s'ha d'intentar aprofundir en aquesta línia.

En definitiva, l'objectiu final és donar a conèixer part d'un patrimoni que fins ara ha restat inèdit, confiant en la seva difusió, ja que sense aquesta no es pot pretendre que sigui objecte de valoració i protecció.

3. ASPECTES METODOLÒGICS.

El plantejament metodològic es fonamenta en la interdisciplinarietat i la complementarietat de les fonts, ja que es desitja que l'estudi d'un fenomen artístic com el de la ceràmica no estigui deslligat del seu context; els contactes comercials que determinaren la major o menor arribada de peces a l'illa de producció exterior i la influència a la local, la industrialització i els canvis en la fabricació, els esdeveniments històrics i religiosos que com ja s'ha indicat determinaren la decadència de l'aplicació de la tipologia ceràmica al viacrucis, etc.

Per arribar a assolir els objectius plantejats s'ha procedit, en primer lloc, a la recerca i consulta bibliogràfica, per tal de localitzar tots els viacrucis de rajola que es conserven a l'illa i concretar la informació que d'ells es té. Posteriorment s'ha procedit a la visita de cada un dels monuments verificant la seva existència i recollint les mides i material gràfic necessari per a completar la fitxa del catàleg.

La part essencial d'aquest estudi correspon a les fitxes catalogràfiques digitals ja que és el mitjà més útil per classificar el material recopilat i per facilitar-ne la posterior consulta. L'elaboració de la fitxa i la terminologia utilitzada ha partit de l'anàlisi dels catàlegs ceràmics que he tingut a l'abast i d'altres relacionats amb altres arts decoratives. La consulta d'aquests catàlegs i l'anàlisi dels seus elements m'ha permès entendre el que volia que fossin els paràmetres que guessin el meu catàleg; la practicitat, és a dir, les fitxes que el conformen havien de permetre'm treballar amb facilitat, la concreció i la claredat, ja que volia un catàleg que fos accessible per a mi i per a qualsevol persona que s'hi pugui apropar, tan si és entesa o no en el tema, però essent correcte, i evidentment havia de ser complet, s'hi havia de reflectir tota la informació que jo havia pogut recollir a tots els nivells, però també la que es pugui incorporar en futures investigacions sobre la matèria. El model de fitxa utilitzada és el següent:

-Codi de referència. El catàleg present conté un registre propi. Cada codi de referència del registre està compost per tres parts o seccions. En primer lloc trobem les sigles VC que fan referència a la tipologia, viacrucis. En segons lloc, al VC l'acompanya una enumeració que va de l'1 al 53, i que correspon a un municipi de Mallorca. Tots els municipis de Mallorca tenen assignat un número en relació a l'ordre alfabètic dels seus noms, així Alaró correspon a VC01 i Vilafranca de Bonany a VC53. Finalment, dintre de cada codi de referència de cada municipi es va enumerant cada estació del viacrucis partint del 001 i així successivament. En el cas que un municipi disposés de més d'un viacrucis, tal és el cas de Binissalem o Porreres, una vegada catalogat el primer viacrucis, de major antiguitat, del 001 al 014, es continua amb el següent viacrucis a partir del codi/referència 015 i successius.

-Paraula clau. En aquest cas la paraula clau va vinculada a la tipologia del monument ceràmic, que en tots els casos serà viacrucis, però es concreta el número de l'estació.

-Denominació de l'objecte. Fa referència a la tipologia ceràmica catalogada. En aquest cas el material del que disposem rep la següent nomenclatura; rajola quadrada completa⁴, rajola quadrada completa amb sanefa⁵, plafó de rajoles⁶ i plafó de rajoles amb sanefa⁷. A més es detalla si la rajola o plafó apareix incomplet o fragmentat.

-Ubicació actual. Recull el lloc on es troba actualment el plafó ceràmic que pot correspondre o no al lloc per al qual fou creat. Es dóna prioritat en l'estructura de la fitxa catalogràfica a la ubicació actual per sobre de l'original ja que es valora la projecció futura de protecció de l'element.

-Ubicació original. Lloc per al qual fou creat el plafó, que no sempre és el lloc en què s'ubica a l'actualitat.

-Tècnica. En primer lloc es fa referència al material de realització que és el fang, seguidament es fa referència a la cocció i al vidriat, després a la base estannífera⁸ i finalment a si la decoració és monocroma o policroma.

-Mides. S'aporten les mides generals del plafó i de la unitat ceràmica que el compon.

-Número de rajoles. Es detalla el nombre de rajoles que formen el plafó en qüestió (alt x ample).

-Cronologia. En el cas que es tingui constància amb exactitud de la cronologia d'alguna de les obres a través de la documentació s'inclourà en aquest apartat. De no ser així s'establirà un marc cronològic el més limitat possible utilitzant terços o meitats de segle, si això no és possible degut a la manca de documentació o a la repetició de models iconogràfics/estilístics s'establirà una cronologia per segles.

-Escola. És important establir la procedència de la ceràmica ja que com s'ha indicat amb anterioritat es disposa d'una gran quantitat d'obra d'importació.

-Taller/autor. Està dedicat a concretar el taller o l'autor del plafó.

-Descripció. Es descriu la iconografia, el cromatisme, els aspectes formals més destacables del plafó ceràmic i, si es dóna, el marc.

-Inscripció. Recull la transcripció literal de la inscripció en cas que existeixi. Aquesta majoritàriament correspon al número de l'estació que es representa. Si la inscripció ocupa més d'una línia quan es faci la transcripció al canviar de línia es farà constar amb /. En el cas que la degradació del plafó no permeti la lectura de la inscripció es seguiran les següents normes:

4La nomenclatura respon a una única peça, de dimensions similars a les d'una rajola, que conté la representació figurativa al seu complet.

5La nomenclatura respon a la rajola quadrada completa però la rajola apareix rodejada per una altra tipologia ceràmica com és la sanefa.

6La nomenclatura respon a la juxtaposició d'un número determinat de rajoles, ja siguin totes iguals o bé contenguin afegits de fragments, que contenen la representació figurativa.

7La nomenclatura respon al plafó ceràmic però el plafó apareix rodejat per una altra tipologia ceràmica com és la sanefa.

8Tècnica d'acabat consistent en un recobriment vitri referit a un esmalt format per sílice amb fundents de plom alcalins i bòrics contenint estany com a opacificant, donant lloc a un color blanc, heterogeni, brillant i opac (CABRERA, P.; MAICAS, R.; PADILLA, C., *Diccionario de Materiales Cerámicos*, Ministerio de Educación, Cultura y Deportes, Madrid, 2002).

-Si manquen lletres però pel context es poden identificar aquestes apareixeran entre claudàtors [ ].

-Si manquen lletres i aquestes no es poden identificar apareixeran tantes cometes com lletres perdudes entre claudàtors [“”]... Si no es pot identificar el número apareixeran tres guionets entre claudàtors [---].

-Estat de conservació. En aquest apartat es valora l'estat per si és molt bo, bo, regular, dolent o molt dolent, qualificació que ve determinada pel nombre de deficiències de conservació que presenta la peça així com la gravetat i la incidència d'aquestes i que apareixen detallades en el catàleg. És a dir, es considera que l'estat de conservació és molt bo quan no es localitza cap deficiència o si en té una però aquesta no revesteix gravetat (com per exemple si la peça té brutícia superficial, restes de concrecions adherides de poca importància...), és bo quan presenta una o excepcionalment dues deficiències, és regular quan en presenta dues o excepcionalment tres, és dolent quan en presenta tres o quatre, i és molt dolent quan en presenta cinc o més. Ara bé, no tan sols es valorarà el nombre de deficiències sinó també la gravetat d'aquestes i si la incidència és més o manco acusada.

Les deficiències més comunes són les següents; brutícia superficial i restes de concrecions adherides, rajola o plafó incomplet (deficiència de gravetat), fragmentació en parts (deficiència de gravetat), pèrdua de suport generalitzat (despreniments de matèria, desplaçació...), o en algun lloc concret, normalment a les arestes, i deficiències en el vidriat que pot ser un desgast generalitzat, pèrdua del mateix o craquelació. Exceptuant la primera deficiència i les indicades de gravetat, les altres estaran en funció de la incidència que pot ser més o manco generalitzada.

-Observacions. Està dedicat a assenyalar aspectes varis que tinguin a veure amb la peça/monument objecte d'estudi i que no pugin quedar consignats en cap altre camp de la fitxa catalogràfica.

-Documentació. S'hi recull la documentació arxivística que fa referència al monument o algun dels seus aspectes. La forma de citar la referència arxivística és:

-SIGLES DE L'ARXIU, *registre del còdex o lligall*, núm. de foli, data (any, mes i dia).

-Bibliografia. En ell s'hi recullen totes les referències bibliogràfiques que parlen directament de la peça, o del monument en qüestió. La forma de citar la bibliografia és:

-LLINATGE/S, NOM DE L'AUTOR, *Títol de l'obra*, Editorial, lloc d'edició, any, número/s de pàgina.

-LLINATGE/S, NOM DE L'AUTOR, "Títol de l'article", a *Títol de la revista*, any, número/s de pàgina.

-Fotografies. Aquest darrer camp inclou una imatge general del plafó, i qualsevol imatge de detall o d'altres elements que es considerin rellevants.

Per aconseguir completar tots aquests ítems que els estudis precedents no han permès concretar o que en alguns casos han pogut caure en errades es recorrerà a la consulta de bibliografia referent a la producció ceràmica valenciana, catalana i mallorquina (els centres productors de la ceràmica recollida en aquest estudi) per tenir una orientació cronològica a l'hora de la posterior recerca de les fonts arxivístiques, ambdós poden aportar notícies directes o indirectes al present estudi. La posterior consulta de les fonts arxivístiques es caracteritza per la poca presència de notícies relacionades amb la ceràmica, fet comú en la majoria d'estudis entorn a les arts decoratives. Alguna referència citada en aquest estudi ja havia estat donada per altres investigadors, però a penes havia estat interpretada, per aquest motiu torna a ser revisada. Els fons que s'han tingut en compte són eclesiàstics; l'Arxiu Diocesà (en el qual es trobem dipositats alguns arxius parroquials) i els

arxius parroquials, així com els municipals quan parlem dels viacrucis ubicats en cementiris. En aquests fons s'han tingut en compte:

-Els llibres d'eixides dels segles XVIII, XIX i primer terç del segle XX, els quals poden indicar una sortida monetària relacionada amb la compra dels plafons. La localització d'aquesta sortida pot indicar qui fa l'encàrrec, la procedència del plafó, la quantitat, el preu, i especialment la cronologia.

-Les cròniques dels segles XVIII i XIX dutes a terme pels rectors dels municipis que conserven viacrucis. Aquesta documentació ens pot oferir de manera indirecta una aproximació cronològica dels plafons ja que la realització de l'exercici implica l'existència del monument. En el moment de la consulta es tindrà especial atenció a les dates relacionades amb el temps de Pasqua i en dates relatives a crisis agrícoles, principalment seques, i epidèmiques, per si en aquests casos es produí l'exercici excepcionalment.

En la transcripció dels documents s'han seguit els criteris descrits als manuals de paleografia més usuals. Els criteris principals emprats en la transcripció són:

-Normalitzar alguns aspectes ortogràfics, concretament s'ha procedit a la separació de les paraules, a accentuar, a regularitzar les majúscules i minúscules i la puntuació.

-Resoldre les abreviatures.

-Aclariments de la transcripció utilitzant:

[...] Paraules il·legibles.

[?] Lectura dubtosa d'una paraula.

Malauradament, la consulta d'aquestes fonts no sempre ha donat uns fruits determinants, i en aquests casos s'ha procedit a consultar els catàlegs de col·leccions ceràmiques i de patrimoni de municipis pertanyents a les zones productores, així com altres publicacions d'aquests llocs, per si es pot localitzar plafons similars als exemples conservats a Mallorca, si això ocorre podrem establir una procedència i tal vegada una cronologia aproximada. Cal remarcar que la consulta d'aquesta bibliografia no serà tasca fàcil ja que moltes de les publicacions no es poden consultar a l'illa, per tant s'ha de tenir en compte que quan es parli de la bibliografia relacionada amb la producció ceràmica catalana i valenciana, es fa referència no a tota l'existent sinó a la que s'ha tingut l'oportunitat de consultar.

4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ.

El patrimoni rajoler a Mallorca és summament quantiós i d'una gran qualitat artística, ara bé els estudis que s'han dedicat a donar llum a la història de la rajoleria mallorquina són pràcticament inexistent. Una aproximació profunda a aquest patrimoni, i més concretament als plafons relacionats amb l'exercici del viacrucis, evidencia que gran part de la producció que trobem durant aquest marc cronològic és obra forana. Per tant, un apropament a la rajola decorada a Mallorca, suposa un apropament a la producció ceràmica exterior, i més concretament a la de la zona valenciana i catalana. Aquestes dues zones disposaven d'una gran producció rajolera que afavoria l'exportació peninsular i fins i tot a Amèrica i al nord d'Àfrica, i si a això se li suma la facilitat de comerç inherent a la proximitat amb l'illa, s'explica la rellevància de la ceràmica valenciana i catalana a Mallorca.

És per això, que cal tenir molt present els estudis centrats en la producció rajolera d'aquestes dues zones, tasca que no resulta gaire fàcil a causa de la dificultat d'accés a gran part de la bibliografia, ja que moltes de les publicacions no es poden consultar a l'illa. És per això que a l'aproximar-se a aquest estudi cal tenir en compte que tan sols apareix la bibliografia consultada i no tota la bibliografia existent relacionada amb el tema aquí tractat, fet que s'aguditzza més en el cas català que en el valencià. Ara bé, així i tot, malauradament no s'ha dut a terme un estudi d'aquest tipus, que reculli els viacrucis de rajola a València o a Catalunya, però si s'ha estudiat profundament el patrimoni rajoler en general.

En el cas de València cal destacar, en primer lloc a Segura Martí⁹ i el catàleg on es recullen els plafons de caràcter devocional que romanen *in situ* a L'Alcoià i El Comtat. El catàleg conté un capítol dedicat als viacrucis per la seva importància quantitativa; trenta dos en vint-i-cinc nuclis urbans. En aquest capítol a partir de la catalogació s'analitzen els trets dels monòlits, establint tipologies en funció de si són obra del segle XVIII o XIX, el nombre de rajoles dels plafons, la distribució de l'escena figurativa i del text, les ubicacions i els traçats de les diverses vies sacres a més d'avaluar la devoció actual en els diferents nuclis.

Ara bé, un lloc d'honor mereix la tasca pionera duta a terme per l'estudiós Pérez Guillén, que a partir de la dècada dels vuitanta inicia la important tasca d'estudiar la rajoleria de la ciutat de València, un centre productor desconegut fins a les hores i la qual producció havia estat atribuïda als forns de Manises i Alcora. És cert que la prestigiosa ceràmica medieval de Paterna i Manises ja havia estat estudiada per González Martí en la seva monumental *Cerámica del Levante Español* (1944-1952)¹⁰, però tota la producció posterior al segle XVI era tan desconeguda com amb falta de dades certes i sobrada d'errors. El seu primer gran estudi al respecte, *La Pintura cerámica valenciana del siglo XVIII: Barroco, Rococó y Academicismo clasicista*¹¹, la primera part de la seva tesi doctoral presentada el juliol de 1987, es fonamenta en un ampli treball de camp dedicat a inventariar

⁹SEGURA MARTÍ, J. M., *Catálogo de paneles cerámicos devocionales de L'Alcoià- El Comtat (Alicante)*, Instituto de Cultura "Juan Gil-Albert", Alicante, 1990, 233-246.

¹⁰GONZÁLEZ MARTÍ, M., *Cerámica del Levante Español. Volum III: Azulejos, Socarrats y Retablos*, Labor, Barcelona, 1952.

¹¹PÉREZ GUILLÉN, I. V., *La Pintura cerámica valenciana del siglo XVIII: Barroco, Rococó y Academicismo clasicista*, Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, València, 1991.

centenars d'exemplars, entre ells viacrucis, en el pacient examen d'innombrables protocols i en la revisió sistemàtica de nombroses col·leccions de gravats. Els inventaris que presenta analitzen minuciosament les peces, la seva manufactura material, el seu procés de disseny i producció; confrontant els seus resultats amb les notícies de viatgers o erudits coetanis i, sobretot, amb l'afortunada troballa de documentació arxivística inèdita que permet datar i atribuir les obres a un artista o a una fàbrica; però, a més, confereix a aquestes dades una nova dimensió amb la identificació de les fonts iconogràfiques en estampes i emblemes, permetent així relacionar aquestes creacions¹². A aquesta publicació li seguirà la segona part de la tesi dedicada a les rajoles de sèrie del segle XVI al XVIII, i una infinitat de llibres i articles que faran que l'estat de la qüestió experimenti un capgirell absolut.

A part de la tasca investigadora de Pérez Guillén cal destacar la seva sensibilització davant la desprotecció d'aquests béns, fet que provocà que proposés a la Direcció General de Patrimoni de l'Administració Autònoma l'elaboració d'un inventari dels panells ceràmics públics de la Comunitat Valenciana, tasca de la que s'ocupà personalment entre 1989 i 1995, i que podem consultar a l'actualitat a la web de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana.

A aquests estudis el seguirà l'obra de Maria Eugènia Vizcaíno Martí¹³. En ella s'estudien les rajoles barroques que encara es troben ubicades en el lloc per al qual foren creades en els segles XVII i XVIII a València. Aquestes són de caràcter religiós, fet que ve determinat per l'auge constructiu de l'època. En el segle XVII es realitzaren multitud de convents i esglésies, i en altres s'intervingué cobrint l'ornamentació gòtica amb ceràmica religiosa de pretensions pictòriques. L'estudi recull el viacrucis situat al convent del Corpus Christi.

També de Pérez Guillén és *Pintura ceràmica religiosa: paneles de azulejos y placas. Fondos del Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias González Martí*¹⁴, en el qual, seguint amb la seva metodologia de treball anteriorment comentada, estudia i cataloga els panells i plaques de temàtica religiosa conservats en el fons del Museu Nacional de Ceràmica i Arts Sumptuàries "González Martí". Els profunds coneixements adquirits entorn a l'assumpte al llarg de la seva vida professional continuen en els capítols introductoris, on analitza els marcs ornamentals i la seva evolució, les fonts i models, les fàbriques, els pintors i les característiques tècniques, a part dels extensos comentaris dels dos-cents exemples de la col·lecció, entre ells viacrucis.

L'aportació de Josep Feliu Franch¹⁵ permet establir la continuïtat històrica de la producció rajolera valenciana a partir de la segona meitat del segle XIX, quan la ciutat de València decau en producció i agafen força altres centres com Onda, que tot i els canvis, són més una continuïtat que una ruptura.

12MARTÍN MARTÍNEZ, J., "Inocencio V. Pérez Guillén y la historiografía de la cerámica valenciana", a *Ars Longa*, núm. 18, 2009, 23.

13VIZCAÍNO MARTÍ, M. E., *Azulejería barroca en Valencia*, Federico Domenech SA, València, 1999, 19-44, 89 i 90.

14PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa: paneles de azulejos y placas. Fondos del Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias González Martí*, Ministerio de Cultura, Madrid, 2006.

15FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda en el siglo XIX*, Universitat Jaume I, Castelló, Tesi Doctoral, 1998.

En el 2006, Segura Martí¹⁶ cataloga un grup de vint-i-cinc plafons ceràmics devocionals del Museu Arqueològic d'Alcoi, d'època moderna i contemporània. Entre ells trobem un plafó de 2x2 amb la sisena estació del viacrucis de finals del segle XIX. Ara bé, a part de l'exemple cal destacar les notes introductòries al catàleg les quals fan referència no tan sols a la col·lecció del museu, sinó als exemples de la ciutat d'Alcoi gràcies als seus estudis precedents ja citats aquí, i especialment les referències que vinculen aquest tipus de producció a la religiositat popular.

En el 2008, Sendra Bañuls¹⁷ fa el mateix amb el patrimoni ceràmic devocional d'Oliva.

Una de les obres més completes és *La Ceràmica Valenciana. Apuntes para una síntesis*¹⁸, una obra dedicada als estudiants universitaris als quals els ofereix una síntesi històrica de la producció ceràmica valenciana, però amb una àmplia aportació bibliogràfica que permet als investigadors aprofundir més en el tema. L'obra, que abraça la producció valenciana des de les primeres troballes de ceràmica a l'àrea valenciana, que es daten entre el VI i el IV mil·lenni aC fins a les produccions més actuals, ens interessa especialment pels capítols dedicats exclusivament a la producció rajolera (capítols déu, dotze, quinze, disset i dinou, dedicats a la rajoleria medieval, dels segles XVI i XVII, del XVIII, del XIX i del XX respectivament). En ells s'analitzen les tècniques, les diverses tipologies (és a dir, paviments, sòcols, contrapetjades, plafons i retauls, plaques, làpides...), les decoracions i les fonts utilitzades per aquestes, es parla dels tallers/fàbriques i els pintors que hi treballen, etc.

També cal destacar els diversos estudis i articles realitzats per Josep Pérez Camps i Josep Maria Català Gimeno entorn al patrimoni rajoler de Manises a la revista *Uniceram*.

En el cas de la rajoleria catalana els estudis, com ja he comentat amb anterioritat, no són tan quantiosos i són a més de difícil consulta. En aquest context tampoc trobem un estudi concret sobre els viacrucis catalans, però una mirada àmplia a la rajoleria catalana permet establir enllaços amb el patrimoni que es troba a l'illa. Una de les fonts principals ha sigut el *Butlletí Informatiu de Ceràmica*¹⁹ i alguns dels seus articles relacionats amb la ceràmica aplicada. També ha sigut de gran rellevància el llibre dels autors Batllori i Llubià²⁰ i el de A. Cirici²¹ on es dediquen varis capítols a la producció rajolera catalana dels

---

16SEGURA MARTÍ, J. M., "La col·lecció de plafons ceràmics devocionals del Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó d'Alcoi", a *Recerques del Museu d'Alcoi*, núm. 15, 2006, 103-136, 122.

17SENDRA BAÑULS, F., "Plafons ceràmics i imatges devocionals a Oliva", a *Cabdells: revista d'investigació de l'Associació Cultural Centelles i Riusech*, núm. 5, 2008, 81-103.

18COLL CONESA, J., *La Ceràmica Valenciana. Apuntes para una síntesis*, Asociación Valenciana de Ceràmica, Valencia, 2008, 97-112, 151-159, 195-211, 227-240, 257-271.

19CABOT ESTARELLAS, J., "Rajoles de l'ermita de Valldemossa", a *BIC*, núm. 71, 2001, 26 i 27/MIQUEL, S., "Rajola decorada", a *BIC*, núm. 22, 1984, 51-77/SANTANACH SOLER, J., "Una rajola barcelonina en format gran que evidencia una sèrie de la primera policromia", a *BIC*, núm. 64, 1998, 41-47/SUBIAS PUJADAS, P., "La ceràmica aplicada a la fi de segle. Centres productors hispànics representats a la reserva del Museu de Ceràmica de Barcelona", a *BIC*, núm. 41, 1989, 19-23.

20BATLLORI, D.; LLUBIÀ, LL. M., *Ceràmica catalana decorada. Rajoles, plats i peces de forma del segle XIII al XIX*, Vicens Vives, Barcelona, 1974, 3-8, 24-35.

21CIRICI PELLICER, A., *Ceràmica catalana*, Editorial Destino, Barcelona, 1977.

segle XIII al XIX, així com el catàleg *El descobriment de la ceràmica catalana a les col·leccions privades. Segles XIV-XVIII*²² que ens ofereix una visió general de la producció ceràmica catalana, a més de presentar quantiosos exemples de caràcter devocional.

En el 2008 es publica el catàleg de les rajoles d'arts i oficis²³ on se'ns dóna una aproximació a la policromia, pinzellada, tractament de l'espai i la figuració de la producció catalana.

Finalment no cal oblidar els fons museístics en línia i catàlegs de patrimoni valencians i catalans, per la similitud d'alguns exemples *in situ* amb els que trobem a l'illa: tal és el cas de Bellpuig²⁴, Esplugues de Llobregat²⁵, Algemesí²⁶, etc.

Respecte als estudis empresos a l'illa, la primera aproximació al tema són els apunts de Bartomeu Ferrà²⁷ al *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana (BSAL)*, on es citen exemples de plafons ceràmics, alguns dels quals ja estaven desapareguts en el moment en què es realitzà l'article. Respecte al tema que ens ocupa, recull els viacrucis com a una part important d'aquest patrimoni, se'ns comenta que existeixen abundants exemplars de rajoles amb les estacions del viacrucis, tot i que no en cita cap en concret.

Un lloc important és ocupat per l'article de Càndida Gamundí i Agustina Vilaret²⁸, on s'apropen a l'estudi d'alguns, dels molts, plafons figuratius que trobem a l'interior de les nostres esglésies. Tot i la manca d'un estudi arxivístic complet, es tracta d'un primer avanç interessantíssim on, a part d'una descripció iconogràfica i estilística, es presenta una primera aproximació cronològica i s'analitza la possible procedència de la ceràmica, que per la importància de la producció, els contactes comercials i la correspondència de trets, majoritàriament és valenciana o catalana, fet que coincideix amb els exemples recollits en el present estudi.

22AD, *El descobriment de la ceràmica catalana a les col·leccions privades. Segles XIV-XVIII*, Fundació Francisco Godia, Barcelona, 2005, 79, 108 i 109.

23AD, *Les rajoles catalanes d'Arts i Oficis. Catàleg General*, MS Editor, Barcelona, 2008, 6-12.

24AD, *Catàleg de Béns de Bellpuig (Urgell)*, Ajuntament de Bellpuig, Urgell, 2010, fitxes CB-85 A i CB-86 A [en xarxa]. <www.bellpuig.cat/fotos/bellpuig/planols/avpoum2011/101129bensfitxes7190.pdf> [consulta: 22/02/2013].

25AD, *Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental Local*, Ajuntament d'Esplugues de Llobregat, Esplugues de Llobregat, 2006-2007, fitxa I.C.09/194 i I.U.M.30/101 [en xarxa]. <www.diba.es/documentos/429042/f6f828b3-ffe8-4e9b-b265-7940e9cb2711> [consulta: 22/02/2013].

26MORELL TALENS, E., "Catàleg de Béns i Espais Protegits (Algemesí)", a *Pla General d'Ordenació Urbana d'Algemesí*, Ajuntament d'Algemesí, Algemesí, 2012, 85-87 [en xarxa]. <www.algemesi.es/sites/algemesi.portalesmunicipales.es/files/documentos/Urbanisme/NORMATIVES/espaisprotegits/NormesUrbanistiques/LLISTAT_ELEMENTS_CATALOGATS-MAR_2012.pdf> [consulta: 22/02/2013].

27FERRÀ, B., "Azulejos Antiguos. Apuntes de mi cartera y datos para una monografía", a *BSAL*, núm. 10, 1904, 299-301.

28GAMUNDÍ, C.; VILARET, A., "Panells de rajoles figuratives a algunes esglésies de Mallorca", a *BSAL*, núm. 42, 1986, 111-120.

L'obra capdavantera és *Rajoles policromes a Mallorca*²⁹, del col·leccionista Joan Cabot Estarellas, una aproximació eminentment visual, que ens ofereix un registre iconogràfic extens de la rajola existent a Mallorca. L'obra no recull cap exemple relacionat amb el present estudi, però resulta molt interessant per l'aproximació a la ceràmica de caràcter devocional a l'illa.

També cal destacar el treball *Noticia para el estudio de la producción azulejera en Mallorca (siglos XVIII-XIX)*³⁰, on se'ns parla que a les darreres dècades del segle XVIII i a principis del segle XIX començà a Mallorca una producció pròpia d'aquest tipus de ceràmica. Aquesta hipòtesi parteix de l'existència de rajoles amb motius decoratius similars a les produccions foranes però amb lleugeres diferències, el que ens indicaria la imitació per part de la producció mallorquina de models catalans i valencians. Aquest fet ve reforçat per l'arribada massiva d'artistes i artesans, entre ells ceramistes, catalans i valencians a Mallorca que posaren en fabricació els models que ells mateixos realitzaven a la seva regió.

En el 1994 es publicà l'obra monogràfica dedicada a la indústria ceràmica de La Roqueta³¹. A l'obra s'analitza la producció rajolera de la fàbrica, dintre de la qual trobem la fabricació de rajoles amb les estacions del viacrucis.

En els darrers anys també s'han publicat tres catàlegs relacionats amb els fons ceràmics del Museu Diocesà³², de la Col·lecció Marroig³³ i del Museu de Lluc³⁴, tot i que les col·leccions no disposen de cap exemple de viacrucis, sí hi ha alguns exemples de ceràmica devocional.

I finalment cal destacar la *Guia de capelletes dels carrers de Palma*³⁵, on es recullen exemples de plafons ceràmics de caràcter devocional situats als carrers de la ciutat i d'algunes estacions del viacrucis no de rajola. La guia és una mostra de la importància d'aquestes capelletes que foren realitzades per i per al poble.

Totes aquestes investigacions pretenen recuperar la història de la producció ceràmica, i més concretament rajolera. Ara bé, en el cas de les centrades en la producció catalana i valenciana no recullen els exemples exportats a Mallorca, i la bibliografia

---

29CABOT ESTARELLAS, J.; MULET, B., *Rajoles policromes a Mallorca*, Edicions Miramar, Palma, 1990.

30SOBERATS LIEGEY, F.; CARRERAS ESCALAS, J.; COLL CONESA, J., "Noticia para el estudio de la producción azulejera en Mallorca (siglos XVIII-XIX)", a *BSAL*, núm. 37, 1980, 611-614.

31CANTARELLAS CAMPS, C., *La Roqueta. Una indústria ceràmica en Mallorca (1897-1918)*, J. J. de Olañeta, Palma, 1994, 54 i 56.

32AD, *Col·lecció de ceràmica del Museu Diocesà. Col·leccions museogràfiques de Mallorca. Gresol 01*, Consell de Mallorca, Palma, 2005.

33AD, *La ceràmica de la Col·lecció Marroig. Col·leccions museogràfiques de Mallorca. Gresol 02*, Consell de Mallorca, Palma, 2006.

34GONZÁLEZ GOZALO, E., *La Col·lecció de ceràmica del Museu de Lluc. Col·leccions museogràfiques de Mallorca. Gresol 05*, Consell de Mallorca, Palma, 2011.

35BESTARD CLADERA, B., *Guia de capelletes dels carrers de Palma*, Ajuntament de Palma, Palma, 2010, fitxes 19, 20 i 23.

mallorquina és tan escassa i superficial que no permet tenir una idea aproximada del patrimoni rajoler conservat a l'illa.

5. LA HISTÒRIA DE LA DEVOCIÓ A LA PASSIÓ DE JESÚS I LA SEVA DERIVACIÓ EN L'EXERCICI DEL VIACRUCIS

La *Via Crucis*, o *Via Sacra*, en la seva accepció literal i estricta del terme, és el camí consumat per Jesucrist a Jerusalem el Divendres Sant, dia de la seva passió i mort, del Pretori de Pilat, on tingué lloc la condemna a mort, fins al Gòlgota, on fou crucificat. Aquest recorregut es coneix pels Evangelis Canònics de Mateu 27, 22-61; Marc 15, 1-47; Lluc 23, 1-56; Joan 19, 1-42 i pels Apòcrifs.

El punt de partida d'aquest camí no és clar, alguns estudiosos parlen que el camí s'iniciava a la fortalesa Antònia, manada construir per Herodes (74-4 aC). Allà s'hi situava el Pretori, és a dir, la residència del governador provincial o prefecte Ponç Pilat durant la festa de Pasqua (quan es commemorava el dia en què el poble jueu, amb l'ajut de Jahvè, va sortir d'Egipte i va ser conduït per Moisès a la terra promesa), ja que la proximitat al temple permetia controlar els disturbis en aquest durant la Pasqua jueva. Allà es condemnà a mort a Jesucrist (primera estació), a l'esplanada pètria d'accés o *lithostrotos*³⁶. Tot i que la fortalesa no es conserva a l'actualitat, si es conserva encara part del *lithostrotos*, a l'actual capella de la Condemna a l'interior del convent franciscà del Mont Sion i a l'interior del monestir de les germanes de Nostra Senyora de Sion. Altres hipòtesis manco recolzades afirmen que el punt de partida fou el palau d'Herodes o el temple de santa Sofia, no conservat, i de localització dubtosa.

Aquí, després de flagel·lar-lo, el carregaren amb la creu (segona estació) i començà el camí cap al Gòlgota, un petita elevació rocosa a extramurs, pels carrers de Jerusalem. Allà es trobà amb la seva mare (quarta estació), amb Simó el Cirineu (cinquena estació), que venia de treballar del camp i l'obligaren a portar la creu, segons es diu per així allargar l'agonia de Jesucrist, amb la Verònica (sisena estació) que li eixugà el rostre i al pany quedà imprès el rostre de Jesucrist, amb les dones pietoses de Jerusalem (octava estació), i va caure tres vegades (tercera, setena i novena estació).

Va sortir de la ciutat per la *Porta Antica* o *Vecchia*, també coneguda pels cristians com a *Porta Judiciaria* perquè en ella s'hi penjava una còpia de les sentències de mort, i arribà al Gòlgota (fig. 1), allà fou despulat i clavat a la creu, erigida (desena i onzena estació) i mor (dotzena estació). Després, Josep d'Arimatea, ajudat per Nicodem, davallà el cos de Jesucrist de la creu i el deixaren entre els braços de la Marededéu (tretzena estació), després l'amortallaren amb un llençol juntament amb les espècies aromàtiques i el dipositaren en el sepulcre (catorzena estació).

Ara bé, el present estudi es centra en l'exercici del viacrucis que consisteix en un itinerari físic, penitencial i d'oració, és a dir, es tracta de recórrer un camí que recorda el camí seguit per Jesús a Jerusalem participant en esperit del sofriment patit pel Senyor en el transcurs d'aquest trajecte. Aquest camí es localitza, en el primers segles de la devoció, sobretot, a l'exterior dels llocs de culte, en els quals s'assenyalen les estacions de la passió de Crist, és a dir, els episodis o esdeveniments més importants succeïts al llarg d'aquest camí, per mitjà de creus, representacions o altars, sense establir categories formals o jerarquies entre elles. Per tant, el camí apareix dividit devocionalment en etapes successives, que alternen així moments d'implicació emocional, com davant de cada

36PICCIRILLO, M., "La Via Dolorosa a Gerusalemme", a AD, *Saggio Storico sulla Devozione alla Via Crucis*, Centro de documentazione dei Sacri Monti, Calvari e Complessi devozionali europei, Itàlia, 2004, 13-15.

estació, amb moments de reflexió més íntima, durant els desplaçaments d'una estació a una altra.

Les estacions del viacrucis són catorze:

- 1- Ponç Pilat condemna a mort a Jesús.
- 2- Jesús és obligat a carregar la creu.
- 3- Jesús cau per primera vegada.
- 4- L'encontre de Jesús amb la seva mare.
- 5- Simó Cirineu ajuda a portar la creu.
- 6- La Verònica.
- 7- Jesús cau per segona vegada.
- 8- L'episodi de Maria Magdalena i les dones pietoses.
- 9- Jesús cau per tercera vegada.
- 10- L'espoli i escarni de Jesús.
- 11- La crucifixió.
- 12- Les darreres paraules i mort de Jesús.
- 13- El davallament de la creu.
- 14- Sant enterrament.

Poques són les publicacions que presenten la història de l'evolució de la devoció del viacrucis. L'obra més completa al respecte és la d'Amédée da Zedelgem³⁷ que traça un recorregut històric per la devoció a la passió de Crist des de l'inici del cristianisme fins al segle XIX a Europa. Posteriorment s'han donat tot un seguit de publicacions que recullen les aportacions de l'obra anterior, completen i renoven alguns dels aspectes.

L'exercici del viacrucis com el coneixem i practiquem actualment quedà conformat definitivament i generalment difós a la meitat del segle XVIII³⁸, però els seus orígens cal cercar-los varis segles abans, a les primeres expressions de devoció entorn a la passió de Crist.

Una d'aquestes primeres expressions foren les nombroses peregrinacions que realitzaren els primers fidels per venerar els llocs sants a Terra Santa, dintre dels quals s'hi trobaven els llocs de la passió i mort de Crist, sobretot després que Constantí manés erigir la basílica de l'Anastasi sobre el lloc del Sant Sepulcre i del Martyrium al del Calvari, però també la visita d'altres llocs relacionats amb la vida de Crist, especialment els lligats a la seva infància. En aquests moments es visitaven sobretot els llocs de la crucifixió i mort, pel que fa a la passió, però sense existir un itinerari preestablert, és per això que no es pot parlar d'un exercici del viacrucis com a tal en els primers segles del cristianisme. Arrel d'aquestes peregrinacions començaren a sorgir les primeres descripcions de Terra Santa, especialment nombroses a final del segle XV i al llarg del segle XVI a Europa, que permetien a la persona, que no podia donar continuïtat al gran desig de peregrinació, fer-la en esperit.

La més antiga descripció de peregrinació a Terra Santa és, a l'actualitat, de l'Anònim de Bordeaux, fet entorn al 333, i publicat varies vegades amb el títol d'*Itinerarium Burdigalense*. Una altra peregrinació important del segle IV fou la de l'*Itinerarium Egerie* (anteriorment conegut com a *Peregrinatio Silviae* per l'atribució

37DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione alla Via Crucis*, Centro de documentazione dei Sacri Monti, Calvari e Complessi devozionali europei, Itàlia, 2004.

38MAZZONE, U., "Nascita, significato e sviluppo della Via Crucis", a AD, *Viae Crucis. Espressioni artistiche e devocioze popolare nel territorio di Pesaro e Urbino*, Bologna University Press, Provincia a Pesaro e Urbino, 2006, 11.

errònia d'autoria a santa Silvia d'Aquilea) atribuït a una religiosa espanyola de nom, Egèria³⁹.

Una altra manifestació evident de la devoció a la passió en el curs dels primers segles fou la transposició imitativa dels llocs sant de Terra Santa a Europa. El pelegrí per conservar millor el record de Jerusalem, i estimular al fidel que no podia viatjar a Terra Santa, a venerar els llocs santificats de Crist, reproduïa els llocs sants pròxims a casa. L'exemple més cridaner d'aquest fet ens l'ofereix Bolonya i el curiós grup d'edificis religiosos reunits en el que es coneix com l'abadia de santo Stefano⁴⁰. Aquest conjunt arquitectònic medieval tenia per objecte recordar els diversos llocs sants agrupats per la tradició al Sant Sepulcre. Conta la llegenda que sant Petroni, bisbe de Bolonya en el segle V, en el transcurs de la seva visita a Jerusalem, amb una canya va prendre totes les mesures de l'església del Sant Sepulcre i després les copià a l'abadia de santo Stefano a Bolonya, i que, per aquesta raó, se li atribuï el nom de la "Nova Jerusalem".

L'exemple bolonyès suposà una novetat però a partir del segle IX, la reproducció de llocs sants es difongué per tota Europa amb manifestacions a Alemanya, França, a la resta d'Itàlia...

Passats els déu primers segles es consolidaren alguns elements de la devoció a la passió de Crist a través de l'ensenyament de sant Bernat i que després desembocaren, de manera magistral, en sant Francesc d'Assís, que va fer propi, al màxim grau, una profunda compassió pel sofriment de Jesús i una vertadera participació del seu dolor, fet que resideix en el fons de l'exercici del viacrucis. Foren precisament els frares del seu ordre els que es convertiren en els vertaders guardes dels llocs sants, establint-se definitivament a Terra Santa després de 1333, adquirint, gràcies a la intervenció del rei de Nàpols, Robert d'Anjou, i a la facultat concedida pel pontífex Climent VI, la possibilitat d'assegurar-se la vida litúrgica als santuaris i garantir l'assistència religiosa als pelegrins, a més de guiar als fidels durant la visita als llocs sants. La devoció, que posà al centre de la memòria la passió, prengué, a partir de sant Francesc, més força. Mentre, les *Meditationes vitae Christi* de Pseudo-Bonaventura influenciaren profundament a la reflexió cristològica. Amb ell nasqué una forma de meditació que dividia el curs de la passió de Crist en episodis particulars. Així l'inici del dia es concentrava en l'arrest de Crist, a l'hora prima l'ànim dels fidels s'aturava en el judici davant Pilat, a l'hora tèrcia en la flagel·lació, en la coronació d'espines i en la imposició de la creu, a l'hora sexta en la crucifixió, a l'hora nona en la mort, en fosquejar en el davallament i en la sepultura. Fou un tipus de recolliment espiritual que es trobava ja en autors anteriors, però que, a poc a poc, es desenvolupà en altres monuments de devoció i episodis de la passió. Es centraren en la flagel·lació i en el cops rebuts, en les nafres, en les efusions de sang... S'expandí la veneració pel rostre sant de Crist i sobretot pel vel de la Verònica, conservat a sant Pere de Roma. S'afermà el culte al Sudari i la devoció mariana per la Pietat. A Jerusalem, baix la guia dels franciscans, els pelegrins identificaven llocs que passaren a ser, com a conseqüència, tradicionalment vinculats a les escenes de la passió, sense constituir encara un vertader i precís exercici del viacrucis⁴¹.

39DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione...* 69 i 70.

40DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione...* 71.

41MAZZONE, U., "Nascita, significato e sviluppo della Via Crucis", a AD, *Viae Crucis...* 11.

Es difongueren formes d'oració interior, que portaren a moments de meditació individual, en els quals l'imaginari d'una Jerusalem personal, mentalment elaborada, venia inserida en una topografia local ben coneguda. Encara que no generant formes de devoció autònoma, com aquelles que prengueren forma i s'arrelaren profundament a la zona alemanya amb el nom de "caigudes" o de "marques" de Crist, fou probablement a aquesta tipologia de meditació i al desig d'expressar-se en moments manco abstractes i més visibles, el que feu ressorgir la tensió espiritual que portà a la realització del primers *Sacri Monti*.

A partir del segle XV es difongué per Europa la reconstrucció dels llocs de la passió, com els *Sacri Monti* italians⁴². Un d'ells fou el de Varallo, aquest es desenvolupà, en els darreres vint anys del segle XV, per estímul d'un predicador franciscà, Bernat Caimi, expert en la topografia dels llocs sants. Construï un conjunt coherent de ritus, a fi que pogués observar Jerusalem el qui no podia fer la peregrinació. A Varallo es proposà la forma completa del *Sacro Monte*, que es manifestà en un articulat sistema de capelles col·locades al llarg d'un camí ascendent. A les capelles trobem espais elaborats dedicats a les representacions figuratives, sigui dels misteris de la passió, sigui dels llocs en el qual passaren, en un explícita reconstrucció urbanística de la ciutat real i ideal dels cristians⁴³. Es tracta d'una gran escenografia de la Jerusalem que porta al pelegrí a una íntima i profunda experiència espiritual, d'extrema implicació, en la passió de Crist.

Es tractaven d'experiències que eren més difícils de complir a Terra Santa, no sols per la ja consolidada dominació islàmica, sinó també per la rigidesa d'una societat europea que tendia també a identificar al pelegrí per una banda com el desconegut, l'estranger, i per l'altra, associat a la pobresa i a la necessitat d'ajuda⁴⁴. Mentre creixia la necessitat d'identitat manifesta, ben notable i arrelada en el territori, i en el moment en el qual era de cada vegada manco factible fer el camí de la peregrinació, la proposta d'una pràctica local que permetia repetir la mateixa experiència religiosa de la gran peregrinació, amb equivalents resultats sobre la salvació personal i sobre el sufragi de les ànimes purgants, es presentava bastant eficaç. En aquesta visió, de no estar lluny de casa i al mateix temps desplaçar el cos (i l'ànima) cap a Jerusalem, està, probablement, el gran esser del viacrucis: estar a la seva pròpia església però, al mateix temps, estar lluny i als llocs sants inaccessibles. Una capacitat de traslladar cossos i ànimes, experiència física i terrenal i experiència espiritual i celestial, d'aquí a allà per un mediterrani insegur, que ens apareix realment extraordinària i creiem el vertader miracle d'aquesta pràctica. Estar al mateix temps a casa i a Jerusalem; es tractava d'una experiència única i que s'adequava bé a una societat que tendia a convertir als fidels cada vegada més identificables amb una realitat religiosa local. El nou món modern, que estava emergint, mai podia tolerar aquella espècie de suspensió de la vida individual, que era representada per la peregrinació medieval, amb la seva llarga llunyania dels llocs i de les tasques, professionals i familiars, usuals (una peregrinació a Terra Santa no durava manco de quatre o cinc mesos).

42BARBERO, A., "Complessi devozionali europei del quattrocento al settecento", a AD, *Saggio Storico sulla Devozione...* 43-61.

43GENTILE, G., "Terra Santa e Sacri Monti", a *ATLAS. Dalla raffigurazione alla realtà. Ad similitudinem Sanctae Jerusalem*, Centro di Documentazione dei Sacri Monti, Calvari e Complessi Devozionali Europei, Itàlia, 2007, 39-41.

44RUCQUOI, A., "Peregrinos medievales", a *Tiempos de historia* (Universidad de Salamanca), núm. 75, 1981, 90 i 91.

D'altra banda, al llarg dels segles XV i XVI, a l'àrea flamenca convergiren les tasques de l'autor del manuscrit de Saint-Trond, Bethlem, Jean van Paschen, Pierre Sterckx i especialment la de l'holandès Adrichomius. En aquests llibres de peregrinació espiritual es troben els orígens de l'actual viacrucis. L'autor del manuscrit de Saint-Trond presentà un viacrucis de dotze estacions que té força similitud amb l'actual, ja que nou d'elles s'hi troben i en el mateix ordre. Posteriorment, Bethlem perfeccionà la forma del manuscrit de Saint-Trond i Jean van Paschen donà els elements per a les dues darreres de l'actual. D'altra banda, Adrichomius, que matisà les tres caigudes en tres estacions diferents, contribuí enormement a la divulgació d'aquest viacrucis de dotze estacions. En algunes de les obres d'aquests autors es troba l'ús, posteriorment superat, de traslladar les mesures de les distàncies entre les estacions de Jerusalem, a fi de què, els fidels en les seves residències, poguessin imitar exactament el recorregut sacre, a la recerca del màxim realisme⁴⁵.

Ara bé, cap d'aquests autors, tot i que ja mostren certs indicis, reconegueren explícitament catorze estacions. Per tant aquest viacrucis, que trobà una àmplia difusió a Flandes i que després passà a Àustria, Baviera, Polònia, etc., estava format fins a les hores per dotze estacions. Ara bé, tot i l'enorme difusió, la nova forma devocional trobà bastants dificultats al centre d'Alemanya, on estava ben arrelada la tradició de la devoció a les set caigudes de Crist.

De Flandes, la pràctica del viacrucis també es difongué a Espanya. Així com recull Amédée de Zedelgem⁴⁶ fou a Espanya on trobem les primeres referències a un viacrucis de catorze estacions, és a dir, que a la d'Adrichomius s'hi afegiren les dues darreres que fan referència al davallament i a la sepultura de Jesús. És per aquest motiu que es creu que el viacrucis rebé la seva forma definitiva a Espanya a inicis del segle XVII per part dels frares menors (de fet a Espanya es conserven viacrucis de dotze i de catorze estacions) i que aquesta fou exportada posteriorment a Sardenya (espanyola en aquells moments) i a Itàlia on fou difosa pels franciscans, concretament pel frare menor sard Salvatore Vitale. De fet, a ell es deu l'erecció de les catorze creus al carrer que conduïa a l'església florentina de san Miniato al Monte⁴⁷.

És per tant que s'ha de destacar l'originalitat d'aquesta forma del viacrucis que es desenvolupà a Europa respecte a Terra Santa. Existeixen profundes diferències entre els exercicis devots, que es trobaven a Jerusalem entre els segles XV-XVII, i aquelles que es desenvoluparen a Europa en els segles XV i XVI. Es tracten de diferències que fan arribar a la conclusió que l'exercici del viacrucis, com es fa avui a Occident, no es treu de Terra Santa. Tal vegada la influència era a la inversa, és a dir, fou la tradició occidental la que es difongué a Jerusalem. El recorregut de Jerusalem estava en origen dividit en dues parts. Per un costat es trobaven els llocs sants recorreguts per Jesús portant la creu, és a dir, la Via Dolorosa, des del palau de Pilat fins a la porta Judicial o al Calvari (però els pelegrins normalment feien el camí en sentit contrari) i per altre costat els llocs inclosos dintre de la basílica del Sant Sepulcre, que es visitaven per separat. Al viacrucis de Jerusalem, respecte al model madurat d'Europa, manquen les tres caigudes, la imposició de la creu a Jesús, l'espoli de les vestidures i el davallament, mentre que es troben, en canvi, nombroses altres

---

45DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione...* 104-109.

46DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione...* 122.

47MAZZONE, U. "Nascita, significato e sviluppo della Via Crucis", a AD, *Viae Crucis...* 13 i 14.

estacions desconegudes a la pràctica occidental com, per exemple, el palau d'Herodes i el lloc de la flagel·lació.

En definitiva s'ha de remarcar que el sistema de les estacions actuals fou importat a Terra Santa per la pràctica occidental, tot i que la suggestió a la imitació de Jerusalem i del camí dolorós arribà a Occident dels pelegrins a Terra Santa.

Ara bé, el nou viacrucis de catorze estacions tardà a difondre's i a ser acceptat. S'experimentà així, per part de l'ordre franciscà, el camí per propagar el renovat i perfeccionat viacrucis promovent la concessió d'oportunes i vàlides indulgències. Fou en aquest punt on el papat tingué un paper fonamental.

Clement VIII (1597) començà la tasca atorgant indulgències als franciscans que anaven a Terra Santa. Després Innocenci XI, el 5 de setembre de 1686, concedí que les indulgències que es podien aconseguir a Jerusalem, també es poguessin ampliar als viacrucis erigits a tots els convents franciscans fora de Terra Santa. El seu successor, Innocenci XII, en un *Breu* posterior, del 24 de desembre de 1692, concedí una indulgència de cent dies a qualsevol que dugués a terme el viacrucis en un lloc franciscà. A qui hagués practicat la devoció cada dia fou donada una indulgència plenària al mes que podia esser també atribuïda a les ànimes del purgatori.

La interpretació de les disposicions papals no resultaren, però, ni immediates ni fàcils i si apuntaren, ben prest, nombrosos dubtes i contrastos sobre la modalitat de la seva pràctica actuació. Així i tot, nombroses foren, en conseqüència, les iniciatives promogudes per l'ordre franciscà per arribar a una formulació que permetés estendre a tots els fidels la possibilitat de gaudir de les indulgències atorgades a l'exercici del viacrucis.

Benet XIII, el 3 de març de 1726, confirmà que tots els fidels podien guanyar les indulgències que abans es donaven a aquells que peregrinaven a Terra Santa, si feien l'exercici a qualque església franciscana⁴⁸. Després, el Papa Climent XII, amb l'estímul de Leonardo da Porto Maurizio⁴⁹, gran difusor de l'exercici, va emetre el *Breu Exponi nobis*, del 16 de gener de 1731, amb el qual estenia les indulgències, de les quals ja gaudien els viacrucis erigits en els llocs franciscans, a tots els viacrucis erigits o per erigir pels frares menors en esglésies, oratoris o altres llocs no subjectes a la jurisdicció del seu general. Com és evident la qüestió central, que resultava decisiva per a l'expansió de la pràctica, era estendre la devoció a tothom. Successivament, el 13 d'abril de 1731, el Papa completà el *Breu* amb els *Avvertimenti necessari per regolare il devoto Esercizio della Via Crucis*. Aquest oferia una normativa per a l'erecció dels viacrucis: havien de ser de catorze estacions i uniformes a tots els llocs, i les creus o capelletes havien de tenir les representacions dels Misteris de la Passió, per a major comoditat s'haurien d'erigir dos viacrucis als fidels, un dels quals era per als homes, i l'altre per a les dones (de no ser així, homes i dones havien d'estar separats durant l'exercici), i si un s'erigia a l'exterior de l'església, l'altre havia de ser a l'interior. Durant l'exercici, a cada estació un clergue o sacerdot havia de llegir en veu alta la consideració corresponent a cada Misteri, i després recitava un *Parenostre* i *Avemaria*, després s'havia de cantar entre una estació i l'altra l'*Stabat Mater* o una altra oració, advertint a tots del silenci i recolliment. Per una altra part, si l'exercici s'exercia en privat no era necessari recitar els *Parenostre* ni els *Avemaria*

48MAZZONE, U. Nascita, significato e sviluppo della Via Crucis, a AD, *Viae Crucis*... 14.

49Segons recull Amadeù da Zedelgem de l'obra *Collezione completa* de Leonardo da Porto Maurizio, aquest erigeix un total de 572 viacrucis a Itàlia. DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione*... 127.

a cada estació, sinó que bastava meditar breument la passió del Senyor, que era l'obra per adquirir les "Santes Indulgències".

Amb aquestes darreres mesures es considera que la morfologia i el marc institucional del viacrucis havia aconseguit la seva forma definitiva. A les primeres dècades del segle XVIII es situa el moment de canvi, amb el pas evident d'una pràctica que es duia terme a l'interior dels llocs franciscans a una devoció d'àmplia participació popular. Un lloc important en aquesta difusió també jugaren les publicacions que, a més, evitaven els errors canònics.

Ara bé, encara sorgiren controvèrsies vinculades a la seva difusió i expansió, també dintre del mateix ordre franciscà, però no tingueren gaire acolliment ni durada. Entre aquestes destaca les reflexions de Giuseppe Maria Pujati, que denunciava que algunes estacions eren alienes als Evangelis Canònics i ofería un viacrucis extret en la seva totalitat d'ells.

Posteriorment vingueren noves concessions que reforçaren l'exercici devocional, com les expedides per Climent XIV, que concedí les mateixes indulgències als malalts, als que estaven viatjant per mar, a la presó o impeditos per fer les estacions a l'església, si amb un crucifix beneït degudament per a tal finalitat entre les mans oraven el *Parenostre*, *Avemaria* i *Glòria* un nombre determinat de vegades. Aquests crucifixos especials no podien vendre's, prestar-se ni regalar-se sense perdre les indulgències ja que eren propis per a persones en situacions especials. Finalment, Pius IX concedí les indulgències a tots els fidels que el realitzessin en qualsevol lloc que s'hi haguessin erigit canònicament.

A pesar dels grans canvis socials i eclesiàstics i les conseqüències d'una secularització que marca la nostra època, l'exercici del viacrucis conserva, encara avui, un lloc del tot rellevant entre les pràctiques devotes de l'Església i es veu, a més, reforçada per un punt de vista ecumènic. Si fins fa no massa temps l'exercici caracteritzava l'Església Catòlica i l'Anglicana, en els darrers anys també per part de les Esglésies Evangèliques es registra una creixent atenció.

A la fórmula ara clàssica de catorze estacions l'acompanya una nova versió de catorze, ideada pel Papa Joan Pau II, i que en ocasions es converteix en quinze quan s'inclou, com a darrera estació, la resurrecció. Aquesta, que fou publicada pel Diari Pontífex en el 1991 i inaugurada pel Papa Joan Pau II a l'exercici del viacrucis al Coliseu el mateix any, disposa també, generalment, de catorze estacions però segueix fidelment els textos evangèlics; Jesús a l'hort de les oliveres, Jesús traït per Judes i arrestat, Jesús condemnat pel Sanedrí, Jesús negat per Pere, Jesús jutjat per Pilat, flagel·lat i coronat d'espines, carregat amb la creu, ajudat pel Cirineu, trobant a les dones de Jerusalem, crucificat, promentent el seu Regne al Bon Lladre, Jesús a la creu i la mare i el deixeble als peus, mort, i col·locació al sepulcre⁵⁰.

Sens dubte, al seu manteniment i a la seva consolidació contribuí i contribueix el viacrucis conduït pel Papa el Divendres Sant al Coliseu. La celebració al Coliseu s'ha convertit en un gran acte mediàtic gràcies a la seva difusió televisiva. En el moment en el qual, tal vegada, podia semblar que, als ulls de les gran masses implicades pels gran mitjans de comunicació, s'esvaís el sentit de la imitació de la peregrinació, el viacrucis adquireix el valor d'una renovada oportunitat per a una intensa reflexió teològica i cristològica, el centre de la qual torna a l'espai del martiri de Jerusalem.

---

⁵⁰El Viacrucis de Joan Pau II en el 1991, [en xarxa]. <http://www.vatican.va/phome_sp.htm> [consulta: 7/10/2012].

A partir de tot això, podem afirmar que la devoció al viacrucis es presenta avui, en el seu transcurs secular, com a una de les més arrelades pràctiques de culte.

En el cas concret de Mallorca, l'ordre franciscà s'establí al segle XIII, amb la Conquesta⁵¹, però la devoció no s'introduí fins al 1615 de la mà d'un religiós franciscà, fra Joan Vicens, que en aquest mateix any encarregà edificar les dotze estacions del viacrucis en el camí que anava de la ciutat de Mallorca al convent de Jesús extramurs. Per tal de practicar-la amb correcció escrigué unes breus meditacions entorn a les dotze estacions, que foren publicades l'any 1625 amb el títol "*Manual dels fruïts espirituals del via crucis*", i que servien com a matèria de reflexió als fidels que participaven en el drama sagrat. A l'edició pòstuma s'hi afegiren dues estacions més pels que, en el Divendres Sant, assistien a la cerimònia del Davallament i del Sant Enterrament. Recomanava la representació del viacrucis un sol dia a l'any, durant la Quaresma; però per als més devots que desitjaven guanyar-se l'altra vida, el franciscà aconsellava practicar aquesta cerimònia diàriament, especialment els diumenges, els divendres i els dies de festa. Algunes famílies, a vegades com a promesa, acostumaven també fer el recorregut de la via sacra durant la tarda i la nit del Dijous Sant, com succeïa al municipi de Sóller⁵². Aquest trajecte es feia en petits grups de persones pietoses, de manera més íntima i amb major devoció i recolliment que la processó durant la Quaresma, molt més multitudinària i cridanera⁵³.

A poc a poc, la iniciativa d'erigir viacrucis s'estengué per tots els pobles de Mallorca, començant pel puig de santa Maria Magdalena a Inca, que actualment no es conserva.

Als pobles de Mallorca el viacrucis, o els *Dotze Sermons* com es coneixia, es duia a terme a la tarda del Diumenge de Rams, entorn a les tres, i a ciutat es realitzava el Dilluns Sant des de l'església dels Caputxins i el Dimarts Sant des de l'església de Sant Francesc fins al Convent de Jesús fins al 1835, any de l'exclaustració. En algunes ocasions també es podia realitzar el vespre del Dijous Sant i en qualsevol moment de l'any en casos de necessitat, com epidèmies, sequeres...

La processó del viacrucis anava presidida per un entremès, que representava Jesús quan el conduïen al Calvari. Jesús duia una corda lligada al coll, la qual estirava un saió que portava una llarga trompeta i que era el que obria la marxa. A costat i costat de Jesús hi anaven el Bon i el Mal Lladre, Jesús i els dos lladres portaven llargues cabelleres, tirades cap a la cara per tapar-se el rostre com a avergonyits. Un altre saió sostenia una cadena, que Jesús portava lligada a la cintura. Per a guardar als tres delinqüents, hi anaven dos saions més, que portaven una llança. Presidien la processó uns quants penons o banderes. Darrera el grup de Jesús i els jueus seguia un gran nombre de penitents, amb llargues vestes i altes cucurulles, plenes de palla perquè es mantinguessin dretes, popularment es coneixien com a *papus*⁵⁴. Venia la clerecia i, en darrer terme, una llarga filera de dones, que passaven el rosari durant el curs i que produïen molta remor quan resaven.

Aquesta processó seguia les estacions del viacrucis, i a cada estació el quaresmer o predicador de la Quaresma feia un sermó, adequat a l'estació. La primera es feia,

51DURLIAT, M., *L'art en el Regne de Mallorca*, Editorial Moll, Mallorca, 1989, 58-61.

52RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca*, Impremta Felip Guasp, Palma, 1876, 484.

53SAMPOL RIPOLL, P., "El Via-Crucis en Mallorca", a *Lluch*, núm. 146-160, 1933, 94-97.

54JANER MANILA, G., *Les Festes Llunyanes...* J. J. de Olañeta, Palma, 1999, 103-105.

generalment, dintre de l'església parroquial. El saió, o una cucurulla, amb la trompeta feia uns tocs especials per a anunciar el començament de la representació i atreure l'atenció de la gent. S'enfilava sobre un banquet o una cadira i llegia, en alguns municipis es cantava⁵⁵, la sentència de Jesús. Així que el lector o cantor havia acabat la sentència, el quaresmer, des de la trona, cridava indignat, increpant durament al lector i dient-li que era falsa la imputació que li feien a Jesús.

Feta aquesta estació, es posava sobre les espatlles de Jesús la creu i la processó sortia de l'església i empenia el curs fixat, durant el qual s'anava trobant les estacions. El quaresmer a cada estació feia el sermó corresponent, enfilat sobre un banquet o cadira de fusta, que un bergant, que anava agregat a la processó, portava sobre el cap. Als afores del poble, al peu dels monòlits de les estacions, en ocasions, hi havia per aquest propòsit un escaló, com és el cas del de Mancor de la Vall. A la tercera estació Jesús queia. A la quarta, s'afegia al seguici una figuració de la Maredeu dels Dolors a qui acompanyaven les tres Maries. A la cinquena estació s'afegia al seguici Simó el Cirineu, representat per un home que simulava passar a prop de l'estació i que era requerit per ajudar a portar la creu. D'acord amb la tradició mallorquina, el Cirineu figurava que venia de treballar al camp, que ignorava el que passava i que no sabia res del procés de Jesús. Era bastant habitual que portés una destral a la cintura, també hi ha llocs on duia el menester propi del qui ve d'empeltar. Hi ha indrets que portava al coll una branca d'olivera. Per estar segur que la creu era massissa, abans d'acceptar l'encàrrec la copejava amb la destral. En disposar-se a servir a Jesús, tirava la branca per sobre la multitud. També portava un senalló o un mocador de figues seques i, durant el curs, de tant en tant se'n menjava una. A la sisena estació s'agregava a la comitiva la Verònica, figurada per una imatge que portava el pany amb la Santa Faç de Jesús. I així les demés. Acabats els dotze sermons, els figurants estenien la creu al terra: Jesús, el Bon Lladre i el Cirineu l'anaven a adorar abans de retirar-se; els altres figurants no. Després d'ells, l'adoraven els qui havien format part de la processó, i al seu darrera tot el poble⁵⁶.

Els figurants feien el seu paper com a acte de penitència, i molt sovint, en compliment de promeses i de vots. Solien pagar una quantitat per poder-ho fer. El Jesús pagava unes cinc pessetes; els altres figurants, deu reals; els penitents o cucurulles donaven dues pessetes a l'Església.

Un dels canvis substancials en la processó fou que a l'any 1692 fou vedada la intervenció de les dones que representaven la Maredeu, les Maries, la Verònica, i el grup de ploradores que seguien a Jesús, i aquestes començaren a ser substituïdes per imatges.

Al llarg del segle XIX, els abusos comesos pels disciplinants i les prohibicions de determinats actes per part de l'Església acabaren per restar interès a la pràctica de la via sacra. La devoció dels *Dotze Sermons* es reclogué novament dins l'església, com altres tipus de devocions abans del Concili de Trento, i la pietat popular es canalitzà cap a la processó de la Sang, que es celebrava el Dijous Sant, i el Davallament i el Sant Enterrament que tenia lloc el Divendres Sant. En el cas del viacrucis de Sant Joan, sabem que en 1916 es va començar a realitzar a l'interior de l'església parroquial⁵⁷.

55Alaró, Algaida, Artà, Binissalem, Bunyola, Fornalutx, Montuïri, Ses Salines, Sineu i Sóller. MUNAR MUNAR, F., "La sentència de Ponç Pilat", a *Bona Pau*, núm. 537, 1997, 16 i 17.

56AMADES, J., *Costumari català: el curs de l'any*, Edicions 62, Barcelona, 1982-1983, 712 i 713.

57FLORIT HUGUET, M., "Costums de Setmana Santa i Pasqua", a *Sant Joan*, núm. 208, 1988, 10 i 11.

Una vegada traçada la història de la devoció i la forma en què es concretà a Mallorca, un altre element a tenir en compte és la disposició/organització de les estacions del viacrucis al llarg del camí ja que no sempre es donà de la mateixa manera. S'han dut a terme infinites classificacions⁵⁸ per tot Europa, ara bé la que aquí es presenta és una adaptació de la de Segura Martí⁵⁹ i que ofereix una classificació completa dels exemples mallorquins, però també seria útil pels exemples europeus. La classificació és la següent:

-Els viacrucis urbans. Són aquells que es troben al seu complet en el nucli poblacional, és a dir, que les diverses estacions s'ubiquen pels diferents carrers d'un municipi o ciutat. Les capelles, normalment, són petites obertures a les façanes de les cases. Els casos més freqüents són els que comencen i acaben a l'església parroquial, o els que hi comencen i finalitzen a un convent, capella, o altre edifici religiós ubicat dintre del nucli poblacional. En el cas de Mallorca hi trobem el de Fornalutx, Montuïri, Santanyí, Sóller...

-Els viacrucis periurbans. Són els que es desenvolupen parcialment dintre del nucli poblacional i a l'àmbit rural. Les variants tipològiques són, per una banda, el que comença a l'església parroquial i acaba a una ermita, oratori, santuari... ubicat als afores del nucli poblacional i el que comença als límits del poble i es dirigeix també a una ermita, oratori... En el cas de Mallorca hi trobem el de Sant Joan, Pollença...

-Els viacrucis rurals. Són els que es situen al complet als afores del nucli poblacional. Dels afores del municipi a una ermita, oratori, santuari... i d'un edifici religiós a un altre, ambdós situats a l'àmbit rural. En el cas de Mallorca hi trobem el de sant Salvador de Felanitx, el de Monti-Sion a Porreres...

-Els viacrucis sagrats. Són aquells ubicats a l'interior d'edificis sagrats, tal és el cas de temples parroquials, convents, oratoris, cementiris... A Mallorca trobem el del convent de les monges de la caritat de Sencelles, els dels cementiris d'Inca, Muro, Porreres, Sa Pobla...

Segons el folklorista Joan Amades⁶⁰, el motiu bàsic que provocà una determinada ubicació fou l'extensió geogràfica del municipi, és a dir, si el municipi era gran, el viacrucis s'ubicava a l'interior del poble, sinó a l'exterior, en direcció a una ermita, oratori o santuari. Una anàlisi exhaustiva de les xifres extretes d'estudis demogràfics del segle XVII, XVIII i XIX, i la consulta de les dades oferides per l'Institut Nacional d'Estadística (a partir de 1842) permeten no rebutjar del tot aquesta afirmació, però no es pot aplicar en tots els casos. Per exemple, el municipi de Fornalutx era un nucli poblacional reduït en el segle XVIII i té un viacrucis urbà realitzat en aquest segle. El mateix succeeix a Binissalem, que a la darrera dècada del segle XVIII tenia 606 vivendes urbanes, 603 a mitjan segle XIX i 909 a final d'aquest mateix segle⁶¹.

58Les classificacions més interessants al meu respecte pel que fa practicitat són: PIZZIGONI, G., "Viae Crucis" nel Verbano Cusio Ossola", a AD, *Saggio Storico sulla Devozione...* 95-106/SEGURA MARTÍ, J. M., *Catálogo de paneles cerámicos...* 236 i 237.

59SEGURA MARTÍ, J. M., *Catálogo de paneles cerámicos...* 236 i 237.

60AMADES, J., *Costumari català: el curs de l'any*, Edicions 62, Barcelona, 1982-1983, 710.

61GINES, R., "Aproximación a la demografía de un pueblo mallorquín: Binissalem 1700-1867", a *Treballs de Geografia*, núm. 38, 1981, 60 i 63.

Finalment s'ha de tenir en compte la forma i la matèria a través de la qual es materialitzaren; generalment foren creus o representacions figuratives (sobretot relleus) realitzats en fusta, pedra, pintura de cavallet o ceràmica.

Alguns estudiosos com Pere Sampol⁶² afirmen que els primers viacrucis realitzats a Mallorca eren creus, majoritàriament de fusta, i que no fou fins l'any 1695 quan es realitzaren estacions amb les representacions dels diversos episodis.

L'exemple més conegut a Mallorca on les estacions del viacrucis estaven assenyalades, des del segle XVII, amb creus de fusta penjades a les façanes correspon al terme municipal de Sineu. Segons la bibliografia consultada⁶³, la via sacra s'iniciava a l'església parroquial (primera estació), on a l'actualitat podem observar una creu de fusta, passava per la Quartera, per la Riba fins a Son Toreó (quarta estació), on podem veure una creu de fusta a la façana del Fossar. Mentrestant, de l'Ajuntament, al c/de sant Francesc, sortia el tabernacle amb la Mare d'edéu dels Dolors, portada pels amitgers i criats de la casa. Des d'aquí seguia el c/del Sol, on també s'hi predicava el sermó corresponent, per arribar a la darrera casa del c/Major, anomenada pels sineuers "Cal Verònic", perquè allà en sortia la Verònica (sisena estació). D'aquí s'anava al Pou dels Horts i d'allà pel c/d'Avall s'arribava a la plaça del mercat de bestiar, al Fossar, fins a la façana del costat del c/Trinquet i d'ella al Calvari, a la sortida del poble. El Calvari actual data del 1828 i és un clos quadrat aixecat sobre un turonet, voltat de paret amb un portal d'entrada, amb una piqueta d'aigua beneïda al costat mateix de la branca del portal i, dintre del clos, una mena de renglera de pedres obrades amb un o més traus on encallar un o més creus. Actualment el Divendres Sant s'hi du a terme el Davallament.

També existia un viacrucis, on les estacions es marcaven amb creus de fusta, a Sóller, creus que foren substituïdes per les capelletes actuals⁶⁴. També a Valldemossa des del 1691 se'n tenen documentades, i també varies renovacions, com la de 1806, i encara se'n conserva una al carrer Pare Castanyades, carrer que tradicionalment es coneixia amb el nom de l'Amargura, perquè allà es duia a terme la quarta estació, l'encontre de Jesucrist amb la seva mare⁶⁵.

Els viacrucis de pedra poden ser creus més o manco decorades, com les creus de Pollença, que van substituir al ceràmic que es recull en el present catàleg⁶⁶, o relleus, com els del viacrucis urbà de Felanitx⁶⁷ que data de 1734 i que comença i acaba a l'església parroquial.

62SAMPOL RIPOLL, P., "El Via-Crucis en Mallorca", a *Lluch...* 105-107.

63MULET, B.; VALERO, G., *La Vila de Sineu. Itinerari cultural i patrimonial*, Documenta Balear, Sineu, 1999, 163 i 164/MULET, B.; ROSSELLÓ, R., *Ja està fet Sineu. Segle XVII*, El Gall Editor, Sineu, 2001, 414-416.

64RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller...* 484.

65VALERO MARTÍ, G., *Valldemossa. Guia de passeig. La Història. La Vila de Valldemossa*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma, 1998, 108 i 109.

66BOTA TOTXO, M., *El Calvario de Pollensa*, Panorama Balear, Palma, 1954, 4.

67Les estacions estan col·locades als següents carrers; 1ª Façana de l'Església, 2ª i 3ª Plaça de Sa Font, 4ª i 5ª Carrer Major, 7ª Plaça de S'Arraval, 8ª Plaça de la Constitució, 9ª i 10ª Carrer de Nuno Sanç, 11ª Plaça de Sa Font i 12ª Façana de l'Església.

En el cas de la pintura de cavallet, cal destacar, per la seva ubicació a l'aire lliure, les dues estacions que queden al carrer de la Puresa i al de Monti-Sion a Palma.

Pel que fa a l'àmbit ceràmic a Mallorca destaquen per la qualitat i quantitat els realitzats baix la tipologia de rajola. D'aquests i dels catalans i valencians en parlarem amb més profunditat tot seguit, però cal remarcar que a Espanya, a l'igual que a Itàlia⁶⁸, es conserven un gran nombre de viacrucis realitzats amb rajoles, i que junt als que parlarem trobem, entre d'altres, els produïts a Sevilla, tal és el cas del viacrucis del pati posterior de l'església major prioral del Port de Santa Maria⁶⁹, i el del pati principal (fig. 4)⁷⁰ i el del claustre alt⁷¹ de l'antic hospital de les dones, tots ells a Cadis i del segle XVIII. També destaca el doble del convent de les religioses clarisses caputxines de Sevilla (fig. 5)⁷², doble perquè es tracta de rajoles quadrades completes aplicades sobre plafons d'un viacrucis més antic, i el del convent de sant Francesc a Lebrija, tots de la segona meitat del segle XVIII.

68Entre els quals cal destacar el que es troba a l'església de San Fortunato a Peglio (fig. 2), ja que es conserva complet, i a més apareix datat, 1733-34, i firmat, *F.M.S.F (Francesco Maria Scatena fecit)*. Francesco Maria Scatena fou un ceramista actiu al segle XVIII a Urbana, a les províncies de Pesaro i Urbí, i es formà al taller dels Doix, una família de pintors i ceramistes d'origen flamenc que emigraren a Urbana a la segona meitat del set-cents. CERBONI BAIARDI, A, *Viae Crucis...* 73-77.

69GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del claustro alto del hospital de mujeres gaditano*, 2008, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

70GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del patio trasero de la iglesia mayor prioral de el Puerto de Santa Maria (Cádiz)*, 2009, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

71GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del patio principal del hospital de mujeres gaditano*, 2008, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

72GARCÍA PORTILLO, A., *El doble Via Crucis del convento de las religiosas clarisas capuchinas de Sevilla*, 2009, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

6. MÈTODES DE FABRICACIÓ.

Les tècniques o mètodes de fabricació de les rajoles durant els segles aquí estudiats no varien substancialment dels segles immediatament anteriors, és a dir, estem davant una producció summament artesanal. És cert que durant el segle XIX es produïren innovacions tècniques importants a centreeuropa, algunes d'elles s'incorporaren, tal és el cas de diverses premses, però el tamany reduït de les empreses i l'escassa capacitat d'inversió limità l'incorporació d'aquestes innovacions. Ara bé, cal destacar que dintre de la indústria rajolera espanyola, Manises, València i Castelló, foren centres pioners en l'adopció d'algunes d'aquestes innovacions⁷³.

L'argila, que procedia de les mines, era transportada pels carreters en carros fins a les eres on es polvoritzava. Generalment no s'utilitzava l'argila d'una sola mina, ja que empíricament es preferien les qualitats més idònies d'una mescla de varies d'elles. Els terrossos més voluminosos eren esmicolats a mà mitjançant una massa, després es realitzava una polvorització per mitjà d'una mola de pedra de forma cilíndrica que a mode de corró de tracció animal donava voltes sobre l'era. Una vegada polvoritzada, l'argila era retirada i guardada al magatzem, no sense abans deixar-la assecar al sol.

En alguns processos de fabricació més avançats, l'argila tornava a ser polvoritzada mitjançant molins de barrots, era tamisada i s'emmagatzemava a diverses sitges⁷⁴.

Quan els premsats eren manuals l'argila es mesclava amb aigua fins a aconseguir un fang dúctil (via humida) que era dipositat sobre un motlle de fusta a mode de graella⁷⁵, aplicant la força dels braços i traient la peça del motlle immediatament per dipositar-la sobre el sòl recobert de palla per a què la massa no s'aferrés al terreny. Abans de la cocció necessitava un període d'assecat natural que permetés l'eliminació de gran part de l'aigua i possibilités el maneig de la peça per part del forner.

Si el premsat es feia amb una premsa manual de palanca, a partir de mitjan segle XIX, consistent en l'aplicació d'una barra de fusta que multiplicava la força del braç de l'operari afegint contrapès al motlle de ferro, ja no es necessitava l'argila en forma de fang, sinó que tan sols es requeria una terra humitejada (via semiseca)⁷⁶.

L'operació d'humitejar la terra s'anomenava "amarar", i s'efectuava escampant aigua amb una regadora sobre les diferents capes de terra que s'anaven dipositant per a ser carregades en el motlle de la premsa. Els dipòsits de terra preparada per a premsar es deixaven descansar varis dies per a què el grau d'humitat fos l'indicat.

A la dècada de 1880 s'introduïren de manera notable les premses de boles, i gairebé a la vegada, les de volant. El sistema d'aquestes dues premses era similar: a la premsa de boles, dues grans esferes de ferro actuaven com a pes sobre el motlle i, a l'estar soldades a una barra de remat d'un gruixut cargol, al girar s'enroscava sobre l'argila i la pressionava. Generalment s'utilitzava amb argila molt humida, però també es podia utilitzar fang per a realitzar peces de petites mides o complementàries.

73PORCAR, J. L., "La tecnología del azulejo en el siglo XX", a AD, *El azulejo, evolución técnica: del taller a la fábrica*, Asociación de ceramología/Fundación Museo del Azulejo "Manolo Safont", Onda, 2008, 73 i 74.

74FELIU FRANCH, J., *La cerámica arquitectónica de Onda...* 74 i 75.

75COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XVIII", a *La Cerámica Valenciana...* 197.

76COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XIX", a *La Cerámica Valenciana...* 231 i 232.

La premsa de volant, més tardana, actuava de la mateixa manera, disposant d'un volant que era girat per un operari fins que la rosca premsava la terra. El sistema era molt similar al de les premses d'oli o de vi, tan sols que aquestes premses eren de ferro i havien de disposar d'una mobilitat més accentuada a causa dels innumerables premsats que es realitzaven durant una jornada de treball. La premsa de volant s'utilitzava amb terra humida i es destinava principalment a la realització de rajoles, rajoletes i demés peces de petit format.

El treball de carregar de terra la premsa cada vegada que es retirava la peça crua ja premsada era realitzat pels aprenents, suposem que nins, com va ocorre fins a la dècada de 1950. Aquests nins es deien "netejadors" doncs era responsabilitat seva la càrrega de la terra i que el motlle estigués net en cada una d'aquestes càrregues, doncs la realització d'un motlle era molt costosa i del seu perfecte estat depenia la finor de la superfície de la peça ceràmica. Aquesta operació era coneguda amb el nom de "posà". El "netejador" també netejava la peça crua de rebaves amb paper de vidre o amb ganiveta de llautó, i les encasellava dintre de caixes anomenades "carrillos" que permetien el seu trasllat sense que les peces es toquessin.

Aquestes peces crues es deixaven assecar durant cinc o sis dies en forma acantonada, és a dir, eren dipositades al terra sobre un dels seus cantons, en una sala predeterminada, amb un perfecte tancament, sense corrents d'aire ni incidència directa del sol ja que es podia produir un assecat massa ràpid⁷⁷.

Una vegada la rajola s'havia assecat uniformement, s'apilava a l'interior del forn d'una forma compacta i consistent per a realitzar la primera cocció o bescuit. El forn al llarg dels segles estudiats continuà essent el tipus àrab o morú (fig. 6), això sí, s'aconseguí un major control en la regulació de la temperatura⁷⁸. Aquest perdurà fins a la dècada dels seixanta del segle XIX, quan es començaren a donar els forns multicàmara (el mètode era similar però es donaven diverses càmeres intercomunicades). El forn morú era una cavitat rodona, de dues altures que es comunicaven entre elles a través de petites obertures al sostre i sòl respectivament⁷⁹. Les rajoles es col·locaven acantonades a la part més alta del forn (fig. 7), de forma que amb unes tenalles poguessin ser retirades per l'obertura superior d'aquest, anomenada "lluna", i comprovar així el seu estat de cocció (fig. 8), en un moment en què el foc estigués baix d'intensitat i abans de procedir a una altra càrrega de llenya. Ara bé, també es podien col·locar rajoles en els buits que quedaven lliures de la zona del foc a la part inferior, coneguda com a "dau". Per a un perfecte apilament de les rajoles, aquestes es travaven amb fragments de ceràmica ja cuïta provinent de peces rompudes i motes de fang, en una operació anomenada "encascada".

Les peces s'entraven al forn per la porta de càrrega, a la part superior, que era segellada amb rajoles cuites i fang abans de la cocció, en una operació delicada de la que depenia la perfecta cocció de tota la càrrega. Una entrada d'aire podia proporcionar el suficient oxigen per a produir una cocció extremadament ràpida en una zona del forn, impossibilitant la necessària homogeneïtat de l'operació.

77FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda...* 75 i 76.

78ESTALL POLES, V., "Los privilegios y las patentes de invención o de introducción en la evolución tecnológica de la industria azulejera española durante el siglo XIX", a AD, *El azulejo, evolución técnica: del taller a la fábrica*, Asociación de ceramología/Fundación Museo del Azulejo "Manolo Safont", Onda, 2008, 63-65.

79CATALÀ JIMENO, J. M., "Como era un horno moruno", a *Uniceram*, núm. 68, 2010, 22 i 23.

La zona pas cap a la càmera de combustió o dau, destinada a encendre el foc, es denominava cendrer i s'hi accedia pel va de càrrega (fig. 9). La cocció començava amb l'entrada pel va de càrrega de dues garbes de llenya al cendrer, substituïdes a punt de consumir-se per altres dues. Aquest ritme es mantenia aproximadament durant la primera hora.

La segona hora de cocció mantenia un ritme més alt cremant tres garbes de llenya a la vegada. Aquest augment es feia progressiu fins a arribar a les dotze garbes per tirada, quan es duïen onze hores de cocció. La tirada de dotze era la més alta, i durava entorn a cinc o sis dies, depenent de les mides del forn.

Quan el forner comprovava que la rajola acantonada prop de la lluna (fig. 8) estava cuïta es tancava el va de càrrega de llenya denominat "boca de la calda" i es mantenia el forn en descans durant dos dies.

Paulatinament, i durant una setmana, s'obrien forats a la porta de càrrega i a la "boca de la calda", per refredar lentament la cuïta.

Durant tot un dia, i fins i tot durant un parell de jornades, els treballadors descarregaven el forn protegits amb sacs mullats ja que els set dies de refredament no eren suficients per deixar el forn a una temperatura còmoda per al seu buidatge.

La peça cuïta/bescuitada es netejava per part d'un operari especialitzat, anomenat "espolsador". Després aquesta es recobria amb una capa de vernís o d'esmalt blanc, conegut com a estannífer, format per sílice amb fundents de plom alcalins i bòrics i utilitzant l'òxid d'estany com a opacificant. En aquest procés un operari envernissador passava ràpidament la rajola bescuitada per una pila plena d'esmalt blanc, sostenint la peça pel costat posterior sense tocar la superfície a decorar. Un altre sistema utilitzat era mantenir igualment la peça sobre la mà, mentre es vessava d'un recipient el vernís/esmalt blanc, amb la suficient destresa com per a dipositar la mateixa quantitat d'esmalt per tota la superfície i certificar aproximadament la mateixa tonalitat estannífera del fons de la peça a tot el plafó. A aquests operaris se'ls denominava "blanquers" (fig. 10)⁸⁰. Cal matisar que previ a aquest bany les peces podien rebre una preparació humida amb aigua de midó per facilitar el fixament de la base estannífera⁸¹.

Generalment aquests esmalts o vernissos es fabricaven a uns forns especials dels mateixos obradors/fàbriques. Al segle XIX es veïeren alliberats d'aquesta tasca tan laboriosa ja que es varen instal·lar fàbriques especialitzades en la producció d'aquests.

Una vegada esmaltades es dipositaven sobre taulons de fusta que permetien agafar-les sense la necessitat de tocar la superfície a decorar. Després del rapidíssim assecat de l'esmalt, les rajoles eren apilades emparellant-les de manera que les superfícies esmaltades es toquessin entre sí i es traslladaven a una taula on es retiraven les possibles rebaves i els sobrants d'esmalt que poguessin tenir. Aquest darrer treball fou realitzat tradicionalment per dones i nins, que amb un trosset de fusta o de llautó, retiraven l'esmalt de la part anterior de la rajola, de les costelles i dels costats. També era tradicionalment treball femení retocar l'esmalt, en els seus possibles desperfectes durant el trasllat, amb un pinzell petit.

Seguidament les peces eren novament apilades emparellades i traslladades sobre taules de fusta fins a la secció de dibuix. El procés de pintat es caracteritzava per la tècnica de l'estergit i de la trepa. L'estergit consistia en la realització del dibuix previst sobre

---

80FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda...* 77-79.

81COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XIX", a *La Ceràmica Valenciana...* 231.

paper; aquest es microperforava seguint la silueta i es col·locava sobre la rajola, després s'espargia sobre ell pols de carbó que a través dels forats delimitava la silueta sobre la rajola, i així a mà alçada es podia completar el dibuix.

La trepa era un paper de zinc, substituït posteriorment per un paper encerat per a permetre la seva neteja, que portava retallat el dibuix que havia d'omplir-se amb un color. La conjugació de varies trepes d'un disseny creava la decoració final de la rajola. Evidentment, quants més colors intervenien en el disseny i quan més complicat fora aquest, més trepes es necessitaven. Hi havia d'haver al manco una trepa per color⁸².

Respecte als colorants utilitzats per a la decoració, aquests eren completament naturals. A tots els colorants ceràmics se'ls anomenava òxids, encara que també s'utilitzaven sals metàl·liques. S'utilitzà abundantment l'òxid de ferro per a colorar les rajoles de tons ocres, marrons i ataronjats; l'òxid de manganès, per obtenir colors violetes obscurs, negres, i un característic marró obscur de to violaci; l'òxid de cobalt, per a la producció d'una variada gamma de blaus, i fins i tot negre, encara que per aquest darrer es preferia l'òxid de manganès; l'òxid d'antimoni que s'utilitzà per a la producció de grocs; i finalment, el verd que s'obtenia de l'òxid de coure.

Segons es mesclaven aquests colorants, a una pasta, un vernís o un esmalt, el color resultant variava considerablement, a l'igual que variava segons l'atmosfera de cocció⁸³.

Cal destacar que a final del segle XIX fruit de la progressiva especialització en els mitjans de fabricació aparegué una indústria auxiliar relacionada amb el subministrament a les fàbriques ceràmiques de matèries primeres, òxids colorants i també trepes, que possibilità un alliberament de determinades tasques als tallers/obradors.

Una vegada decorada la rajola es procedia a la segona cocció. Aquesta era similar a la primera, però com que no eren necessaris tants graus, tenia una menor duració. Cada déu minuts aproximadament es comprovava l'estat de cocció de les peces decorades, de forma similar a com es feia durant el bescuit. Els diferents trets d'aquesta segona cocció respecte de la primera feren que, amb l'arribada del segle XX, es destinessin forns exclusius a aquest procés, els anomenats forns de passatges (figs. 11 i 12). De fet, sabem que a la dècada de 1920-1930 ja s'havien adoptat, tal és el cas de la fàbrica Cedolesa de Manises. Aquests eren rectangulars, construïts en desnivell, i tenien una part d'entrada on hi havia de dotze a trenta-sis obertures disposades en columnes, "forats de càrrega", i una part de sortida, amb els mateixos trets que la d'entrada. Pels laterals es carregava el forn de llenya, "part de la fogaina", i hi havia els "forats de registre", és a dir, per on es controlava la cocció. Generalment es situava un operari a la part d'entrada, "el tirador", que cada déu minuts introduïa amb una raqueta una o dues rajoles a cada forat depenent de les mides, i un altre operari a la de sortida, "el trauredor", que les recollia cuites amb una paleta.

Una vegada efectuada aquesta darrera cocció, les rajoles es classificaven segons la qualitat, i eren emmagatzemats a l'espera del seu trasllat i venda⁸⁴.

En definitiva aquest era el sistema bàsic de fabricació de les rajoles, lleugerament modificat en el transcurs de la segona meitat del segle XIX. En realitat es tindrà que esperar a la dècada dels 60 del segle XX per trobar l'inici d'una revolució tecnològica dins el camp de la producció rajolera. Alguns autors diuen que durant els anys que van des de la

---

82FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda...* 80 i 81.

83VIZCAÍNO MARTÍ, M. E., *Azulejería barroca...* 38-44.

84FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda...* 81 i 82.

celebració de l'Exposició Industrial de Barcelona (1888) fins a la Guerra Civil (1936) es produeix a la rajoleria espanyola “el cant del cigne” de la producció artesanal⁸⁵. Per tant, el que tenim en aquests moments és que com resultat de la pràctica, els fabricants aconseguiren una millora qualitativa i quantitativa de la producció.

---

⁸⁵PORCAR, J. L., “La tecnología del azulejo en el siglo XX”, a AD, *El azulejo, evolución técnica...* 73 i 74.

7. ELS VIACRUCIS DE RAJOLA A MALLORCA.

A les formes anteriorment citades cal destacar, pel gran nombre d'exemples conservats *in situ* a l'illa, els viacrucis ceràmics, i concretament aquells que corresponen a la tipologia de rajola⁸⁶ i a la de plafó de rajoles⁸⁷. A l'actualitat es conserven, a manca de noves troballes, un total de vint viacrucis de rajola realitzats entre el segle XVIII i el primer terç del segle XX. Gairebé amb tota certesa se'n dugueren a terme més que, o bé no s'han conservat, com el que es situava a l'interior dels merlets que rodejaven la creu d'en Picot a Felanitx (fig. 13) i datat en el 1927⁸⁸, o bé no s'han pogut localitzar. És el cas del viacrucis del terme municipal de Marratxí, que tot i la insistència, no he aconseguit localitzar cap de les estacions. Es té constància de l'existència d'un viacrucis de rajola, de datació desconeguda, que es situava des de l'església de sant Marçal a la possessió de Son Sales, passant per la d'Els Caülls, camí que es coneixia popularment com a "Camí de Ses Creus"⁸⁹. Segons es comenta, en el 1999, no es conservaven més que petits fragments dispersos de rajoles i tres clapers de forma cònica on anaven adossades tres de les estacions⁹⁰.

Respecte als viacrucis localitzats, com ja he citat en diverses ocasions, molts d'ells foren realitzats a fora i importats a l'illa, tan sols tres dels vint viacrucis que aquí es recullen foren realitzats a Mallorca. En el cas que sigui obra forana, aquesta es produí en la seva gran majoria a la Comunitat Valenciana, catorze dels vint viacrucis provenen d'aquesta zona, i en menor mesura a Catalunya. La gran quantitat de peces importades d'aquestes zones no resulta res estrany si tenim en compte que foren dos centres ceràmics importantíssims des d'època medieval i que a més els contactes comercials amb l'illa sempre han estat rellevants en tots els àmbits, i el camp artístic no és una excepció. Aquesta forta presència de rajoleria forana, valenciana i catalana, que veiem en el cas dels plafons del viacrucis és extrapolable a la rajoleria en general d'aquests segles.

7.1. EL SEGLE XVIII:

D'aquest segle es conserven *in situ* plafons fabricats a Catalunya i a València. Respecte als catalans, aquests és realitzaren a Barcelona i com veurem tot seguit, ha resultat complicat establir la datació concreta ja que no s'ha pogut localitzar cap sortida referent a l'adquisició d'ells i a més la producció catalana d'aquest segle és summament

---

86L'ús que es fa en aquest estudi del terme "rajola" correspon a l'accepció "rajola de València/manisa/taulell" que recull el Diccionari de la Llengua Catalana (segona edició) de l'Institut d'Estudis Catalans, és a dir, peça de ceràmica de forma prismàtica i de poc gruix, normalment de forma quadrada, amb esmalt vidriat i decoració per una de les cares.

87Terme aplicat a la juxtaposició d'un número determinat de rajoles, ja siguin totes iguals o bé contenguin afegits de fragments.

88BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Ntra. Sra. de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 92.

89SEGUÍ MAS, G., *Monografia histórico-descriptiva de la iglesia parroquial de San Marcial de Marratxí* (manuscrit), Mallorca, 1942, 38/MASSOT MUNTANER, B.; POU FIOL, T., "Joan Cabot Estarells. Memòria de Sant Marçal", a *Pòrtula*, núm. 249, 2000, 20 i 21.

90BIBILONI, P.; POU, T., "Temps de "Corema" II. Els misteris des de Son Sales a Sant Marçal", a *Pòrtula*, núm. 211, 1999, 8 i 9.

homogènia. Pel que fa als valencians, aquests es fabricaren a la ciutat de València a final del segle XVIII, a la dècada dels 80 i 90. D'altra banda, cal remarcar la inexistència de plafons de producció local, bé perquè tan sols es dugué a terme rajoleria decorada amb elements geomètrics i florals⁹¹, o bé perquè no s'han conservat.

7.1.1. La producció catalana.

Els viacrucis de major antiguitat, concretament tres, foren realitzats a Catalunya en el segle XVIII. Es tracta del viacrucis del camí al santuari de Monti-sion a Porreres (fitxes VC37001-VC37004), l'urbà de Campos (fitxes VC13001-VC13004) i el del pati del convent de les monges de la caritat de Sencelles (fitxes VC47001-VC47014).

Catalunya, i més concretament el centre barceloní, tingué una important producció rajolera durant els segles aquí estudiats, especialment al segle XVIII. Aquesta producció no provenia de grans manufactures sinó d'un gran nombre de petites terrisseries que produïen peces d'una gran semblança⁹².

A diferència del que es podrà veure en el cas valencià, a Catalunya la policromia es perfeccionà en el segon quart del segle XVII gràcies a l'arribada de ceràmica renaixentista italiana al port de Barcelona i de ceramistes italians que agilitzaren la introducció. Exceptuant una part de la producció de la primera meitat del segle XVIII, quan revifà la monocromia blau cobalt en la composició, la producció d'aquests segles fou policroma. La paleta del segle XVIII, a la que corresponen aquests plafons, era més limitada que la del segle XIX, s'emprà principalment el groc, el marró ataronjat, el marró, el blau i el verd. A més, la pinzellada era més empastada que la del segle XVII i del XIX⁹³, mentre que les faccions dels personatges religiosos guanyaren, en el segle XVIII, humanitat i perderen simbolisme. Aquest darrer fet es reflectí en una major expressivitat dels personatges i en ambientacions més concretes i reals, és a dir, si fins al segle XVIII les figures eren l'element principal a la representació i es trobaven en un ambient poc definit o celestial, en aquest segle es concebien a zones vegetals o a interiors domèstics. Tots els elements compositius apareixien fortament delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva⁹⁴. Aquest dibuix ràpid i nerviós és una constant en la producció ceràmica catalana, però és més accentuat als petits plafons o rajoles completes⁹⁵.

Pel que fa a les dimensions de les rajoles que conformen els plafons catalans, el gremi de rajolers de Barcelona establí en el 1635 el format de 13,5x13,5 cm⁹⁶, aquesta mida oscil·lava a la pràctica entre els 13x13 cm i els 14x14 cm en el segle XVIII. A final d'aquest segle i durant el segle XIX aquestes mides convisqueren amb la mida de 20x20

91SOBERATS LIEGEY, F.; CARRERAS ESCALAS, J.; COLL CONESA, J., "Noticia para el estudio de la producción azulejera en Mallorca (siglos XVIII-XIX)", a *BSAL*, núm. 37, 1980, 611-614.

92BATLLORI, A.; LLUBIÀ, LL. M., *Ceràmica catalana*,... 8.

93Al segle XIX correspon el viacrucis exposat al segon pis del Museu de Menorca, clar exemple del canvi de paleta cromàtica, pinzellada i mides que es produeix en aquest segle.

94AD, *El descobriment de la ceràmica catalana a les col·leccions privades*... 79.

95CIRICI PELLICER, A., *Ceràmica catalana*, 283.

96COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XVIII", a *La Ceràmica Valenciana*... 197.

cm, i fins i tot més gran, es pensa que per poder competir millor amb la rajola valenciana, mida que acabarà desplaçant les altres a mitjan segle XIX⁹⁷.

A més, s'han localitzat a Catalunya viacrucis *in situ* a alguns municipis com a Bellpuig d'Urgell⁹⁸ (fig. 14) o Esplugues de Llobregat⁹⁹ (fig. 15), entre d'altres, que presenten importants similituds, els quals han permès corroborar la datació i procedència que es dona en aquest estudi als exemples mallorquins. A més, les semblances entre els viacrucis amb les rajoles d'arts i oficis catalanes pel que fa a la policromia, la importància del dibuix, el perfilat gruixut de negre manganès resolt amb certa inseguretat i desigualtat, el tractament de l'espai, o amb altres plafons catalans com els del convent de sant Francesc de Vilafranca del Penedès, del segle XVIII, permeten que no hi hagi cap mena de dubte.

-Porreres.

Com ja he indicat, un d'aquests viacrucis es troba al municipi de Porreres (fitxes VC37001-VC37004), al camí de pujada al santuari de Monti-sion. Tan sols la dotzena, tretzena i catorzena estació són les primitives, les demés són obra de l'any 1980 i substituïren els plafons originals que es trobaven summament degradats¹⁰⁰. Ara bé, menció a part mereix la desena estació (fitxa VC37004) ja que presenta uns trets totalment diferents a les primitives i a les de 1980, però molt similars a la dotzena i tretzena estació que es conserven a la capella del Sant Crist de l'església parroquial del municipi, tema que serà tractat en el moment oportú en funció de la cronologia.

La primera referència localitzada és a l'obra de Joan Feliu¹⁰¹ on se'ns comenta que en el 1894 l'estat de degradació en què es trobaven les capelletes del viacrucis era molt acusat i la causa principal era el vandalisme.

Munar Oliver¹⁰² ens informa, a través d'una troballa documental, que l'any 1853 es compraren unes rajoles valencianes amb les estacions del viacrucis per a l'oratori de Monti-sion i que l'any següent es col·locaren (aquestes rajoles han estat interpretades com a les primitives). L'obra fou promoguda pel rector de Porreres, el prevere Don Josep Perelló, i hi va intervenir el picapedrer Cristòfol Gornals.

Maria Antònia Nicolau¹⁰³ a les "Jornades d'Estudis Locals" presentà un article bastant complet sobre el viacrucis de Monti-sion, on feu un repàs de les aportacions i l'evolució de l'obra. El més destacable és el descobriment de la data de 1980 quan, en commemoració del vinticinquè aniversari de la carretera que porta a Monti-sion, es restaurà el monument. Entre les tasques que s'emprengueren cal destacar la realització

97CRUSAFONT SABATÉ, M., "Les rajoles de 20x20: Can Cot de Terrassa", a *Arraona. Revista d'Història*, núm. 3, 1977, 30 i 31.

98AD, *Catàleg de Béns de Bellpuig...* fitxes CB-85 A i CB-86 A.

99AD, *Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic...* fitxa I.C.09/194 i I.UM.30/101.

100FELIU, J., *Noticias históricas sobre el Santuario de Montesion de Porreres*, Impremta Felip Guasp, Palma, 1894, 32 i 33.

101FELIU, J., *Noticias históricas sobre el Santuario...* 32 i 33.

102MUNAR OLIVER, J., *Història Porreres II*, Miramar, Palma, 1979, 271 i 272.

103NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., "Béns patrimonials religiosos: les capelles dels viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-sion", a AD, *Actes de les II Jornades d'Estudis Locals*, Institut d'Estudis Balearics, Porreres, 2008, 107-116.

completa d'un dels monuments que s'havia perdut i la restauració dels altres, així com la realització de nous plafons amb les estacions.

Finalment, en el 2011 es presentà el catàleg municipal¹⁰⁴ i en ell es recolliren les aportacions anteriors.

Efectivament al *Llibre de Sortides de Monti-sion (1839-1893)*, que es conserva a l'Arxiu Parroquial de Porreres (APP), apareix una eixida el novembre de 1853 que diu que el prevere Don Cristòfol Feliu pagà al patró Joan Terrassa 27 lliures, 8 sous i 4 diners per les rajoles que dugué de València i que havien de servir per a les estacions del viacrucis de l'oratori de Monti-sion¹⁰⁵. Com és lògic les dades oferides per aquesta partida, la data i la procedència, es relacionaren amb les tres darreres estacions que es conserven *in situ*, que són les de major antiguitat, ara bé, l'anàlisi exhaustiva realitzada en aquest estudi es planteja, en primer lloc, un canvi de procedència, i en conseqüència un canvi cronològic, és a dir, que la sortida localitzada no correspondria a les estacions dotze, tretze i catorze del viacrucis actual. Respecte a la procedència, els trets estilístics que presenten aquests plafons no encaixen en absolut en la producció valenciana i sí, en canvi, en la catalana. Per una banda, tenim el tipus de perfilat, en ambdues produccions serà una constant però enfront a la línia de perfil fina i homogènia de la producció valenciana, la catalana és més gruixuda, desigual i nerviosa, així com podem veure en aquestes tres estacions porrerenques. D'altra banda, la paleta cromàtica utilitzada és més limitada que la valenciana, trobem un gran predomini del groc i del marró ataronjat, junt amb el verd i el blau. A més, el tractament perspectiu un tant arcaic del paisatge que es resol a partir d'una línia d'horitzó baixa o d'un primer pla baix, més detallat i amb una gama cromàtica càlida, i un pla de fons elevat, manco detallat i resolt amb colors freds, especialment un blau molt tènue, sense gradació entre els dos plans, així com la forma en què es representa la vegetació, els núvols anomenats "d'ensaïmada"... són elements constants en els plafons catalans.

Un altre element a tenir en compte són els marcs ornamentals, aquests poden resultar en molts casos elements bastant fiables a l'hora d'establir una possible procedència i aproximació cronològica del plafó ja que generalment es poden establir famílies o grups que es van donant cronològicament en una zona. Ara bé, és cert que es podem donar imbricacions, simultaneïtats i anacronismes, i per aquest fet s'han de tenir en compte altres dades que es puguin manejar de l'obra estudiada. Respecte al tipus de marc que podem veure a les tres estacions del viacrucis de Porreres i també a les de Sencelles, és a dir, un filet prim groc o ataronjat delimitat per una línia gruixuda de negre manganès, no permet establir una cronologia concreta ja que és un marc que té continuïtat durant varis segles, però si ens permet confirmar la procedència dels plafons, ja que és un marc típic de la producció catalana.

A més a més, les mides dels plafons, 13,5x13,5 cm, són pròpies de Catalunya, ja que a València es deixaren d'utilitzar al segle XVII, moment en què no s'havia introduït la policromia plena a la zona.

104GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC001-VC028.

105Novembre de 1853./Mes son data: al Patró Juan Terrasa per mans de Don Cristòfol Fe/liu prevere vint yset lliuras, vuit sous y quatre diners, import de les/retgolas, dugué de València el antedit Terrasa que han de servir per/las estacions de la Via Crucis del Oratori consta de polisa e igualment/el recibo de dita partida. Són.....28..8..4. A APP, *Llibre de Sortides de Monti-sion (1839-1893)*, foli 9 v., 1853, novembre.

Aquesta contrarietat entre el que ens expliquen els propis plafons i la troballa documental podria ser causa bé de l'elevada producció de rajola valenciana que fa que a la tipologia se l'anomeni rajola de València o valenciana, bé pel gran nombre de peces importades de la zona en comparació a la catalana que fa que a l'obra forana se li generalitzi la nomenclatura de "valenciana" a l'illa, cosa que ja citen alguns autors que han tractat el tema, però que per l'estat en què es troben els estudis entorn a la ceràmica aplicada a Mallorca es necessiten noves investigacions per poder-ho afirmar amb rotunditat, o bé com crec que és el cas, que la troballa documental no fes referència als plafons aquí estudiats i per tant tampoc s'hauria de donar per vàlida la data de 1853. Aquesta hipòtesi sorgí per la localització d'un gran nombre de viacrucis *in situ* i en museus de Catalunya que presenten uns trets summament similars als exemples conservats a Mallorca, tots ells datats al segle XVIII. Tals són els casos de les dues estacions que es conserven del viacrucis de Bellpuig (fig. 14), la novena estació del viacrucis d'Esplugues de Llobregat (fig. 15) i tantes altres estacions que es conserven al Museu de les Cultures del Vi de Catalunya a Vilafranca del Penedès. Pel contrari, els viacrucis catalans del segle XIX presenten uns trets bastant distants dels de l'illa; trobem, entre d'altres trets, una ampliació de la paleta cromàtica i una pinzellada manco empastada, com podem observar al viacrucis del Museu de Menorca. Malauradament la recerca d'una sortida per a rajoles del viacrucis en el llibre de sortides del santuari del segle XVIII no ha donat els fruits esperats, però el fet de tractar-se d'un plafó de 3x3, tipologia molt comuna als anys centrals del segle XVIII, ens condueix a un data similar per a la fabricació d'aquests plafons. Ara bé, els trets que presenten els plafons són suficientment eloqüents al respecte. Per tant, la conclusió que he pogut extreure després d'aquest estudi és que les tres darreres estacions ceràmiques que es conserven al santuari de Montision són del segle XVIII, probablement dels anys centrals d'aquest, i es dugueren a terme a Catalunya.

-Campos.

Respecte al viacrucis de Campos (fitxes VC13001-VC13004), també de producció catalana, no disposem de gaire dades, tan sols el catàleg de patrimoni de Campos¹⁰⁶ recull les estacions que es poden veure actualment al municipi, mancant la primera estació, la setena, dotzena, tretzena i catorzena, i datades totes al segle XX. És cert que algunes de les estacions són de fabricació recent, tal és el cas de la sisena, novena, desena (1996) i onzena, però les demés presenten uns trets propis de la producció catalana del segle XVIII. Com ja hem vist en el cas de les tres darreres estacions de Porreres, les mides de 13,5x13,5 cm, la paleta cromàtica, la importància del dibuix, la línia de perfil tremolosa, la resolució perspectiva del paisatge, el tipus de vegetació i els núvols ens dirigeixen a Catalunya com a fabricant d'aquest viacrucis. A més, en aquest cas, la sanefa de tulipes¹⁰⁷ i fulles cargolades, de la qual es donen diverses variants, és una constant a la ceràmica del segle XVIII de la zona. Malauradament no s'ha localitzat cap sortida referent a les rajoles de les estacions d'un viacrucis pel municipi a l'Arxiu Parroquial de Campos (APC), però els trets són propis de la producció rajolera catalana del segle XVIII.

Un altre tret distintiu de la producció rajolera devocional catalana, i que podem observar a alguns dels plafons del viacrucis de Campos (fig. 16) i a un dels de Sencelles (fig. 17), és la utilització de rajoles interpolades que rompen la nítida trama ortogonal de la juxtaposició de rajoles d'un plafó per tal de no representar els rostres partits, especialment

---

106AD, *Catàleg dels Béns Patrimonials de Campos. III*, Ajuntament de Campos, Campos, 2006, fitxes 228-236.

107CIRICI PELLICER, A., *Ceràmica catalana*, 238.

el de Jesús i la verge Maria. Aquesta norma de no partir els rostres de les figures, tant per regates verticals com per horitzontals, fou comuna a la majoria de la rajoleria, també a la ceràmica devocional valenciana però el sistema utilitzat no fou el mateix, en aquest cas, els autors evitaven partir els rostres decantant discretament els rostres o les figures al complet i compensant el buit lateral amb elements de taller (arbres, núvols, muntanyes...), fet que provocà, en ocasions, figures un tant rígides¹⁰⁸.

-Sencelles.

El terme municipal de Sencelles també disposa d'un viacrucis català al convent de les monges de la caritat (fitxes VC47001-VC47014) i que destaca pel seu bon estat de conservació. Són nul·les les referències bibliogràfiques, tot i que fonts orals contenen que es dugué a terme a l'època de Sor Francinaina Cirer, fundadora del convent i gran devota de l'exercici. Partint d'aquesta darrera afirmació sabem que la beata va viure entre els anys 1781-1855, que en el 1850 va cedir casa seva per a casa de la caritat, i que un any més tard va fer els vots com a germana de l'ordre. És probablement una errada atribuir a Sor Francinaina l'adquisició d'aquests plafons, a no sé que els adquirís a les dues darreres dècades del segle XVIII.

7.1.2. La producció valenciana.

Els altres viacrucis conservats *in situ* del segle XVIII foren realitzats a final de segle a València, i més concretament a la pròpia ciutat de València, aquests són el viacrucis urbà de Fornalutx (fitxes VC22001-VC22008), Montuïri (fitxes VC32001-VC32003), Santanyí (fitxa VC45001) i el periurbà de Pollença (fitxes VC36001-VC36003). Al llarg del segle XVIII i primera meitat del segle XIX les gran fàbriques rajoleres valencianes es situaven a intramurs de la pròpia ciutat de València, pròximes a les portes de la murada per a facilitar l'accés al combustible i la disponibilitat d'aigua, així com l'exportació de les rajoles, de fet funcionaren quasi en exclusivitat a la zona, tan sols Alcora o fàbriques, encara poc estudiades, d'Alacant i Castelló de la Plana produïren al segle XVIII i primera meitat del segle XIX¹⁰⁹. Cal remarcar, per la importància històrica de Manises, que el focus maniser no produí rajoles en el segle XVIII, i que Alcora, amb la *Reial Fàbrica*, no tingué com un dels camps centrals de la seva producció la rajolera, tan sols entre els anys 1749 i 1753 trobem un petit augment en quant a la fabricació de plafons¹¹⁰, ara bé, tots ells d'una gran qualitat artística. S'ha de tenir en compte que tot i que s'utilitza el terme "fàbrica" per a referir-se als llocs de producció ceràmica, seguint la nomenclatura de la documentació de l'època, ens estem referint a petits obradors/tallers familiars generalment amb un sol forn i una desena de treballadors, entre els quals hi havia els pastadors i pintors, que vivien a les cases veïnes, així com llenyataires amb residències a extramurs¹¹¹. A més, tot i que al llarg d'aquest estudi es parlarà constantment de fàbriques rajoleres, cal indicar que, majoritàriament, la producció de rajoles es realitzà a fàbriques de pisa fins que aquestes s'especialitzaren cap a la segona meitat del segle XIX.

108PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura Ceràmica Religiosa...* 2006, 87.

109PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 21.

110COLL CONESA, J., "La *Real Fàbrica de Alcora* y sus imitadores (1727-1858)", a *La ceràmica valenciana...* 180.

111PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 57.

Al segle XVIII produïen rajoleria (fig. 19) la fàbrica de Manuel Alapont, una de les més importants durant la primera meitat de segle, la de Vicente Navarro, la del carrer de les Barques i especialment destacable és la del carrer Mossèn Femares¹¹², que activa ja en el segle anterior, en el 1778 passà a mans de Marc Antoni Disdier, el qual donà un gran impuls a la fàbrica essent la primera de la ciutat fins el primer quart del segle XIX. En el 1795 Disdier convidà a una comissió de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País de València per a què poguessin comprovar la qualitat d'un paviment i arrimador a joc realitzats per al convent de Belén de L'Havana realitzat segons models de les Lògies Vaticanes de Rafel d'Urbí. Els elogis foren tals que com a conseqüència se l'autoritza a utilitzar per a la seva fàbrica la denominació *Reial Fàbrica de Taulells*¹¹³ de València. Entorn al 1797 Disdier adquirí la fàbrica del carrer de les Barques i a partir d'aquesta data i fins a l'esclat de la guerra de la Independència en el 1808 es pluralitzà la denominació. Els seus productes experimentaren amb noves mescles de colors, dissenys classicistes més actualitzats i fidelitat a models cultes¹¹⁴.

Pel que fa a les innovacions tècniques que es produïren en aquest segle en el camp que ens ocupa, la de major rellevància, és la introducció de la policromia. És entre els anys 1730-1745 quan es començà a incorporar de mode contundent. Si fins a les hores s'havia generalitzat la monocromia blau cobalt, és en aquest moment quan començà una progressiva incorporació de la policromia, apareixent en els primers moments, el verd blavós o maragda, el groc i el marró ataronjat en detalls, tot i que seguia predominant el blau a la composició. A partir de la dècada dels quaranta del segle XVIII és quan s'introduí la policromia amb més força, tot i que encara quedaven petjades d'aquesta importància del blau, com la permanència d'ell a les carnadures, per finalment, a la dècada dels cinquanta irrompre la policromia plena. El marró ataronjat, el groc, el morat, el verd i el blau ocupaven per igual la superfície cromàtica, i tot i que es podien trobar encara algunes carnadures blaves, predominaven les marrons en un intent de realisme¹¹⁵. S'ha de remarcar que la introducció de la policromia a València es produí més tard en comparació a Catalunya, el motiu recau en el fort arrelament a la tradició ceràmica de la zona (llambregit metàl·lic i blau cobalt) que causà que la ceràmica valenciana adaptés les novetats ceràmiques provinents d'Itàlia amb posterioritat a altres zones com Sevilla i Catalunya¹¹⁶.

Durant la dècada dels 60 es realitzaren plafons d'una gran qualitat artística, però a partir de la dels 70 a causa de la gran demanda, del desig de competir amb preus assequibles i del domini d'una sèrie de recursos (l'estergit, l'ús de gravats com a model...) es produí una espècie de codificació de la pintura ceràmica. Les fàbriques, a final de la dècada dels 70, iniciaren un procés progressiu d'estereotipació; es tornaren a reutilitzar els estergits i com a conseqüència es repetien posats, anatomies i sobretot celatges i fons

---

112Actualment carrer de Mossèn Femades.

113Al parlar de la *Reial Fàbrica* s'usa la nomenclatura de "taulell" perquè era el terme usat a partir del segle XV a la documentació per a designar a les rajoles decorades, anteriorment es coneixien amb el nom de "rajoles pintades" o "rajoletes de Manises". COLL CONESA, J., "La azulejería medieval valenciana (1238-1500)", a *La ceràmica valenciana...* 100.

114PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 40.

115PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 40-42.

116BATLLORI, D.; LLUBIÀ, LL. M., *Ceràmica catalana...* 6.

paisatgístics, cada un dels cinc colors bàsics tenia la seva ombra corresponent, etc. Això arribà a l'extrem quasi de la seriació a partir de 1785¹¹⁷, fet que s'associa a la multiplicació de les petites plaques ceràmiques pintades. Al darrer quart de segle començaren a utilitzar el verd oliva, marró, ocre, marró ataronjat, groc obscur, blau grisenc...¹¹⁸.

Un altre paràmetre a tenir en compte són les mides de les rajoles que es produïren en el segle XVIII, aquestes es regien pel "pam valencià", mesura que oscil·lava a la pràctica entre els 20x20 cm i els 22,5x22,5 cm. Aquesta mesura s'implantà a la dècada dels 20 i 30 del segle XVIII substituint el format tradicional de 13,5x13,5 cm i el d'11,5x11,5 cm¹¹⁹.

Dintre d'aquest context s'hi situen els quatre viacrucis de l'illa anteriorment citats i que podem datar a les dècades del 80 i 90 del segle XVIII. Aquests viacrucis, amb uns trets summament similars que arriben a la seriació, es caracteritzen per la importància del dibuix, que es realitzava amb línies de perfilat de manganès fines i homogènies, les superfícies de color planes, l'ús del morat com a color, el groc, que es solia ombrejar amb ocre vermellós, el marró ataronjat, el blau cobalt diluït, el marró, el verd maragda i un verd oliva molt tènue, els celatges són completament blancs i les carnacions marrons, l'espai i l'anatomia es resolen de manera esquemàtica, i cal destacar el tractament dels ulls "de mussol", així definits per l'historiador Pérez Guillen¹²⁰, fent referència a uns ulls molt oberts i rodons, amb ombra inferior i pupil·les molt marcades, que es troben sistemàticament en els plafons d'aquestes dècades. Un element a destacar a l'hora de datar aquests viacrucis és la utilització del color verd maragda ja que aquest deixa d'utilitzar-se en el segle XIX¹²¹.

-Fornalutx.

El viacrucis de Fornalutx (fitxes VC22001-VC22008), no ha estat gaire investigat; el catàleg de patrimoni del municipi i Joan Vicens¹²² ja ens informaven que era obra del segle XVIII, però una anàlisi més detallada permet matisar aquesta informació. Es tracta d'un viacrucis urbà, que té com a punt de partida i d'arribada l'església parroquial. Conserva bastants estacions de l'època i en bon estat. Cal destacar, d'entre totes, l'estació novena perquè, tot i que presenta uns trets similars a les demés estacions del viacrucis, els trets facials i el tractament cromàtic és diferent i les carnacions són blavoses enfront a les marrons de les altres estacions. Les carnacions blaves són un dels darrers vestigis que trobem a la dècada dels seixanta d'un moment de transició entre la monocromia del blau cobalt i la policromia plena. Els trets d'aquesta estació no són alienes a la producció valenciana, són nombrosos els exemples, com el viacrucis *in situ* de Gandia (fig. 20), i es

---

117Es poden consultar imatges produïdes a la dècada dels 80 i 90 del segle XVIII que presenten similituds amb les estacions indicades a la web de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana, a l'inventari dels panells ceràmics públics de la Comunitat Valenciana [en xarxa]. <<http://www.inpathic.es/>> [consulta: 26/01/2013]. Tal és el cas del viacrucis de Segorbe, Xelva, Xirivella...

118PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 40-42.

119AD, "Rediseño industrial de azulejos tradicionales valencianos", a *Boletín de la Sociedad Española de Cerámica y Vidrio*, núm. 39, 2000, 39-53.

120PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 38.

121COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XVIII", a *La cerámica valenciana...* 197.

122VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, *A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

daten a la dècada dels seixanta del segle XVIII. El que resulta curiós és el fet d'una única estació, que cronològicament és anterior, entre les de la dècada dels 80 i 90, tot i que no és un fet aïllat, tal és el cas del viacrucis d'Algemesí (fig. 21). El motiu és difícil de concretar, tal vegada l'existència d'estacions emmagatzemades a la fàbrica, res estrany ja que era molt comú tenir acumulat un *stock* al magatzem de panells devocionals de venda segura a curt o mig termini¹²³, diferents maneres de treballar dels pintors ceramistes d'un mateix taller...

-Montuïri.

El viacrucis urbà de Montuïri (fitxes VC32001-VC32003) també presenta els mateixos trets anteriorment citats. Malauradament tan sols es conserven tres de les dotze estacions que hi havia en origen, la primera, desena i dotzena, i a més molt malmeses pel pas del temps. No obstant això, gràcies al treball sobre l'evolució dels noms dels carrers del municipi de Miralles Monserrat¹²⁴ podem saber la localització de les dotze estacions, avui perdudes, i les relacions entre el viacrucis i la nomenclatura viària. La localització de les estacions també fou recollida amb posterioritat per Onofre Arbona¹²⁵. Recentment les estacions apareixen recollides al catàleg de patrimoni del municipi on no es fa referència ni a cronologia ni a procedència¹²⁶. En el cas de les estacions de Montuïri s'ha de reprendre, per ser un exemple molt clar del que s'ha explicat anteriorment, el tema de l'adaptació de les figures a la juxtaposició de les rajoles per tal de no partir els rostres de les figures sagrades tant per regates verticals com per horitzontals, en el cas de la desena estació (VC32003) es desplaça lleugerament la figura de Jesucrist crucificat cap a l'esquerra creant un efecte de desequilibri compositiu intentant compensar-lo amb elements de taller, en aquest cas amb una major presència de la Jerusalem celestial.

-Santanyí.

El viacrucis de Santanyí (fitxa VC45001) apareix recollit al catàleg de patrimoni del municipi¹²⁷, on s'indica que és obra del segle XX, exceptuant l'estació cinquena que pertany al viacrucis primitiu del segle XVIII. Així i tot s'afirma que les estacions no originals són reproduccions de les primitives, cosa poc probable si s'analitzen els trets que presenten les representacions: la complexitat i detallisme dels paisatges i arquitectures i l'àmplia paleta cromàtica, entre d'altres, no són pròpies de la pintura ceràmica del segle XVIII.

Efectivament el viacrucis que poden veure actualment és, quasi al complet, producte de ben entrat el segle XX, tan sols una única estació, la cinquena, situada entre la portassa i la porta de la casa coneguda com a "Can Guaret Vell" pertany al viacrucis primitiu de la dècada dels 80 i 90 del segle XVIII. La casa, construïda en el 1769 com ens

---

123CEBRIÁN MOLINA, J. L., "Josep Sanchis i Cambra: pintura ceràmica devocional", a *Llibre Alternatiu de la Fira de Xàtiva 2009*, 2009, 180.

124MIRALLES MONSERRAT, J., *Els carrers de Montuïri. Cap a una nomenclatura popular*, Congrés de Cultura Catalana, Ciutat de Mallorca, 1977, 28-30.

125ARBONA, O., "Els dotze sermons del Diumenge del Ram", a *Bona Pau*, 433, 1989, 14 i 15.

126AD, *Catàleg del patrimoni històric i artístic de Montuïri*, Ajuntament de Montuïri, Montuïri, 2011, fitxes EM1, EM2 i EM3 [en xarxa]. <http://www.ajmontuiri.net/> [consulta: 27/03/2013].

127CASTAÑO MATEMALES, E.; MAYOL COMAS, J. M.; RAMIS RAMOS, A., *Catàleg de Béns Patrimonials del Municipi de Santanyí*, Ajuntament de Santanyí, Mallorca, febrer 2012, fitxa EM 5.

indica un relleu a la clau de volta de l'accés, conserva un plafó de 2x2 ubicat dintre d'una capelleta d'arc triangular de poca profunditat realitzada en pedra de la zona. El plafó en qüestió presenta tots els trets anteriorment citats i si es té en compte la datació de la casa en què s'ubica se'ns confirma la cronologia establerta. S'ha de remarcar també que, tot i que la desena i tretzena estació són del segle XX, conserven la capelleta original.

-Pollença.

Finalment, a Pollença (fitxes VC36001-VC36003) se n'ha localitzat un situat en direcció a l'oratori del Calvari. A l'actualitat tan sols podem observar tres de les catorze estacions del viacrucis ceràmic, ja que aquest, segons Bota Totxo¹²⁸ i Ferrà¹²⁹, fou substituït, a causa del deteriorament que presentava, per catorze creus de pedra de Binissalem. L'oratori fou iniciat en el 1795 i beneït en el 1799, per tant, tenint en compte aquestes dates i els trets similars als viacrucis anteriors, cal pensar en una cronologia aproximada, dècada dels 90 del segle XVIII o primers anys del segle XIX.

7.2. EL SEGLE XIX:

Els viacrucis de rajola produïts al segle XIX es dugueren a terme majoritàriament a la Comunitat Valenciana, a la primera meitat de segle a la pròpia ciutat de València i a la segona meitat a València i a Manises. Ara bé, de gran rellevància és la primera localització d'un plafó produït a l'illa de Mallorca. Pel que fa a la producció catalana, en aquest segle no disposem de plafons del viacrucis a l'illa, no perquè no en produïssin, ja que es sap de l'existència de plafons que es conserven a Catalunya, i no cal recordar el ja citat conservat a Menorca, sinó perquè o bé no s'importaren o bé no es conserven. Ara bé, no es tracta d'un fet aïllat, sinó que una mirada àmplia a la rajoleria devocional denota una disminució considerable pel que fa a la importació de plafons al llarg del segle XIX en comparació als dos segles anteriors, però aquesta disminució no es produeix tan sols pel que fa a la producció catalana, sinó que també es pot observar en el cas valencià.

Si profunditzem en el tema, les dues zones seguiren produint rajoleria, de fet a meitat de segle, i gràcies al proteccionisme econòmic i al desenvolupament urbanístic i constructiu que aforí un espai on aplicar aquesta ceràmica, les fàbriques sofriren una especialització, és a dir, que es separaren les produccions ceràmiques relacionades amb la construcció, on es troba la rajola, dels objectes d'us domèstic (pisa) i començaren a produir exclusivament rajoleria¹³⁰. Ara bé, cal tenir present, especialment a partir d'aquest segle, que la rajola decorativa i la rajola devocional segueixen dos camins diferents. Mentre que la segona sofreix un auge en el segle XIX gràcies a la corrent higienista, a l'auge constructiu que afavorí una forta demanda ceràmica i a moviments estilístics que aprofitaren les possibilitats de la ceràmica com a element decoratiu, la producció de rajola devocional sofrí un decliu, precisament per l'arribada d'aquest moviments amb menor repercusió dins l'arquitectura eclesiàstica i l'ús d'altres matèries per a l'ornamentació religiosa. És cert, que en el cas de petits plafons o plaques ceràmiques no és tan notable aquesta disminució generalitzada però això és resultat de l'ubicació d'aquests a l'exterior i en aquest àmbit la resistència de la ceràmica es valorava i el canvi de material de fabricació no es produí de manera tan dràstica.

128BOTA TOTXO, M., *El Calvario de Pollensa*, Panorama Balear, Palma, 1954, 23.

129FERRÀ, B., "El Calvari", a *BSAL*, núm. 34, 1886, 12-14.

130GARCÍA FORTES, S., *La terracota como elemento ornamental en la arquitectura de Barcelona. Técnicas de fabricación, conservación y restauración*, Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 2001, 115 [en xarxa]. <www.tdx.cat/handle/10803/84041> [consulta: 30/03/2013].

7.2.1. La producció valenciana.

A principis del segle XIX la fabricació rajolera valenciana es seguia situant majoritàriament a la ciutat de València (fig. 22). El nombre de fàbriques s'havia reduït i per tant la producció es concentrava en menys mans. Les fàbriques més importants seguien essent les *Reials Fàbriques de Taulells*, és a dir, les dirigides des de 1799 a 1802 per Vicente Miralles, Primer Oficial Pintor de les mateixes, i de 1802 a 1816 per Maria Salvadora Disdier, filla de Marc Antoni Disdier. Durant la seva direcció les *Reials Fàbriques* es convertiren de nou en *Reial Fàbrica* per la pèrdua de la fàbrica del carrer de les Barques. En el 1816 passà a mans d'Antoni Faure i Disdier, fill de Maria Salvadora Disdier, militar i poc instruït en els secrets i tècniques de la rajoleria, fins el 1824, època en què la fàbrica estigué a punt de desaparèixer. En el 1824 es feren càrrec de la fàbrica Ramon i Josep Sanchís, Oficials Pintors del taller, mantenint la denominació de *Reial Fàbrica*. Un d'ells, Josep Sanchís i Cambra¹³¹ passarà a dirigir la fàbrica del carrer de Russafa, competència directa de la *Reial Fàbrica*. En el 1855 passà al fill de Ramon, Vicenç Sanchís Enrique. La darrera referència que tenim de la *Reial Fàbrica* correspon a la dècada dels 70 quan participà a l'Exposició Industrial celebrada a València, i és en aquesta mateixa dècada quan fou enderrocada¹³².

Ara bé, en els primer anys del segle XIX també sorgiren noves fàbriques que competiren amb la *Reial Fàbrica*, tal és el cas de la fàbrica del carrer de Russafa, que com ja he dit fou dirigida per Josep Sanchís, entre d'altres, i la fàbrica de Josep Fos Carbonell, al carrer Nou de Pescadors, en funcionament en el 1808 i que fou dirigida per ell mateix fins el 1846, any en què passà a mans de Lluís Gastaldo i Aznar i en el 1859 al seu fill, Josep Gastaldo Martínez fins a final de la dècada dels 80 quan deixà de funcionar. És en aquesta darrera època quan hi treballà el pintor ceramista Francesc Dasí Ortega¹³³, moment de màxim apogeu de la fàbrica. De menor rellevància foren la fàbrica de Belén, de la Corona i del Mur de la Corona¹³⁴.

Respecte a les innovacions tècniques, com ja he citat anteriorment, a finals del segle XVIII i inicis del XIX es produí una ampliació de la paleta cromàtica, es començaren a utilitzar els vermellors, els blaus grisencs, ocres, grocs obscurs, terrosos... però és a partir del segle XIX quan es deixà d'utilitzar el verd maragda de coure i estany¹³⁵ que veiem a les estacions del viacrucis de Fornalutx i de Montuïri. A més, s'insistí en la pinzellada

---

131JOSEP SANCHÍS i CAMBRA (actiu 1804-1845). Va nàixer en el 1772 i fou un dels gran pintors que participaren en la renovació tècnica i estilística de la pintura ceràmica valenciana a partir de la darrera dècada del segle XVIII realitzada a la *Reial Fàbrica de Taulells* de València. En el 1821 passà a treballar a la fàbrica de Miguel Royo i García on arribaria a convertir-se en el director de la mateixa. Mostra de la seva gran fama és el fet que en ocasions signava les seves obres. PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 81.

132PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 55-72.

133FRANCESC DASÍ ORTEGA (1834-1891). Fou el pintor ceràmic valencià més important de la segona meitat del segle XIX. Als nou anys començà a assistir a l'Acadèmia de San Carlos per aprendre dibuix amb Vicente Castelló; als onze, aconseguí el primer premi de Dibuix de Figura. Fora de l'Acadèmia prengué lliçons d'escultura amb el catedràtic de San Carlos Antonio Esteve. En el 1850 per problemes familiars abandonà els estudis de Belles Arts i després de treballar com a "decorador de salons" començà a pintar rajoles. PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 74-77.

134PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 63-67.

135COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XVIII", a *La ceràmica valenciana...* 197.

superposada, rectificada, expressiva, que era capaç de modelar, de donar volum a les formes pictòriques. Un fet importantíssim és el que es perdé paulatinament el perfilat de manganès, primerament a la vegetació per accentuar la sensació de plànols llunyans fins a convertir-se el perfilat en una basa pictòrica més. A més aquests cinquanta anys destacaren per una exquisida depuració artística que fa, que junt a tots aquests trets anteriorment citats, la pintura ceràmica s'apropés a la pintura de cavallet oblidant el seu propi llenguatge, d'aquí que es generalitzés l'ús de gravats cultes com a model¹³⁶.

Pel que fa a les mides de les rajoles, aquestes seguiren essent les ja indicades (dels 20x20 cm als 22,5x22,5 cm).

-Sóller.

El primer viacrucis del segle XIX conservat a Mallorca és el del municipi de Sóller (fitxes VC50001-VC50008) i fou obrat a la primera meitat del segle XIX. Aquest juntament amb el del camí del santuari de Monti-sion a Porreres, eren els més estudiats fins a l'actualitat. Segons ens indica la inscripció de la primera estació del viacrucis, que es conserva desmuntat a un dels porxos de la parròquia, el viacrucis és obra de 1807. Aquest està format per catorze capelletes, no totes de la mateixa època, que enllacen l'església parroquial de sant Bartomeu amb el convent franciscà de Jesús, avui dels Sagrats Cors, a través del carrer Nou o d'Isabel II. Aquest presenta un tret diferenciador respecte dels altres viacrucis existents a Mallorca, ja que els plafons tenen, a la seva part inferior, una glosa en castellà de contingut descriptiu i meditatiu. Cada glosa està constituïda per quatre versos de set o vuit síl·labes cada un, que rimen en consonància el primer amb el quart i el segon amb el tercer.

La primera referència bibliogràfica a aquest monument la trobem l'any 1876 per part de mossèn Rullan Mir¹³⁷ on en el seu recorregut històric per la Setmana Santa sollerica ens detalla la celebració, ja en el segle XVIII, de l'exercici del viacrucis la tarda del Diumenge de Rams i el vespre del Dijous Sant. A més, parla de l'existència d'unes catorze creus de fusta anteriors a les capelles i que complien la mateixa funció que amb posterioritat compliran les capelles ceràmiques.

En el 1979 per part d'Arbona Oliver¹³⁸ tenim un breu article on se'ns parla del descobriment d'un manuscrit de 1907 redactat pel seu oncle, un religiós molt preocupat per la conservació dels costums, el reverend Don Bernat Oliver i Deià. En aquest manuscrit es recullen les gloses que apareixien en els plafons. En el 1907 ja no es conservaven *in situ* les dues primeres estacions, i per tant no es sabia quina era la glosa però sí les demés, per tant a través del manuscrit podem conèixer alguns dels versos perduts o traduïts al català.

Plàcid Pérez en el 1994¹³⁹ i en el 1998¹⁴⁰ a dues publicacions de caire més divulgatiu recollí el viacrucis com a part del patrimoni de Sóller digne de ser visitat.

136PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 40-42.

137RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca*, Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.

138ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a *Sóller*, núm. 4834, 10/11/1979, 11.

139PÉREZ, P., *Sóller, a peu. Itineraris urbans*, Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1994, 40 i 41.

140PÉREZ, P., *Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra*, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52.

En el 2004, el mateix autor¹⁴¹ localitzà a un dels porxos de la parròquia la primera estació i gràcies a ella es va poder saber que les estacions foren finançades pel bisbe solleric Bernat Nadal i que foren instal·lades l'any 1807. A l'article que es parla de la descoberta, a part de recollir la informació obtinguda fins a les hores, es fa un repàs sobre les estacions de 1807, les restaurades i les noves. Les tres primeres estacions són obra de la ceramista Francisca Frontera en el 2002, de la quarta a l'onzena trobem les primitives, la dotzena és obra de la dècada dels noranta del segle passat, i les dues darreres de l'any 1952, en alguns casos, els plafons nous apareixen amb la glosa en català.

Finalment, el catàleg de patrimoni del municipi¹⁴² recull la major part de les estacions originals, mancant la sisena i onzena.

Tot i que no s'han localitzat exemples valencians de viacrucis de gran similitud amb el de Sóller, són diversos els indicis que ens remetent a les fàbriques de la ciutat de València com a autors d'aquest viacrucis i més concretament les *Reials Fàbriques*, ja que entre 1895 i 1810, període en el que es troba la producció d'aquest viacrucis, tan sols tenien una producció a gran escala els forns de Mossèn Femares i del carrer de les Barques que conformaven les *Reials Fàbriques*¹⁴³. És cert que la fàbrica de Vicente Navarro es mantenia en actiu per aquestes dates i que sorgí la de Miguel Royo, però en aquest moment una estava en declivi i no es recuperà fins passada la Guerra de la Independència (1808-1814) i l'altra, fundada en el 1799, no agafà força fins després de la mateixa guerra¹⁴⁴.

Una anàlisi exhaustiva dels plafons confirmen aquestes dades. En primer lloc cal tenir en compte els marcs ornamentals que rodegen els plafons, aquests estan realitzats a partir d'una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer. A l'igual que com hem vist amb els marcs catalans, aquests poden resultar en molts casos elements bastant fiables a l'hora d'establir una possible procedència i aproximació cronològica del plafó, en el cas dels de Sóller és un tipus pròpiament valencià i es produí entre els anys 1800 i 1814, cronologia que encaixa amb la inscripció del plafó i amb les característiques pictòriques i estilístiques que presenten les estacions.

En segon lloc destaca l'ús de gravats valencians per a les composicions pictòriques. Tot i que la utilització de repertoris/models aliens a la pintura ceràmica, com el gravat, la pintura de cavallet i l'escultura, era un fet bastant comú dintre de la producció rajolera, no és fàcil determinar exactament quins foren els models utilitzats en cada una de les peces ceràmiques. Primerament per la major o menor fidelitat al model utilitzat ja que, segons els períodes, els ceramistes es permetien tot tipus de llicències; versions simplificades, la utilització de diversos models... I també, les variacions que comporta la translació d'un llenguatge artístic a un altre. Ara bé, en termes generals es pot dir que a partir de la darrera dècada del segle XVIII s'accentuà la fidelitat al model d'una certa complicació en obres excepcionals d'encàrrec. Pel que fa al cas que ens pertoca, la superfície pictòrica és

---

141PÉREZ, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a AD, *A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.

142AD, *Catàleg de Béns Patrimonials de Sóller*, Ajuntament de Sóller/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2006-2008, fitxes SOLL-B011, SOLL-B014-SOLL-B018 [en xarxa]. <<http://www.portalfora.es/patrimoni/buscador.php?m=soller>> [consulta: 15/01/2013].

143PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 193.

144PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 62 i 63.

reduïda i generalment ens trobem una simplificació dels models (reducció del nombre de personatges, de posats, paisatges on es detallen els elements imprescindibles...), la combinació de diversos models i, a més, els viacrucis eren obres, generalment, produïdes en sèrie i realitzades per diverses mans, per tant no trobem la mateixa dedicació en l'elaboració pictòrica d'un viacrucis que en una obra d'encàrrec i de gran dimensions. A més la pròpia iconografia provoca uns trets compositius i formals que es van repetint sistemàticament el que fa difícil determinar si realment s'utilitzà el model gravat o són similituds pròpies de la temàtica, és per això que tan sols es citarà l'ús d'un model quan els trets entre gravat i plafó siguin evidents, a més de tenir en compte la datació del model i la possible connexió de les fàbriques rajoleres amb ell. Curiosament, en aquest cas sí s'ha localitzat el model gravat de les estacions, es tracta de la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist realitzada pel gravador valencià Miguel Gamborino entre els anys 1798 i 1803 i impresos per la Calcografia Nacional en el 1804 (fig. 25). Aquests gravats, que es sap que fins el 1814 es comercialitzaren, foren realitzats sobre els dibuixos fets pel pintor valencià Vicente López en el 1798¹⁴⁵. L'ús fidel d'aquests gravats fa pensar en la importància de la fàbrica i del pintor ceràmic que realitzà els plafons ja que són gravats d'una gran complexitat compositiva i seguint les darreres tendències estilístiques. De fet, sabem que el gran pintor ceramista Joan Bru i Plancha¹⁴⁶, utilitzà un gravat d'aquesta sèrie per a realitzar el primer dolor de Maria a Carlet (fig. 23), quan aquest treballava a les *Reials Fàbriques* sota la direcció de Maria Salvadora Disdier (1802-1816)¹⁴⁷, moment en què es va dur a terme el viacrucis de Sóller. En aquest període les *Reials Fàbriques* tenien per costum utilitzar com a base estampes cultes de gravadors com Vicente Capilla, Francesc Bru o Francesc Jordà, entre d'altres, tot i que seguien també el repertori d'estampes de tall més popular. Per tant, aquests gravats s'utilitzaren a les *Reials Fàbriques* entre el 1807 (quan es documenta actiu a Joan Bru) i el 1816 (quan deixà Maria Salvadora Disdier la direcció). També altres pintors manco estudiats utilitzaren aquests gravats, com el pintor de rajoles Josep Folc, actiu a principis del segle XIX, i del qual tan sols es coneixen dues obres signades, una de les quals és la tretzena estació del convent de la Beneficència de Xàtiva (fig. 24)¹⁴⁸.

Els gravats de M. Gamborino sofriren als plafons sollerics una simplificació (fig. 25), principalment en la reducció del nombre de figures, sobretot soldats, ja que la supressió d'alguns d'ells no dificultava la lectura. La resta de personatges i fins i tot les arquitectures, generalment, es mantingueren. El motiu d'aquesta reducció és clar, una més fàcil adaptació a un format reduït i a un llenguatge diferent, però també facilitar la lectura al fidel comú. Si profunditzem en els detalls trobem una major grau de fidelitat al model

---

145DE CHARLES, J., "Via Crucis", a *La Ilustración Española y Americana*, año XVIII, XII, 1899, 183-191.

146JOAN BRU i PLANCHA (actiu 1807). Poques són les dades que d'ell es coneixen. Firma algunes de les seves obres del període en què les *Reials Fàbriques* estaven dirigides per Maria Salvadora Disdier. Les característiques tècniques i la qualitat de la seva pintura ceràmica demostra una formació acadèmica. Les seves obres inicien un pictoricisme i un experimentalisme cromàtic que suposa una vertadera fita dintre de la història ceràmica valenciana. Bru aconseguí equiparar la pintura de rajoles a la pintura de cavallet, fet que es continuà al llarg de tot el segle XIX. PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 73.

147NAVARRO BUENAVENTURA, B., "Joan Bru i Plancha: obres a la costera i la vall d'Albaida", a *Llibre Alternatiu de la Fira de Xàtiva 2011*, 2009, 175 i 224.

148CEBRIÁN MOLINA, J. L.; NAVARRO BUENAVENTURA, B., "Dos pintors ceràmics del segle XIX: Pasqual Rosselló i Vicent Camarlenc", a *Llibre Alternatiu de la Fira de Xàtiva 2011*, 2011, 1 i 2.

gravat en els rostres, mans i posats que no pas en draperies o altres complements, fet que reivindica la necessitat de comunicar el més essencial als fidels, ja que els panells religiosos eren autèntics cartells publicitaris que havien de respectar les preferències i coneixements del fidel a qui anaven dirigits.

A més a més, la localització dels gravats, que venen acompanyats de les mateixes gloses que trobem al viacrucis de Sóller, permeten saber quina era la glosa que es trobava a la segona estació (fig. 26) que ja havia desaparegut quan foren recollides pel reverend Don Bernat Oliver i Deià. Aquesta deia així;

*Advierte lo que le cuestas,
Ingrato, á tu Creador.
Pues por ser tu Redentor,
Cargó con la Cruz acuestas.*

Finalment la paleta cromàtica emprada, amb la riquesa de verds propi de la producció valenciana, els celatges blancs quasi al complet, les carnacions marrons, la concepció de la vegetació a partir de petits tocs de verd perdent el perfilat de manganès, tret propi dels primers anys del segle XIX a les fàbriques de la ciutat de València... així com el tractament de l'espai, dels rostres i anatomies dels personatges, amb la continuïtat del tractament dels ulls "de mussol", ens dirigeixen una vegada més a l'autoria valenciana de les primeres dècades del segle XIX.

-Sant Joan.

Un altre viacrucis, el següent cronològicament parlant, és el periurbà de Sant Joan (fitxa VC40001 i VC40002). Aquest es situa al camí de pujada a l'oratori de la Consolació i d'ell tan sols es conserven les dues darreres estacions a la paret exterior del temple, a l'interior de la claustra, i tres monòlits sense plafó redistribuïts arrel de la construcció de la carretera. L'obra ha estat poc estudiada, tan sols disposem de dos breus articles on se'n parla de la litúrgia que hi havia entorn al viacrucis, un de Florit Huguet¹⁴⁹ i l'altre d'Estelrich Costa¹⁵⁰, i una breu referència a la fitxa de l'oratori de la Consolació al catàleg de patrimoni del municipi¹⁵¹. En els dos articles de caire litúrgic se'n parla com la processó del viacrucis es duia a terme camí a la Consolació fins al 1915 i a partir d'aquest any es continuà fent però dintre de l'església parroquial. També s'hi detallen els personatges que s'interpretaven i qui els solia representar-los de la gent del poble, els gests, els sons instrumentals, les vestimentes i atributs que portaven els personatges i altres detalls de la processó.

Els plafons de Sant Joan foren realitzats a València en el primer terç del segle XIX. Els principals trets que ens indiquen aquesta procedència i cronologia són l'elevada depuració artística dels plafons, la correcció acadèmica i un fort refinament pictòric, especialment destacable és el tractament de la draperia, l'àmplia paleta cromàtica, amb l'ús del color gris, la rica paleta de colors pastel dels celatges i el manteniment del perfilat de manganès summament fi i homogeni, amb excepció de la vegetació que apareix concebuda a partir de petits tocs de verd, tret propi del primer terç de segle¹⁵².

149FLORIT HUGUET, M., "Costums de Setmana Santa i Pasqua", a *Sant Joan*, 208, 1988, 10 i 11.

150ESTELRICH COSTA, J., "Notícies històriques sobre Consolació. v. Festes anyals", a *Mel i Sucre*, 146, 1992, 16-19.

151AD, *Catàleg de protecció dels patrimoni històric II. Arquitectura (sòl rústic) i etnologia*, Ajuntament de Sant Joan/Gabinet d'Anàlisi Ambiental i Territorial, Sant Joan, 2011, fitxa OR-1.

En aquests moments encara funcionava la *Reial Fàbrica*, i és probable que aquests plafons hi fossin produïts tardanament si tenim en compte l'elevada qualitat artística, ara bé, cal tenir en compte que per aquestes dates ja funcionaven altres fàbriques com la de Royo al carrer de Russafa o la de Fos a l'actual carrer de Ribera¹⁵³. En aquests moments a la *Reial Fàbrica* hi treballaren pintors ceràmics importantíssims, tal és el cas de Joan Bru o Josep Sanchís, ara bé, una anàlisi comparativa entre les estacions de Sant Joan i les obres signades¹⁵⁴ d'aquests pintors ceramistes no permeten establir una autoria clara i definitiva. Un esdeveniment a tenir en compte, pel que fa a la datació d'aquest viacrucis, és la Guerra de la Independència, ja que aquestes tres fàbriques en el transcurs de la guerra funcionaren però realitzant tan sols encàrrecs puntuals, per tant cal pensar que els plafons de Sant Joan no es realitzaren entre 1811-1814, de fet les *Reials Fàbriques* deixen d'estar documentades entre 1811-1813¹⁵⁵.

Respecte al marc, aquest no ens resulta totalment definitori per poder establir una cronologia, però si ens ofereix una referència. El marc llis monocrom groc o ataronjat fou present dintre de la producció valenciana des dels anys 80 del segle XVIII fins a final del segle XIX en un intent d'emular els models de fusta daurada que emmarcaven els llenços coetanis i a la vegada una fórmula que l'ofici de pintor ceramista arribà a dominar amb gran seguretat, economia de mitjans i rapidesa d'execució¹⁵⁶. Ara bé, concretament aquest, un marc llis ombrejat amb òxid de ferro és molt freqüent a la primera meitat del segle XIX.

Els successius viacrucis que conservem a l'illa es realitzaren a la segona meitat del segle XIX i també a la Comunitat Valenciana. Cal remarcar que fou a partir de meitat de segle quan les fàbriques es començaren a especialitzar en la fabricació de rajoleria, és a dir, començaren a proliferar fàbriques dedicades exclusivament a la fabricació de rajoles. També fou el moment quan començaren a sorgir temptatives sèries de competència amb les rajoleries de la ciutat de València, si a això se li suma la pressió demogràfica i la corrent higienista amb base científica que es va estendre durant el segle XIX a la ciutat, i l'aparició del ferrocarril que permetia el transport rajoler, es pot explicar el progressiu tancament i abandó de la major part de les fàbriques de la ciutat al llarg d'aquesta segona meitat de segle¹⁵⁷. Fou, per tant, amb la decadència de les fàbriques de la ciutat de València quan agafà força Castelló de la Plana, La Font d'En Carròs, i molt especialment Onda, de la qual la primera referència de fabricació rajolera es remunta a 1848, i que s'interpreta com a una continuació de la producció rajolera de les fàbriques de la ciutat de València pels evidents paral·lelismes dels motius decoratius, com si fos un simple canvi geogràfic¹⁵⁸. Ara bé, quan parlem d'Onda fem referència especialment a ceràmica

152Es pot observar una placa que presenta grans similituds amb els plafons de Sant Joan a PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 202 i 203.

153PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 62 i 63.

154Respecte a la signatura dels plafons devocionals, s'ha de dir que, normalment, no es signaven, ja que eren fets en tallers per artesans anònims sense cap protagonisme. Tan sols, i això en contades ocasions, si es tractava de l'obra d'un mestre reconegut i aquest ho considerava oportú, portava la signatura de l'autor.

155PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 112.

156PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 31.

157PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 39-42.

158FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda...* 35 i 97.

arquitectònica seriada, és a dir, que la major part de la rajoleria devocional, dintre de la qual trobem els viacrucis, seguí produint-se a València¹⁵⁹. Així mateix, a partir de la dècada dels cinquanta del segle XIX es troba documentat novament producció rajolera a Manises, dintre de la qual també en trobem de devocional¹⁶⁰. Es produí així una espècie de cisma entre la ceràmica seriada industrialitzada (província de Castelló, amb el gran centre d'Onda) i un art més artesà i individual (província de València (ciutat de València i Manises)). És per això que no profunditzaré, en aquest moment més en Onda i centraré l'atenció en la situació de la segona meitat de segle d'aquests dos centres.

En el cas de València, entre els anys 40 i 70 del segle XIX no s'aprecià un increment considerable del nombre de tallers però sí un augment dels existents en termes de producció i nombre de treballadors. En aquestes dècades es tenen documentades (fig. 22) la *Reial Fàbrica de Taulells*, la del carrer de Russafa fundada per Miguel Royo i ara dirigida per Mariano Royo i Aznar, la del carrer Nou dels Pescadors, fundada per Fos i ara a mans de Josep Gastaldo, la del carrer de la Corona, també coneguda com a la fàbrica de Sant Carles i dirigida per Novella i Garcés i la del mur de la Corona de Rafael González Valls. Ara bé durant la dècada dels 70 i 80 es deixà de tenir constància d'algunes d'elles, tal és el cas de la *Reial Fàbrica* i la de carrer de Russafa¹⁶¹.

Pel que fa a Manises, és entorn al 1850 quan es troba la primera notícia documentada del ressorgiment de l'activitat rajolera amb la instal·lació de la fàbrica de Rafael González Valls¹⁶², propietari de les fàbriques del Mur de la Corona, dels Caputxins i de Sant Sebastià a la ciutat de València. Fins a aquell moment es té documentat la producció de pisa a la zona, però no de rajola¹⁶³. Entre 1840 i 1896 es sap que s'amplià el centre industrial existent, l'antic "Barri d'Obradors", cap al sud i est, i que amb la construcció de la línia ferroviària València-Llíria (inaugurada en el 1889) s'instal·laren fàbriques pròximes a ella¹⁶⁴. En aquests anys funcionaren a Manises (fig. 27 i 28), amb la recentment citada, setze fàbriques de rajoles, destacant la de Francesc Arenes, la de Vicente Catalá i la de Salvador Díez, establertes a la dècada dels 60, la de Vicente Martínez Díez i la de Vicente Mora Osca, establertes a la dècada dels 90. També cal remarcar la fàbrica fundada per Francisco Monera Gil junt amb Francisco Valldecabres entorn a l'any 1893 però que es desfà a final de segle, dedicant-se el primer a la producció de pisa i el segon continuà amb la fàbrica "La Ceràmica Industrial" de rajoleria junt amb pisa (fig. 29). Una empresa de gran capacitat d'aquest moment fou la firma "Félix Vilar y

---

159PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 306-307.

160COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XIX", a *La ceràmica valenciana...* 230.

161PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 63-69.

162PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura ceràmica religiosa...* 70.

163COLL CONESA, J., "La azulejería del siglo XIX", a *La ceràmica valenciana...* 230.

164BERROCAL RUIZ, P.; PÉREZ CAMPS, J.; ALGARRA PARDO, V. M., "Pervivència funcional del barrio de "Obradores" en Manises. La fàbrica de ceràmica "Palés S.L." como modelo", a *Butlletí de l'Associació Valenciana de Arqueologia Industrial*, núm. 2, 1992, 1-3.

Hermano”, a final de segle “Vilar Arenes y Compañía”, que al 1858 es posaren al capdavant de la fàbrica paterna, creada al 1828¹⁶⁵ (fig. 30).

Els plafons d’aquesta època foren, en general, de poca qualitat pictòrica, a més de desigual. Es donà una pèrdua de depuració que conduí a obres d’una certa ingenuïtat. Respecte al cromatisme utilitzat, aquest seguí essent ric però amb una major puresa dels colors fruit de l’adquisició d’òxids colorants a indústries especialitzades en la seva fabricació.

Un dels successos a destacar en aquesta època fou la instauració i real aplicació, a la dècada dels 80, del Sistema Mètric Decimal que establí la mida de “pam valencià” als vint centímetres de costat¹⁶⁶. És a dir, si fins al moment la mida de “pam valencià” oscil·lava entre els 20 i els 22,5 cm de costat, ara la rajola serà de 20x20 cm. Així mateix, entre els anys cinquanta i els setanta del segle XIX, per la necessitat d’abaratir les despeses de transport, es reduí el pes de les rajoles passant dels 1000 als 750-700 grams¹⁶⁷ per innovacions en el premsat¹⁶⁸.

En quant a les estacions dels viacrucis valencians d’aquest període foren molt freqüents aquelles que a la part inferior central del plafó, sobre una cartel·la de fons blanc, s’hi indicava el número de l’estació amb lletres capitals de negre manganès resoltes a trepa. Aquesta cartel·la podia estar perfilada per manganès o tenir una motllura monocroma groga o ataronjada (fig. 31 i 32). Generalment els marcs que trobem a les estacions de l’illa són motllures grogues o ataronjades que intenten, en ocasions, emular un marc en relleu.

Els exemples de l’illa que corresponen a aquest marc cronològic són el viacrucis del camí a l’oratori del Calvari de Felanitx (fitxa VC21001 i VC21002) i el de sant Salvador (fitxes VC21003-VC21013), el del camí a l’oratori de santa Llúcia de Mancor de la Vall (fitxes VC29001-VC29003) i les tres estacions que es conserven a Porreres (fitxes VC37004-VC37006) i les quals ja s’han començat a introduir varies pàgines abans. Tots ells presenten fortes semblances entre ells i amb els de València de la segona meitat del segle XIX (fig. 31 i 32). Els quatre exemples presenten un clar afany per aproximar la pintura ceràmica a la de cavallet, fet molt comú en aquest període a València, i que s’evidencia en l’equilibri entre el dibuix i el color, el perfilat de manganès pràcticament ha desaparegut, i trobem una gran riquesa cromàtica.

-Felanitx.

El poble de Felanitx conserva dos viacrucis de la segona meitat de segle. Un d’ells es troba a l’oratori del Calvari (fitxa VC21001 i VC21002), els plafons que podem veure actualment són del 2010 i són còpies dels que es situen a sota, obra de 1972¹⁶⁹. De fet a la cinquena estació podem veure, degut al trencament i pèrdua de part del plafó, un fragment del plafó de sota. Ara bé, resten dues estacions a la façana de l’oratori, la tretzena i

---

165PÉREZ CAMPS, J., *Artesanía e industria en el País Valenciano durante la primera mitad del siglo XX*, Asociación de Ceramología, Alicante, 1993, 20-22.

166FELIU FRANCH, J., *La cerámica arquitectónica de Onda...* 102 i 103.

167COLL CONESA, J., “La azulejería del siglo XIX (1800-1900)”, a *La cerámica valenciana...* 231.

168AD, *El color de la cerámica: nuevos mecanismos en pigmentos para los nuevos procesados de la industria cerámica*, Universitat Jaume I, Castelló de la Plana, 2003, 113 i 114.

169XAMENA FIOL, P., *Història de Felanitx II*, Gráficas Miramar, Mallorca, 1975, 266.

catorzena estació, que són d'un viacrucis anterior i que amb seguretat correspondrien a les primeres que es feren per aquest camí en el 1852¹⁷⁰. Aquests primitius plafons es substituïren en el 1902 per baix-relleus obra de l'escultor Miquel Arcas situats en els monòlits que avui tenen els plafons ceràmics, restant les dues estacions ceràmiques adossades a la façana de l'oratori, i en el 1972 pels citats plafons ceràmics¹⁷¹, ocults per les còpies realitzades en el 2010. La data de 1852 fou extreta per Don Pere Xamena del Manuscrit de Pere A. Binimelis on es cita que el 3 d'abril de 1852 s'acabaren i es beneïren les capelletes de les creus del Calvari. Si analitzem aquestes estacions i la producció valenciana de la segona meitat del segle XIX trobem fortes similituds; el marc i la cartel·la, la riquesa cromàtica, l'equilibri entre dibuix i color, la progressiva desaparició del perfilat de manganès...

El marc de les estacions felanitxeres demostra l'afany d'emular els marcs de fusta daurada que emmarcaven els llenços coetanis. Aquest està pintat en forma de bossell entre dos filets i suggerint, mitjançant llums blanques i ombres de manganès, un focus lumínic a l'angle superior esquerra. El resultat està tan ben aconseguit que dóna una forta sensació de tridimensionalitat. La cartel·la inferior central també apareix emmarcada de la mateixa manera, però a més és representada com si estigués sobre del marc.

Un tret a destacar d'aquestes dues estacions, i que veurem novament a les de sant Salvador, és el fet que les inscripcions d'aquestes estan en català.

L'altre viacrucis del municipi és el del camí al santuari de sant Salvador (fitxes VC21003-VC21013). Les estacions que podem veure avui en dia són obra del 2012 i s'inspiren en les originals que es troben ocultes a sota dels plafons actuals. Respecte als plafons originals, els quals apareixen en el catàleg que acompanya aquest estudi, la primera referència bibliogràfica ve de mans de Bordoy Oliver¹⁷². L'autor afirma que el viacrucis era obra del segle XVII, 1685, i que anava des de la "Capelleta" i arribava al monestir. Curiosament Bordoy Oliver parla que el viacrucis del segle XVII estava compost de rajoles, cosa que s'ha de posar en dubte ja que no era costum per aquella època aquest material per a la realització del monument. Sigui com sigui aquesta data no correspon als plafons ceràmics actuals que són obra de mitjan segle XIX, com indica mossèn Gabriel Rebassa¹⁷³ i G. Rodas¹⁷⁴. El segon autor parla de la desaparició d'un dels monòlits en el 1917 quan es va realitzar la carretera, que segons aquest estudi correspon a la novena estació.

Els marcs estan formats per cintes planes grogues delimitades per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga. En aquest cas, el

---

170 "Abril, 3-S'acabaren les capelletes de les creus del Calvari, i el camí, i les beneïren el mateix dia ("Notes d'assumptos meus i coses de casa meva començat dia 1 de gener de 1827". Manuscrit de Pere A. Binimelis (a) Negret. Museu Cosme Bauçà, Pbro.). XAMENA FIOL, P., *Anys Enrera. Segle XIX*, Ajuntament de Felanitx, Felanitx, 1963, 83.

171 XAMENA FIOL, P., *Anys Enrera. Segle XIX*, Ajuntament de Felanitx, Felanitx, 1963, 89.

172 BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.

173 REBASSA BISQUERRA, G., *Pregó de Setmana Santa en el Convent de St. Agustí de Felanitx*, Confraria de Sant Agustí, Felanitx, 1981.

174 RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010, 36.

marc pot dur a confusió ja que aquest tipus és propi dels primer anys del segle XIX, per tant es tracta d'un anacronisme.

El paisatge presenta tres plànols, un primer més detallat i de tonalitats més intenses, un segon més extens, més il·luminat i un tercer, al fons, amb muntanyes llunyanes resoltes amb tons blavosos. Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

Un element que podem observar a una de les estacions, la tercera (fitxa VC21005) és la imatge d'un cavaller portant una bandera amb les sigles S. (enatus) P. (opulus) Q. (ue) R. (omanorum), que significa *El Senat i el Poble Romans*, fent referència a l'època de la Roma Imperial. Aquesta al·lusió necessàriament prové d'un model aliè a la pintura ceràmica, molt probablement un gravat, de fet s'han trobat múltiples gravats on apareixen cavallers amb una bandera amb aquestes sigles, però les similituds entre els gravats és tan gran que establir un model resulta un tan forçat.

-Porreres.

Tornant al cas de Porreres (fitxes VC37004-VC37006), recordem que existia una estació, la desena, situada al camí al santuari de Monti-sion, la qual presentava uns trets diferents a totes les demés, i que aquests corresponien amb les dues estacions que es troben a la capella del Sant Crist de l'església parroquial del mateix municipi (fig. 33). El marc i la cartel·la és el mateix, la policromia, la concepció del paisatge a partir de tres plànols diferenciats, el primer de tonalitats més intenses, un segon més lumínic amb les ombres dels personatges projectades sobre ell i un tercer que marca la línia d'horitzó novament amb tons més intensos, els celatges de gran magnitud, aprofitant el blanc de la base estannífera i detallant-los amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue...

Aquestes tres estacions, que a simple vista és clar que formen conjunt, semblen correspondre a la data de 1853, que fins a l'actualitat s'havia interpretada com a la data d'adquisició de les tres darreres estacions que hi ha *in situ* al camí. Aquesta afirmació vendria donada per les clares semblances que hi ha entre aquestes estacions i les produïdes a la segona meitat del segle XIX a València. A partir d'aquí sabem que l'any següent es col·locaren i se'n mudaren quatre d'elles¹⁷⁵. Segons el Diccionari Català-Valencià-Balear¹⁷⁶, el verb "mudar" significava canviar, traslladar, per tant es varen posar les rajoles i se'n canviaren/traslladaren quatre d'elles, curiosament se'n conserven tres de les primitives, de mitjan segle XVIII. Significa això que es col·locaren déu estacions valencianes i es mantingueren quatre del viacrucis anterior (del segle XVIII i de les quals encara en quedarien tres) perquè es trobaven en bon estat? En aquest cas quatre estacions valencianes s'haurien reutilitzat, dues d'elles a la capella del Sant Crist de l'església parroquial, i no molts anys després ja que les rajoles de mostra que envolten les estacions

---

175 Mars de 1854./Mes son data: Vint y una lliuras tretza sous a mestre Cristòfol Gornals/picapedrer importe de los gornals de mestre, mozo y menobre, para posar/las retgolas de las estaciones, mudarne quatre de ellas, rextats de ferro,/bastimentos per dit rextats y gix, tot empleat per dit objecte. Consta de/pòlisa dels 13 Abril de 1854. Són.....21.....23. A APP, *Llibre de Sortides de Monti-sion (1839-1893)*, foli 10, 1854, abril, 13.

176 ALCOVER, A. M.; BORJA MOLL, F.; SANCHIS GUARNER, M., *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Editorial Moll, Palma, 1980 [en xarxa]. <http://dcvb.iecat.net/> [consulta: 30/03/2013].

corresponen a la segona meitat del segle XIX i la sanefa a meitat de mateix segle (1845-1868)¹⁷⁷. És tan sols una hipòtesi que plantejo però que actualment per la informació que tinc no puc resoldre, qui sap si en un futur.

-Mancor de la Vall.

Respecte al viacrucis ceràmic de Mancor de la Vall (fitxes VC29001-VC29003), aquest es situa al camí que porta a l'oratori de santa Llúcia. El present estudi ha localitzat nou estacions, de les quals tres formen part del viacrucis inaugurat en el 1864, data extreta de la monografia que es cita a continuació, concretament l'estació desena, tretzena i catorzena, i les altres estacions, algunes mantenen el monòlit de pedra de 1864, altres són del segle XX, però en ambdós casos, els plafons ceràmics són obra de ple segle XX. La resta d'estacions no s'han pogut localitzar, molt probablement perquè ja no existeixen, però la pèrdua de part del camí a causa de la construcció de la carretera en el 1948, i la manca de conservació d'aquest per la pèrdua de funcionalitat, no permet afirma-ho amb total certesa. Aquesta darrera afirmació ve donada pel fet que el catàleg de patrimoni no recull una de les estacions primitives, succés que radica en la desconexió de la seva existència a causa del punt geogràfic de difícil accés en què s'ubica.

A la monografia *Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall (notes històriques)*¹⁷⁸, se'ns informa que l'obra fou promoguda pel vicari mossèn Tomàs Carvallo Amigó i sufragat pel llegat de Don Joaquim Ferragut. Però el que resulta més interessant és la transcripció de l'extensa relació de l'acte d'inauguració redactat pel vicari promotor, de la qual cal remarcar l'enorme processó que es dugué a terme amb la qual es van anar col·locant les creus sobre els monòlits. En el catàleg de patrimoni¹⁷⁹ del municipi es recullen vuit estacions. Com ja s'ha indicat no es cataloga la desena estació, fruit de la desconexió a causa de la dificultat d'accés al lloc on s'ubica.

Novament trobem la cartel·la a la part inferior central, en aquests cas perfilat simplement amb manganès, i el marc groc, en aquest cas ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat que varia la seva grossor lateralment per suggerir un punt de vista a la dreta. Les estacions de Mancor presenten un major grau d'ingenuïtat en la configuració dels episodis; els celatges pràcticament blancs, la desproporció existent entre els diversos elements que componen l'escena (la figura de la verge Maria i la creu a l'estació tretzena), la inversemblança de les draperies, les llums i ombres representades sense gradació, els posats impossibles de les figures, la vegetació resolta a partir de pinzellades abstractes de manganès, marró i verd, la representació inacabada d'alguns elements com la tomba a la darrera estació...

-Inca.

Un viacrucis també de la segona meitat del segle XIX és el de l'interior del cementiri d'Inca (VC23001-VC23007). Escasa és la informació de la qual disposem sobre aquest viacrucis però d'una gran vàlua, perquè com ja s'ha pogut comprovar és difícil localitzar una sortida monetària referida a l'adquisició d'un viacrucis ceràmic. Don Gabriel

---

177Rajoles i sanefes similars es poden consultar a [en xarxa]. <mnceramica.mcu.es> [consultada: 7/04/2013].

178FIOL MATEU, G., *Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall (notes històriques)*, Ajuntament de Mancor, Palma, 1994, 101-104.

179AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Mancor de la Vall*, Ajuntament de Mancor de la Vall/Portal Forà Dinamització Cultural/, 2010, fitxa MAN-B005.

Pieras Salom¹⁸⁰ ens apunta que als llibres de comptabilitat i de venda de sepultures de l'Arxiu Històric Municipal d'Inca es troba una sortida, l'any 1864, que fa referència a la compra de dotze estacions del viacrucis pel cementiri d'Inca. Aquesta és l'única referència directa a l'obra esmentada, ara bé a la fitxa del cementiri del catàleg de patrimoni d'Inca, les rajoles apareixen com a un element a protegir.

Les estacions en qüestió es situen a la zona més antiga del cementiri, a la part interior de la façana principal, datada a l'any 1865, i a les dues filades centrals de nínxols funeraris (primers anys de la dècada dels seixanta). Respecte als trets estilístics que presenten aquestes estacions, a diferència de les que hem vist anteriorment, les d'Inca no presenten cartel·la ni un marc tan treballat, però també són valencianes. Els trets que ens ho indiquen és el tipus de marc, l'amplia paleta cromàtica, la línia de perfil fina de manganés que desapareix al pla de fons, especialment notable a la vegetació però també a algunes figures llunyanes, el tractament del paisatge, que tot i que mirat en detall no es troba gaire aconseguit des de lluny dóna una sensació de realisme, el volum aconseguit especialment a les carnades a través de les llums i ombres...

7.2.2. La producció local.

El viacrucis de major antiguitat localitzat produït a Mallorca es situa al terme municipal de Binissalem (fitxa VC08001). D'aquest tan sols es conserva una única estació, la sisena, situada en el centre del municipi, pròxim a la plaça de l'església parroquial. D'aquesta estació i del viacrucis al qual pertanyia poc se'n sap, l'única referència prové de l'historiador binissalmer, Guillem Martí i Coll¹⁸¹, que ens parla de tres estacions d'aquest viacrucis; la primera situada a la façana lateral de l'església parroquial, però que en el 1985 ja no es conservava¹⁸², la segona estació que es trobava a la façana de la casa coneguda com a "Fotografies Sans" (Plaça de l'Església, 20) i que va desaparèixer en el 1978, i la que actualment es conserva. També ens explica que el viacrucis anava de l'església parroquial a la creu de terme situada a l'actualitat al final del carrer de la creu, pròxim a la benzineria, però que aquest carrer en origen era més curt, arribant a l'entrecreuament del c/ de Jaume II, i era al seu final on es situava dita creu. Ara bé, aquesta darrera referència no respon a cap font documental contrastada i es posa en dubte ja que no hi ha constància d'altres exemples que tinguin com a punt d'arribada del viacrucis una creu de terme.

La darrera referència al viacrucis binissalmer la trobem als dos catàlegs de patrimoni¹⁸³ encarregats per l'Ajuntament del municipi en el 2002 i 2010 respectivament. Cap dels dos catàlegs aporten cap dada rellevant. Penso que és significatiu el fet que al primer catàleg no es completi l'ítem referent a la datació i que al segon s'estableixi un marc cronològic que va del segle XVI al XX.

180PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a AD, *XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, Ajuntament d'Inca, Inca, 2011, 80.

181MARTÍ COLL, G., *Binissalem. Su Historia y su entorno II*, OMNI, Mallorca, 1985, 38.

182A l'actualitat s'hi pot veure una estació de recent creació.

183AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del centre urbà de Binissalem*, Ajuntament de Binissalem/ARCA, Palma, 2000, fitxa 080/AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Binissalem*, Ajuntament de Binissalem/Portal Forà Dinamització Cultural, 2010, fitxes BINI-B001, BINI-B012.

Un estudi exhaustiu d'aquesta estació ens permet descartar la procedència forana del plafó, les mides irregulars de les rajoles (11,5 cm *circa*), el nombre de rajoles (5x4), la monocromia, el perfilat de negre manganès gruixut i desigual resolt amb inseguretat, l'arcaisme en el tractament de les figures i especialment del paisatge, una pinzellada gruixuda i poc detallada, no és assimilable a cap de les produccions espanyoles consultades. És per això que els ulls es dirigeixen cap a la possibilitat d'una producció local. Tot i que no hi ha cap estudi complet entorn a la producció de rajola mallorquina, ja trobem en el 1560 el mestre Diego de Larchon (Diego d'Alarcón), natural de Toledo, que sol·licità franquícies a la Universitat, que li van ser concedides per espai de déu anys, compromentent-se a fabricar “obra de terra de diverses maneres ço plats, scudelles i rejoles, així de Manises i sevillanes”, i a les ordenances del gremi de gerrers apareixen referències entorn a la fabricació de rajoles en els anys 1628, 1630 i 1686¹⁸⁴. Ara bé, al marge d'aquestes cites, un estudi ens parla que a les darreres dècades del segle XVIII i a principis del segle XIX començà a Mallorca una producció pròpia d'aquest tipus de ceràmica¹⁸⁵. Aquesta hipòtesi parteix de l'existència de rajoles amb motius decoratius similars a les produccions foranes però amb lleugeres diferències, el que ens indicaria la imitació per part de la producció mallorquina de models catalans i valencians. Aquest fet ve reforçat per l'arribada massiva d'artistes i artesans, entre ells ceramistes, catalans i valencians a Mallorca que posaren en fabricació els models que ells mateixos realitzaven a la seva regió. Cal remarcar que, segons aquest estudi, la decoració de les rajoles era de caire decoratiu. Ara bé, alguns estudis posteriors afirmen que quan un taller té les infraestructures i preparació per produir rajoleria pot fer-ho igualment per a rajoleria figurativa. El catàleg de les rajoles catalanes d'arts i oficis¹⁸⁶ esmenta l'existència d'una producció mallorquina d'aquest tipus que va des de finals del segle XVII fins a principis del segle XIX partint de l'existència d'aquesta rajoleria a Mallorca que presenta uns trets diferenciats a la catalana, principalment pel que fa a mides¹⁸⁷.

A aquest fet se li suma la localització d'un plafó d'una estació del viacrucis, la quarta tenint en compte la iconografia, al fons ceràmic de la Societat Arqueològica Lul·liana (fig. 18) de similars característiques i atribuïda a producció mallorquina¹⁸⁸. Tot i que no es sap la procedència del plafó, les coincidències entre aquest exemple i el viacrucis de Binissalem, i la no localització d'altre viacrucis amb les mateixes característiques, fa pensar en si l'estació de l'Arqueològica pugui correspondre al viacrucis de Binissalem. Les rajoles d'ambdós viacrucis són irregulars, i les mides són semblants, el tractament cromàtic i formal també és molt similar, i tot i que el plafó de l'Arqueològica correspon a la tipologia de 4x3 és possible que s'hagi perdut una fila de rajoles d'alt i

184SOBERATS LIEGEY, F., “Azulejos del antiguo pavimento de la sede dels “Defensores de la Mercadería” de la Ciutat de Mallorca”, a AD, *XV Jornades d'Estudis Locals. Transferències i comerç de la ceràmica a l'Europa Mediterrània (segles XIV-XVII)*, Institut d'Estudis Baleàrics, Mallorca, 1997, 249-268.

185SOBERATS LIEGEY, F.; CARRERAS ESCALAS, J.; COLL CONESA, J., “Noticia para el estudio de la producción azulejera en Mallorca (siglos XVIII-XIX)”, a *BSAL*, núm. 37, 1980, 611-614.

186AD, *Les rajoles catalanes d'Arts i Oficis. Catàleg General*, 15 i 16.

187AD, *Les rajoles catalanes d'Arts i Oficis. Catàleg General*, 9.

188AD, *La Societat Arqueològica Lul·liana. Una il·lusió que perdura IV*, Societat Arqueològica Lul·liana, Palma, 2006, fitxa SAL-CDR-0151.

d'ample ja que el vestit de la Marededéu apareix tallat i podria ser que una fila més a sobre pogués contenir una inscripció com veiem al de Binissalem, ara bé no deixa de ser una hipòtesi ja que no es disposa de documentació que ho avaluï.

Per tant, acceptant que es tracti de producció mallorquina, i partint del catàleg de la Societat Arqueològica Lul·liana aquesta correspondria a producció del segle XIX, no confirmada per documentació de l'època al no localitzar cap sortida referent a aquest viacucis.

7.3. EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX:

La producció final d'aquest estudi ve marcada novament per la Comunitat Valenciana, amb el gran centre maniser, i per la producció de la fàbrica de ceràmica mallorquina de *La Roqueta*.

7.3.1. La producció valenciana.

Uns altres viacrucis de factura valenciana i produïts als darrers anys del segle XIX i primers del segle XX són els dels cementiris de Porreres (fitxes VC37007-VC37019) i de Muro (fitxes VC33001-VC33007). D'ambdós poc s'havia dit fins en aquest moment. El viacrucis de Porreres apareix al catàleg patrimonial del municipi¹⁸⁹ i és allà on es data als darrers anys del segle XIX i als primers del segle XX ja que les estacions es distribueixen als murs més antics del cementiri. A més, es parla de la possible autoria valenciana. Pel que fa al del cementiri de Muro no s'ha localitzat cap referència directa.

Si, com ja s'ha indicat, el gran focus productiu rajoler de la Comunitat Valenciana s'havia traslladat a Onda, exceptuant gran part de la rajola devocional que es mantenia fabricant a la ciutat de València i a Manises, durant els darrers anys del segle XIX i el primer terç del segle XX sembla que la ciutat de València desaparegué gairebé en la seva totalitat com a destacat centre rajoler. En el 1900 tan sols es mantenia en actiu una única fàbrica rajolera situada a extramurs, la de San Pío V, posteriorment coneguda com *La Bellota*, fundada en el 1858 per l'arquitecte Sebastián Monleón Estellés¹⁹⁰. Ara bé, també cal tenir en compte la producció de *La Ceramo* (fig. 34), que tot i que la fàbrica fou coneguda per les peces de vaixel·la que reproduïen exemplars de Manises i Paterna dels segles XIV i XV, també produí a menor escala rajoles. Així doncs, el nombre d'instal·lacions fabrils relacionades amb la producció de rajoles de la província de Castelló (on es situa el gran centre ceràmic d'Onda, a més de la ciutat de Castelló i Alcora) superà a la província de València, tot i que Manises seguí essent en aquest sentit una gran potència¹⁹¹. Si ja s'ha dit que Manises al llarg de la segona meitat del segle XIX ressorgí com a centre ceràmic, i amb una forta producció rajolera, a final d'aquest i principis del segle XX aquesta tendència es mantingué, de fet sabem que es passà de quinze fàbriques en el 1893 a 29 en el 1932, situades en la seva majoria a l'eixample del "Barri d'Obradors" i

---

189GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, fitxes VC001-VC028.

190AD, *El color de la ceràmica: nuevos mecanismos...* 110-112.

191Les dades presentades per Martínez Gallego entorn al nombre de fàbriques a les dues províncies així ho demostren; mentre a València se'n localitzen tretze fàbriques a Castelló se'n troben localitzades trenta-dues. MARTÍNEZ GALLEGO, F. A., *Desarrollo y crecimiento. La industrialización valenciana, 1834-1914*, Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme, València, 1995, 92.

pròximes a la línia ferroviària¹⁹². Per tant, es pot afirmar que ens trobem davant el segon període més brillant de la producció de rajoles de Manises, per darrera, és clar, de la gran època daurada dels segles XIV i XV. En aquestes dècades destacaren fàbriques (fig. 27 i 28) com la d'Eloy Domínguez, fundada en el 1914, que posteriorment fabricà baix la marca Cedolesa (Cerámicas Domínguez de Levante SA), i de la qual es coneixen varis plafons religiosos, la de Vicente Mora Osca, de la qual ja havíem parlat i que en el 1910 passà a mans del seu fill Leopoldo Mora, la fàbrica "El arte" de Juan Bautista Huerta (fig. 35), la de Francisco Valldecabres que creada a la dècada dels 90 passà a 1924 al seu gendre José Maria Verdejo amb la firma "Herederos de Francisco Valldecabres", la de Francisco Lahuerta i la de Juan Bautista Huerta Aviñó. D'altra banda, la marca "Vilar Arenes y Compañía" es mantingué fins a 1914 quan, tres anys després de la mort de Justo Vilar Arenes, un dels fills del fundador, la fàbrica passà als fills d'aquest i començà a dir-se fins al 1924 "Hijos de Justo Vilar S. en C."¹⁹³.

Pel que fa a les fàbriques rajoleres ondenses, és a partir del segle XX quan tenim constància d'una producció considerable de caire devocional, ara bé, tot i això seguia essent una producció minoritària en comparació a la decorativa. Al primer terç del segle XX es tenen documentades setze fàbriques rajoleres a Onda, totes fundades o reconvertides al llarg de la segona meitat del segle XIX. La fàbrica rajolera més antiga és La Glorieta, que fou fundada en el 1948, també hi havia la fàbrica La Campana, anteriorment coneguda com a la fàbrica de Peris, que fou fundada al 1827, però aquesta no fabricà rajoleria fins al 1862 quan fou dirigida per Vicente Peris Vidal, La Valenciana, propietat de Novella i Garcés que ja disposaven d'una fàbrica a la ciutat de València, la fàbrica dels Canters, La Esperanza, la fàbrica de Florencio Guinot, coneguda a partir de 1920 com a San José, La Palera, El León, El Àguila, La Ondese, El Salvador, La Catalana, fàbrica de Manuel Badenes, La Concepción, que a partir de 1927 s'anomenà Onda Industrial, i El Siglo, activa a l'actualitat amb el nom d'Adex¹⁹⁴.

Foren molts els pintors rajolers d'aquestes dècades que treballaren a les fàbriques maniseres i ondenses, però tan sols Alejandro Sol, Enrique Segarra i Francisco Tos sabem amb seguretat que realitzaren plafons religiosos en aquests anys¹⁹⁵.

Cal tenir en compte que si a la segona meitat del segle XIX la repetició de models feia difícil determinar una cronologia concreta, a final del segle XIX i al segle XX aquest fet s'aguditzà encara més, cosa que fa que les diferències entre els diversos plafons siguin cada cop més imperceptibles.

-Porreres.

En el cas del viacrucis del cementiri de Porreres (fitxes VC37007-VC37019) si partim del fet que el 19 de novembre de 1901 es trobaven acabats els murs del cementiri i que aquests foren beneïts el mateix any, a part que també en el 1901 es va treure a subhasta les pedres sobrants de la realització del tancament del cementiri¹⁹⁶, no és estrany pensar en

---

192COLL CONESA, J. "Azulejería del siglo XX", a *La cerámica valenciana...* 257/PÉREZ CAMPS, J., *Artesanía e industria...* 20-22.

193COLL CONESA, J. "Azulejería del siglo XX", a *La cerámica valenciana...* 257 i 258.

194FELIU FRANCH, J., *La cerámica arquitectónica de Onda...* 219-224.

195PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura cerámica religiosa...* 360-363.

196GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials...* fitxa EP011.

una data aproximada per a la fabricació de les estacions. Pel que fa a la procedència, la localització de viacrucis valencians similars i datats els darrers anys del segle XIX, com el del municipi d'Alcalalí que presenta el número de les estacions dintre d'un marc semblant al de les de Porreres, ens reafirmen la data i ens apunten a la procedència valenciana.

-Muro.

Pel que fa al del cementiri de Muro (fitxes VC33001-VC33017), aquest es situa als murs primitius del recinte, conclosos a la primera dècada del segle XX. A causa de la posterior ampliació s'enderrocà un dels murs antics i com a conseqüència es perderen part de les estacions. La localització d'altres viacrucis amb trets idèntics a València, tal és el cas del de Cullera (fig. 36), datat a la segona meitat del segle XIX, ens dirigeix la mirada a aquesta zona com a centre productor i una data pròxima a final de segle. A més, el viacrucis presenta un ampli filat pla, groc, amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat que envolta les diverses estacions, un marc que amb diverses variants es típicament valencià.

7.3.2. La producció local.

La producció final, marcada per aquests límits cronològics, és mallorquina, i es tracta del viacrucis rural de Binissalem (fitxes VC08002-VC08012) i el del cementiri de Sa Pobra (fitxes VC39001-VC39010). El primer es situa als afores del poble, en els terrenys d'una propietat privada, coneguda com a "Ses cases de Can Pere Antoni", en direcció a una coveta natural on hi trobem una petita escultura mariana. Aquest es troba en un estat de conservació alarmant, la major part dels monòlits estan en ruïna i els plafons fets a milers de fragments i dispersos pel terreny de la finca. El segon presenta els mateixos trets que el rural de Binissalem i es situa a l'interior dels murs del cementiri de Sa Pobra. L'estat de conservació tampoc és gaire bo, la major part de les estacions estan trencades i recompostes, en alguns casos mal recompostes. Ambdós han estat poc estudiats com a conjunt, tan sols el darrer catàleg de patrimoni de Binissalem¹⁹⁷ i el de Sa Pobra¹⁹⁸ en fan referència, establint una cronologia aproximada (segle XIX i XX) i no fent esment a la procedència, a més cap dels dos catàlegs recull totes les estacions que es conserven actualment d'ambdós viacrucis.

Com ja he explicat a l'analitzar l'estació del viacrucis urbà de Binissalem, els estudis entorn a la producció rajolera mallorquina no són quantiosos, i a més no aprofundeixen en el tema. Ara bé, al contrari del que succeeix entorn a la fabricació del segle XVIII i gran part del segle XIX, una part destacable de la producció de final del segle XIX i de principis del segle XX ha estat analitzada en profunditat. Aquests anys es relacionen amb el nom de dues fàbriques rajoleres; La Constància (Sóller) i La Roqueta (Palma). Respecte a la primera, sabem que es va fundar l'any 1874 per part de Joan Rul·lan, àlies "Domingo", junt amb Bartomeu Far i Nadal i el Sr. Andreu, de llinatge desconegut, que fou un tècnic ceràmic format probablement a les fàbriques de Manises. La fàbrica es va mantenir produint exclusivament rajola fins el 1898, i es coneix una part

---

197AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal...* fitxes BINI-B001, BINI-B011 i BINI-B012.

198MARTÍNEZ, J. M.; ROIG, S., *Catàleg del Patrimoni Històric de Sa Pobra. Edificis i elements a protegir pel seu valor patrimonial, etnològic o ambiental*. Ajuntament de Sa Pobra, Sa Pobra, 2005, fitxa R-5.

important de la seva producció dintre de la qual no es té constància, actualment, de rajoles decorades amb temàtica religiosa¹⁹⁹.

L'altra fàbrica, La Roqueta, fou fundada l'any 1897 per Pedro Joan Aguiló i Forteza, àlies Cetre, i va perdurar fins el 1819. A ella atribuïm ambdós viacrucis anteriorment citats. Tot i que era una part petita de la seva gran producció, cal destacar a més dels viacrucis, les rajoles amb la sèrie de l'Avemaria i diversos retaules i plafons, especialment els dedicats a sant Antoni Abat. Aquesta atribució es pot fer gràcies a l'estudi realitzat per la Doctora Catalina Cantarelles Camps²⁰⁰ sobre la fàbrica de La Roqueta. Els viacrucis de La Roqueta es començaren a realitzar per part de Pere Aguiló Cetre, propietari de la fàbrica del 1897 al 1910, any de la seva mort, i dissenyats per Jorge Cetre, però la seva producció va perdurar mentre la fàbrica seguí en actiu. Els dos viacrucis són iguals, tan sols els diferencien les sanefes que trobem a les estacions del de Sa Pobla. Destaquen per les gran dimensions de les rajoles, 32x32 cm, i per l'ocre pàl·lid de la base estannífera, tret freqüent a la producció de La Roqueta. Les superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia desigual de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, la resolució és ràpida, amb poc interès pels detalls i la paleta reduïda i repetitiva (verd, blau i rosat).

La producció modernista de La Roqueta marca el punt i final a la nostra investigació sobre els viacrucis de rajola a Mallorca, no obstant això no són els darrers que es produïren, al llarg del passat segle i durant el segle XXI s'han seguit fabricant, això sí en menor mesura, i sota un canvi de concepció que ja es deixava intuir a la producció final dels viacrucis que aquí s'han presentat. El viacrucis va nàixer amb la intenció d'evocar el camí dut a terme per Jesucrist des que fou condemnat a mort fins al Calvari on fou crucificat, aquest consistia en moments d'implicació emocional, com davant de cada estació, amb moments de reflexió més íntima, durant els desplaçaments d'una estació a una altra, però amb el trasllat d'aquesta devoció a l'interior del temple a causa dels abusos comesos, el que implicà un canvi en el material utilitzat, es produí un abreujament dels moments de reflexió íntima al ser les vies sacres més curtes, a més els recorreguts eren de menor esforç físic, el que implicava que aquell sofriment físic que havia sofert Jesucrist i que compartia el fidel que duia terme l'exercici devocional, quedés esvaït.

199COLL CONESA, J.; PUIGSERVER ARBONA, G., "La Constància. Una Fàbrica de rajola valenciana a Sóller (Mallorca) (1874-1898)", a AD, *II Jornades d'Estudis Locals de Sóller*, Ajuntament de Sóller/Consell de Mallorca, 2008, 463-485, 465-467.

200CANTARELLAS CAMPS, C., *La Roqueta. Una indústria ceràmica...* 52-58.

8. CONCLUSIONS.

Les principals conclusions que es poden extreure d'aquest estudi són:

-L'aplicació de la tipologia de rajola i de plafó de rajoles com a suport per a les imatges de la devoció del viacrucis prolifera a partir del segle XVIII i perd força al primer terç del segle XX. L'elecció d'aquest material vingué determinat per la seva gran resistència davant els efecte atmosfèrics i per la recuperació i auge de la demanda fruit de les noves tendències estilístiques.

-Es dona una forta presència de peces importades de dos gran centres productors de ceràmica de la península, la Comunitat Valenciana i Catalunya. La producció valenciana representa el 68% del total aquí estudiat i el català un 16%.

-La seqüència estudiada, que engloba els segles XVIII, XIX i primer terç del segle XX, correspon a la segona època daurada de la producció ceràmica valenciana després de la crisi del segle XVI i part del segle XVII soferta a causa de la tardana adaptació de la policromia. Durant aquests segles la producció passarà de realitzar-se a la ciutat de València a Onda i a Manises. La producció catalana es mantingué estable i aparegué una producció local d'aquest tipus de peces.

-La producció importada valenciana correspon a dos moments ben diferenciats. El primer va des dels anys setanta del segle XVIII a la primera meitat del segle XIX i es caracteritza per una rajoleria de gran qualitat i que encara conserva el seu propi llenguatge. El segon abraça la segona meitat del segle XIX i primer terç del segle XX i recull una rajoleria de menor qualitat, manco depurada i de resolució molt desigual.

-La producció importada catalana que conservem correspon al segle XVIII. Respecte al segle XIX no disposem de plafons catalans a l'illa a causa del declivi generalitzat de l'aplicació de la tipologia de rajola a la decoració de caire devocional.

-L'escassa localització de documentació arxivística ha obligat a plantejar altres vies de treball. A més els documents ja publicats han estat revisats el que ha conduït a noves conclusions.

-Els casos més paradigmàtics que es recullen en aquesta investigació són:

a) Porreres. Aquest estudi suposa un capgirell absolut pel que fa als coneixements que es tenien. Per una banda es parla de dos viacrucis, un d'ells sense estudiar fins a l'actualitat. El viacrucis de major antiguitat és el del camí al santuari de Montis-ion i és més antic del que es plantejava i de procedència diferent. La troballa documental sofreix una nova interpretació adjudicant-la a un altre viacrucis. Aquesta investigació afecta de manera indirecta al viacrucis de Campos i de Sencelles, de la mateixa època i procedència.

b) Binissalem. És de summa importància pel fet de ser produït a Mallorca, el que implica una contribució importantíssima per a la investigació de la rajoleria produïda a l'illa. A més s'ha establert una relació directa amb l'estació que es conserva al fons ceràmic de la Societat Arqueològica Lul·liana.

c) Sóller i Sant Joan. Es tracten de dos viacrucis d'una exquisida qualitat artística que possibiliten plantejar-se una autoria, les *Reials Fàbriques de Taulells* de la ciutat de València.

9. APÈNDIX FOTOGRÀFIC.

Fig. 1. Al fons es pot observar la torre Antònia a l'esquerra del temple, la murada i la porta per on surt Jesucrist i en primer pla, el Gòlgota i els sepulcres. Detall de la maqueta del Hotel Holy Land West de Jerusalem de l'època d'Herodes i abans de la Gran Revolta Jueva (66 aC).

Fig. 2. Primera i desena estació de l'església de san Fortunato a Peglio. Francesco Maria Sacatena. 1733-34. Imatge extreta de CERBONI BAIARDI, A, *Viae Crucis. Espressioni artistiche...* 73-77.

Fig. 3. Quarta i sisena estació del viacrucis del pati posterior de l'església major prioral del Port de Santa Maria. Cadis. Segona meitat del segle XVIII. Imatge extreta de GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del patio trasero de la iglesia mayor prioral de el Puerto de Santa Maria (Cádiz)*, 2009, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

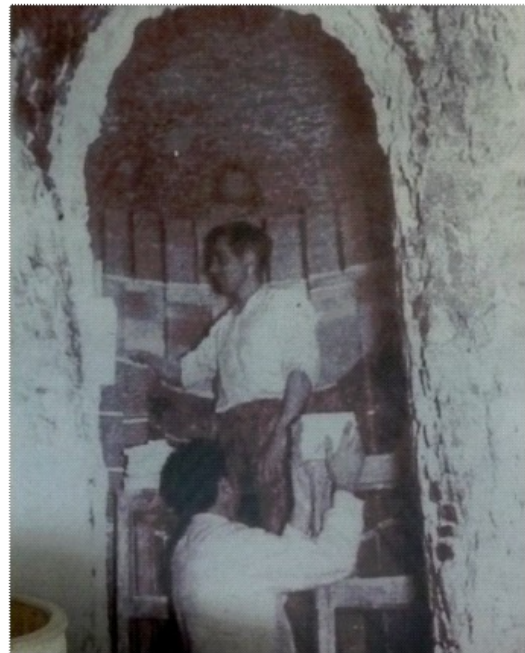
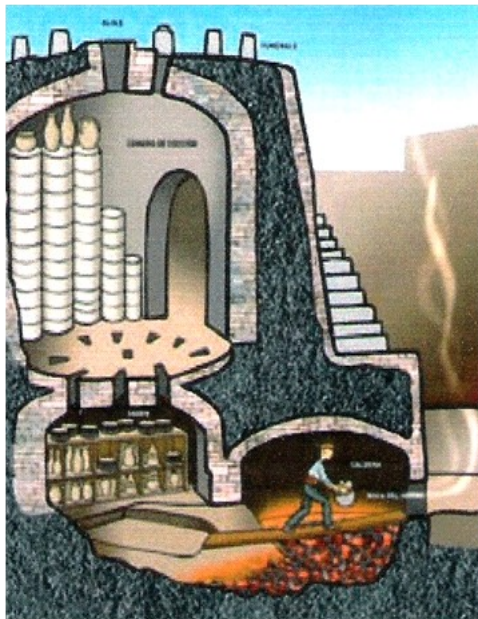

Fig. 4. Primera estació del viacrucis del pati principal de l'antic hospital de les dones. Cadis. Atribuïda a Joseph de las Casas. 1749. Imatge extreta de GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del patio principal del hospital de mujeres gaditano*, 2008, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

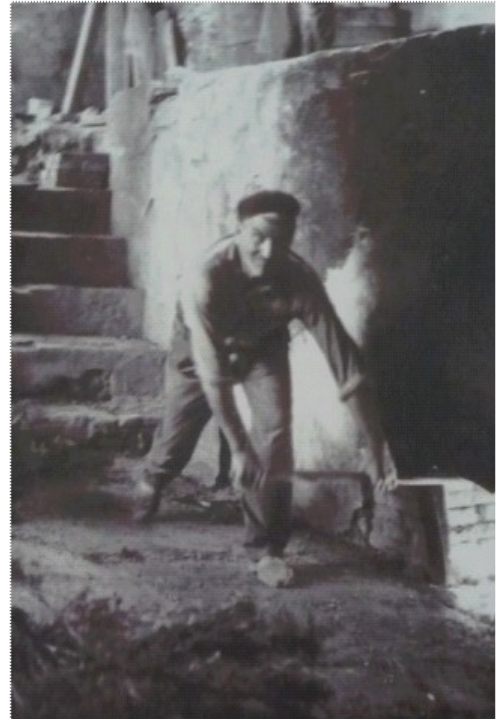

Fig. 5. Cinquena estació del doble viacrucis del convent de les religioses clarisses caputxines de Sevilla. 1769. Imatge extreta de GARCÍA PORTILLO, A., *El doble Via Crucis del convento de las religiosas clarisas capuchinas de Sevilla*, 2009, [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].

Fig. 6. Forn de tipus àrab o morú. Imatge extreta de CATALÀ JIMENO, J. M., “Como era un horno moruno”, a *Uniceram*, núm. 68, Manises, octubre 2010, 22 i 23.

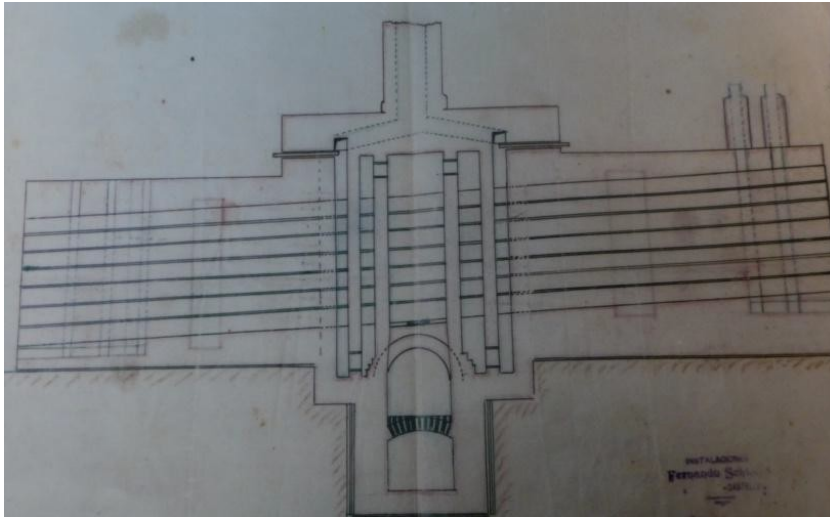
Fig. 7. Operari carregant un forn morú. Imatge extreta d'ESTALL POLES, V., *La industria cerámica en Onda. Las fábricas. 1778-1997*, Ajuntament d'Onda, Onda, 1997.

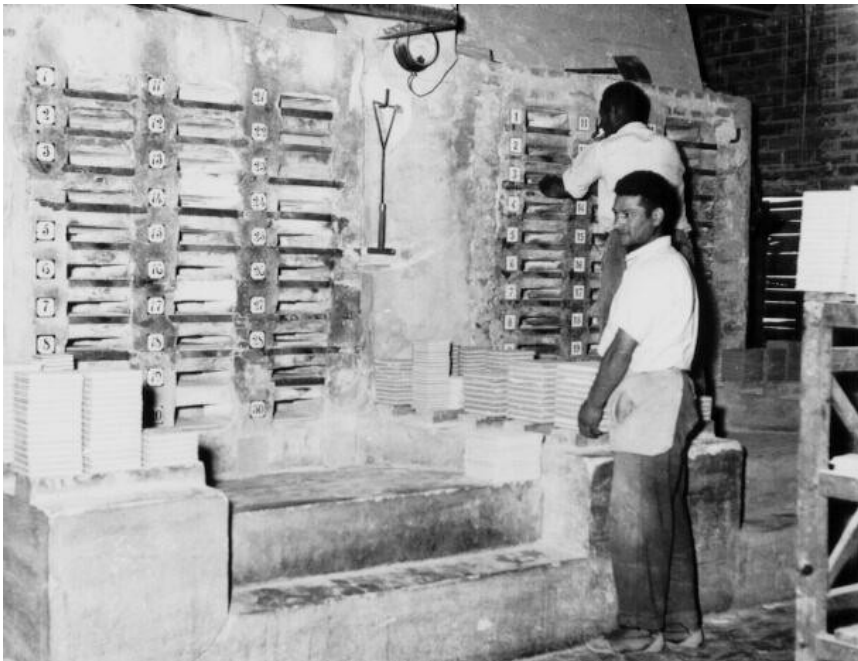
Fig. 8. Operari comprovant a través de la lluna l'estat de cocció de les peces. Imatge extreta d'ESTALL POLES, V., *La industria cerámica en Onda. Las fábricas. 1778-1997*, Ajuntament d'Onda, Onda, 1997.
Fig. 9. Forner tirant llenya al dau. Imatge extreta d'ESTALL POLES, V., *La industria cerámica en Onda. Las fábricas. 1778-1997*, Ajuntament d'Onda, Onda, 1997.

Fig. 10. “Blanquers” envernissant a mà. Imatge extreta d'ESTALL POLES, V., *La industria cerámica en Onda. Las fábricas. 1778-1997*, Ajuntament d'Onda, Onda, 1997.

Fig. 11. Forn de passatges. Imatge extreta d'ESTALL POLES, V., *La industria cerámica en Onda. Las fábricas. 1778-1997*, Ajuntament d'Onda, Onda, 1997.

Fig. 12. Part d'entrada del forn de passatge. Imatge extreta d'ESTALL POLES, V., *La industria cerámica en Onda. Las fábricas. 1778-1997*, Ajuntament d'Onda, Onda, 1997.

Fig. 13. Imatge general i de detall de l'interior dels merlets que rodejaven la creu d'en Picot a Felanitx. Imatge realitzada pel fotògraf felanitxer Francisc Bonnin i estreta de la web de l'Ajuntament de Felanitx [en xarxa] <http://www.felanitx.org/imatges/albums%20de%20fotos/felanitx_fa_cent_anys/Sant_Salvador/> [consulta: 22/12/2012].

Fig. 14. Vuitena estació del viacrucis de Bellpuig (Urgell). Segle XVIII. Imatge extreta d'AD, *Catàleg de Béns de Bellpuig...* fitxes CB-85 A i CB-86 A.

Fig. 15. Novena estació del viacrucis d'Esplugues de Llobregat. Segle XVIII. Imatge extreta d'AD, *Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic...* fitxa I.C.09/194 i I.UM.30/101.

Fig. 16. Vuitena estació del viacrucis urbà de Campos. Segle XVIII. Interpolació de rajoles que rompen la trama ortogonal de la composició de les rajoles.

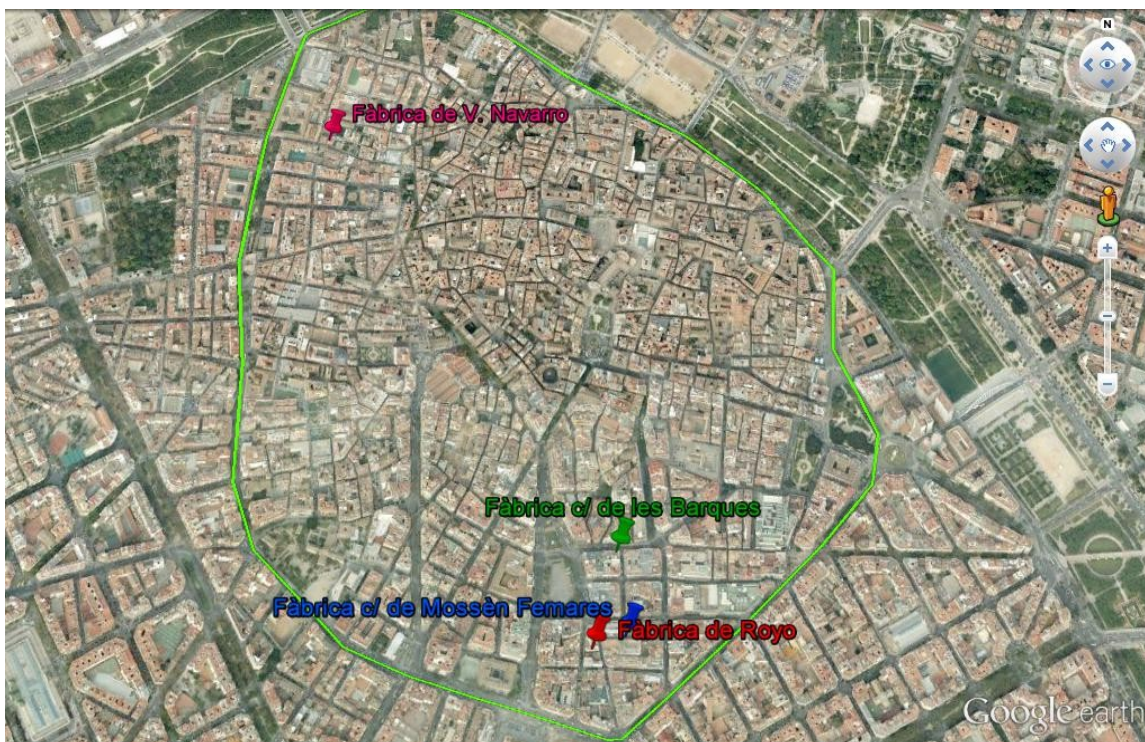

Fig. 17. Tretzena estació del viacrucis del convent de les monges de la caritat. Sencelles. Segle XVIII. Interpolació de rajoles que rompen la trama ortogonal de la composició de les rajoles.

Fig. 18. Comparativa entre l'estació del viacrucis de Binissalem i l'estació de la col·lecció ceràmica de la Societat Arqueològica Lul·liana. La segona imatge fou cedida pel Doctor Miquel Àngel Capellà Galmés, autor del catàleg del fons de la SAL.

Fig. 19. Vista aèria de la ciutat de València. Localització de les principals fàbriques rajoleres de la segona meitat del segle XVIII. Plànol realitzat per aquest estudi a partir de la informació oferida pel Doctor I. V. Pérez Guillén.

Fig. 20. Quarta i sisena estació del viacrucis de Gandia. Dècada dels 60 del segle XVIII. Imatges extretes de la web de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana, a l'inventari dels panells ceràmics públics de la Comunitat Valenciana. [en xarxa]. <<http://www.inpathic.es/>> [consulta: 26/01/2013].

Fig. 21. Setena i onzena estació del viacrucis d'Algemésí. Dècada dels 60 del segle XVIII. Imatges extretes de la web de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana, a l'inventari dels panells ceràmics públics de la Comunitat Valenciana. [en xarxa]. <<http://www.inpathic.es/>> [consulta: 26/01/2013].

Fig. 22. Vista aèria de la ciutat de València. Localització de les principals fàbriques rajoleres del segle XIX. Plànol realitzat per aquest estudi a partir de la informació oferida pel Doctor I. V. Pérez Guillén.

Fig. 22. Detalls de la vista aèria de la ciutat de València. Localització de les principals fàbriques rajoleres del segle XIX. Plànol realitzat per aquest estudi a partir de la informació oferida pel Doctor I. V. Pérez Guillén.

Fig. 23. Primer dolor de Maria. Carlet. Autor: Joan Bru. Imatge extreta d'AD, "Catálogo de edificios, elementos y parajes de interés arquitectónico", a *Plan General d'Ordenació Urbana de Carlet*, Ajuntament de Carlet, Carlet, 2010, fitxa EU.12.

Fig. 24. Tretzena estació del convent de la Beneficència. Xàtiva. Autor: Josep Folc. Entorn al 1800. Imatge extreta de CEBRIÁN MOLINA, J. L.; NAVARRO BUENAVENTURA, B., "Dos pintors ceràmics del segle XIX... 2.

Considera qual seria
En tan reciproco amor
La pena del Salvador,
Y el martyrio de Maria.

Perdió la ira el compas,
Quando dispuso severa
Que algo ménos padeciera,
Por que padeciera mas.

VI.

El que luz al mundo dió Por estar de sangre lleno,
Con un semblante sereno, En un lienzo se imprimió.

VII.

Tus culpas fueron las sogas Si segunda vez cayó,
Y el peso que le rindió: Como en llanto no te ahogas?

VIII.

Si á llorar Christo te enseña, Ó no tienes corazon,
Y no aprendes la leccion, Ó será de bronce ó peña.

Fig. 25. Gravats de Miguel Gamborino i la corresponent estació del viacrucis de Sóller.

II.

Alvierte lo que le cueftas,   Pues por ser tu Redentor,
Ingrato, á tu Criador,   Cargó con la Cruz acueftas.

Fig. 26. Gravat i detall de la glosa corresponent a la segona estació del viacrucis. Miguel Gamborino.

Fig. 27. Vista aèria del municipi de Manises. Plànol realitzat per aquest estudi.

Fig. 29. Fàbrica de Francisco Valldecabres. Manises. Tan sols es conserva la façana.

Fig. 30. Fàbrica de Justo Vilar. Manises. Tan sols es conserva la façana.

Fig. 31. Catorzena estació del viacrucis de Vall de Gallinera. Segona meitat del segle XIX. Imatges extretes de la web de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana, a l'inventari dels panells ceràmics públics de la Comunitat Valenciana. [en xarxa]. <<http://www.inpathic.es/>> [consulta: 26/01/2013].

Fig. 32. Segona estació del viacrucis d'Ibi. Segona meitat del segle XIX. Imatges extretes de la web de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana, a l'inventari dels panells ceràmics públics de la Comunitat Valenciana. [en xarxa]. <<http://www.inpathic.es/>> [consulta: 26/01/2013].

Fig. 33. Desena estació del viacrucis del camí de Monti-sion de Porreres i les estacions de la capella del Sant Crist de l'església parroquial de Porreres. Segona meitat del segle XIX.

Fig. 34. Imatges de a fàbrica de *La Ceramo* al segle XXI. Ciutat de València.

Fig. 35. Fàbrica "El arte" de Juan Bautista Huerta.

Fig. 36. Onzena estació del viacrucis de Cullera (València) i del cementiri de Muro (Mallorca). Final del segle XIX i primers anys del segle XX.

10. CATÀLEG

CODI	MUNICIPI	CODI	MUNICIPI
VC01	Alaró	VC41	S. Llorenç Cardassar
VC02	Alcúdia	VC42	Santa Eugènia
VC03	Algaida	VC43	Santa Margalida
VC04	Andratx	VC44	Santa Maria del Camí
VC05	Ariany	VC45	Santanyí
VC06	Artà	VC46	Selva
VC07	Banyalbufar	VC47	Sencelles
VC08	Binissalem	VC48	Ses Salines
VC09	Búger	VC49	Sineu
VC10	Bunyola	VC50	Sóller
VC11	Calvià	VC51	Son Servera
VC12	Campanet	VC52	Valldemossa
VC13	Campos	VC53	Vilafranca de Bonany
VC14	Capdepera		
VC15	Consell		
VC16	Costitx		
VC17	Deià		
VC18	Escorca		
VC19	Esporles		
VC20	Estellencs		
VC21	Felanitx		
VC22	Fornalutx		
VC23	Inca		
VC24	Lloret de Vistalegre		
VC25	Lloseta		
VC26	Llubí		
VC27	Llucmajor		
VC28	Manacor		
VC29	Mancor de la Vall		
VC30	Maria de la Salut		
VC31	Marratxí		
VC32	Montuïri		
VC33	Muro		
VC34	Palma		
VC35	Petra		
VC36	Pollença		
VC37	Porreres		
VC38	Puigpunyent		
VC39	Sa Pobla		
VC40	Sant Joan		

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 6.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Binissalem. c/ de la Creu, núm. 3. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Binissalem. c/ de la Creu, núm. 3. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració monocroma.
----------------	---

Mides	55x45cm.	Núm. rajoles	5x4.	Irregulars (11,5cm <i>circa</i>).
--------------	----------	---------------------	------	------------------------------------

Cronologia	Segle XIX.	--	Escola	Mallorquina.
-------------------	------------	----	---------------	--------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès el seu rostre al drap. A nivell cromàtic s'utilitza quasi en exclusivitat el blau cobalt sobre la base estannífera. Puntualment s'utilitza el marró i el verd oliva, a la creu i a la vegetació respectivament. Les formes apareixen perfilades amb un traç molt fi i homogeni de negre manganès. Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí l'arcaisme en les representacions de mans i peus, algunes desproporcions com la mida excessivament petita del cap en comparació amb el cos de la figura de la dreta, etc. Tècnicament s'aprofita el blanc de la base estannífera i es dibuixa l'escena amb una pinzellada solta i ràpida. El paisatge ocupa tota la superfície de fons i està tractat d'una manera summament esquemàtica i poc detallada; sobre la base estannífera es dibuixen petits traços amb una pinzellada ràpida i àmplia de blau i verd simulant la vegetació, creant un efecte planimètric, poc real, a l'escena.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta poc profunda tractada a mode d'arquitectura amb dues columnes, amb capitells decorats amb elements vegetals, que suporten un entaulament decorat en el centre amb un cap d'àngel alat.

Inscripció	LAVARO/NICA
-------------------	-------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Desgast generalitzat del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	Es tracta de l'única estació que queda del viacrucis.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia
AD, <i>Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del centre urbà de Binissalem</i> , Ajuntament de Binissalem/ARCA, Palma, 2000, fitxa 080.
AD, <i>Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Binissalem</i> , Ajuntament de Binissalem/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2010, fitxes BINI-B001.
MARTÍ COLL, G., <i>Binissalem. Su Historia y su entorno II</i> , OMNI, Mallorca, 1985, 38.

Codi Referència	VC08002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 1.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa incompleta i fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat. En aquest cas, sembla que Jesús acaba de ser condemnat, ja que es representa el moment que Pilat es renta les mans, el que simbolitza que ell no ha decidit condemnar a Jesús sinó el poble. Enfront de Pilat es situa Jesús amb nimbe i corona d'espines, és a dir que ja ha estat flagel·lat, entre dos soldats.</p> <p>A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p>

Inscripció	<i>E[stacion I.]</i>
-------------------	----------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Peça incompleta. -Fragmentació en tres parts. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Despreniment de la peça del monòlit.
-----------------------------	---

Observacions	<p>-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm.</p> <p>-No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.</p>
---------------------	---

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC08003
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 2.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa incompleta i fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la segona estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és carregat amb la creu. Jesús porta el mantell púrpura, que més tard es disputaran els soldats.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes

superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.
 Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.
 El plafó s'adossa a un monòlit de pedra amb base rocosa sense treballar i falta la coberta piramidal.

Inscripció	<i>Estacion II.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	Molt dolent. -Peça incompleta. -Fragmentació en dues parts. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Despreniment d'un dels fragments del monòlit.
-----------------------------	--

Observacions	-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Codi Referència	VC08004
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa incompleta i fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.
--------------	-----------

Núm. rajoles	1.
---------------------	----

32x32 cm.

Cronologia	Segles XIX-XX.
-------------------	----------------

1897-1918.

Escola	Mallorquina.
---------------	--------------

Mallorquina.

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres

asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

Inscripció   *[Estacion]IV[.]*

Estat de conservació	Molt dolent. -Peça incompleta. -Fragmentació en tres parts. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçaci...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Despreniment de la peça del monòlit.
-----------------------------	---

Observacions	-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 6.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa incompleta i fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès el seu rostre al drap. A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes. Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p>

Inscripció	<i>Estacion [VI.]</i>
-------------------	-----------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Peça incompleta. -Fragmentació en vuit parts. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Fragmentació del monòlit.
-----------------------------	--

Observacions	<p>-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm.</p> <p>-No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat</p>
---------------------	--

	alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
--	--

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC08006
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 7.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	---	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada, i a més rep fuetades.</p> <p>A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p> <p>El plafó s'adossa a un monòlit de pedra amb base rocosa sense treballar i falta la coberta piramidal.</p>

Inscripció	<i>Estacion VII.</i>
-------------------	----------------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <p>-Pèrdua de vidriat.</p> <p>-El monòlit està en perill de ruïna i fa perillar la rajola.</p>
-----------------------------	---

Observacions	<p>-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm.</p> <p>-No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.</p>
---------------------	---

Documentació
--

Bibliografia
<p>AD, <i>Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Binissalem</i>, Ajuntament de Binissalem/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2010, fitxes BINI-B012.</p>

Codi Referència	VC08007
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

Inscripció | *Estacion VIII.*

Estat de conservació | Dolent.
-Pèrdua de vidriat.
-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...)
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-El monòlit presenta un estat ruïnós i fa perillar la rajola.

Observacions | -En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm.
-No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 9.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

Inscripció	<i>Estacion IX.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de vidriat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Fragmentació del monòlit. -El monòlit presenta un estat ruïnós i fa perillar la rajola.
-----------------------------	--

Observacions	<ul style="list-style-type: none"> -En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC08009
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús en mig de tres soldats, dos el despullen i l'altre prepara la creu on més tard serà crucificat.</p> <p>A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p>

Inscripció	<i>Estacion X.</i>
-------------------	--------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de vidriat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Fragmentació del monòlit. -El monòlit presenta un estat ruïnós i fa perillar la rajola.
-----------------------------	--

Observacions	<ul style="list-style-type: none"> -En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC08010
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu. A la dreta, gairebé sortint de la rajola, podem veure a Maria i a Sant Joan Baptista amb cares afligides.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera plana, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.
El plafó s'adossa a un monòlit de pedra amb base rocosa sense treballar i coberta piramidal.

Inscripció	<i>Estacion XI.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de vidriat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -El monòlit està en perill de ruïna i fa perillar la rajola.
-----------------------------	--

Observacions	-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació

--

Bibliografia

AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Binissalem*, Ajuntament de Binissalem/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2010, fitxes BINI-B012.

Codi Referència	VC08011
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és davallat de la creu. A la representació podem observar a Jesús, que ja ha estat davallat, al seu costat la seva mare i les santes dones. En primer pla podem veure la creu d'espines i tres claus, símbols de la passió de Jesús.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de

manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes. Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

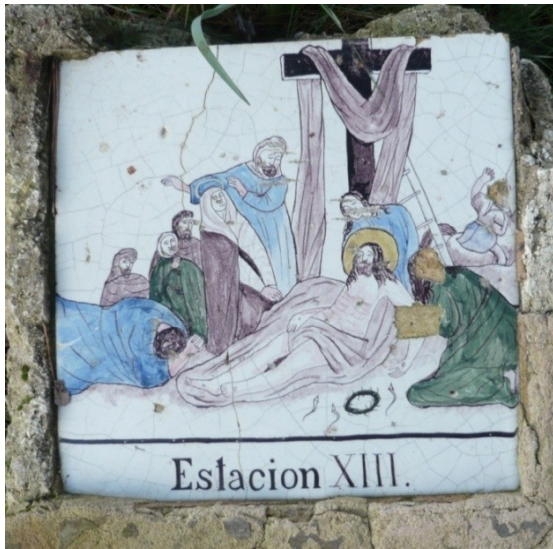
Inscripció	<i>Estacion XIII.</i>
-------------------	-----------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua i craquelació del vidriat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Fragmentació del monòlit. -El monòlit presenta un estat ruïnós i fa perillar la rajola.
-----------------------------	---

Observacions	<ul style="list-style-type: none"> -En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació	
--	

Bibliografia	
<p>AD, <i>Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Binissalem</i>, Ajuntament de Binissalem/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2010, fitxes BINI-B012.</p>	

Codi Referència	VC08012
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
------------------------	---

Ubicació original	Binissalem. Perímetre territorial finca de Can Pere Antoni.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	32x32 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32 cm.
--------------	-----------	---------------------	----	-----------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres

asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

Inscripció | *Estacio[n XIV.]*

Estat de conservació	Molt dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i craquelació del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Fragmentació del monòlit. -El monòlit presenta un estat ruïnós.
-----------------------------	---

Observacions	-En aquest cas es poden oferir les mides del gruix de la rajola; 2,5 cm. -No es descarta la possibilitat de localitzar més fragments del monument en el perímetre territorial de la finca ja que l'estat alarmant de conservació en què es troba fa difícil donar per tancat la seva catalogació.
---------------------	--

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 2.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Campos. Cantonada c/del Bisbe Tallades amb c/de la Parròquia.
------------------------	---

Ubicació original	Campos. Cantonada c/del Bisbe Tallades amb c/de la Parròquia.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	70x56 cm.	Núm. rajoles	5x4.	14x14 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la segona estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és carregat amb la creu.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia fina negra interior i una gruixuda taronja exterior amb motius a mode de tulipa blava i taronja.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc trilobulat encastada a la façana de la casa.

Inscripció	<i>II</i>
-------------------	-----------

Estat de conservació	Molt dolent. -Plafó incomplet. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
AD, <i>Catàleg del béns patrimonials de Campos</i> , III, Ajuntament de Campos, Campos, 2006, fitxes 228-236.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 3.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Campos. c/ de la Parròquia, núm. 5. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Campos. c/ de la Parròquia, núm. 5. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	70x56 cm.	Núm. rajoles	5x4.	14x14 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia fina negra interior i una gruixuda taronja exterior amb motius a mode de tulipa blava i taronja.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc trilobulat encastada a la façana de la casa.

Inscripció	<i>III</i>
-------------------	------------

Estat de conservació	Regular. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
AD, <i>Catàleg del béns patrimonials de Campos</i> , III, Ajuntament de Campos, Campos, 2006, fitxes 228-236.

Codi Referència	VC13003
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Campos. c/del Pare Alzina, núm. 6. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Campos. c/del Pare Alzina, núm. 6. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	70x56 cm.	Núm. rajoles	5x4.	14x14 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.</p> <p>A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.</p> <p>Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue.</p> <p>A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.</p> <p>El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia fina negra interior i una gruixuda taronja exterior amb motius a mode de tulipa blava i taronja.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc polilobulat encastrada a la façana de la casa.</p>	

Inscripció	<i>IV</i>
-------------------	-----------

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...). -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	
--	

Bibliografia	
AD, <i>Catàleg del béns patrimonials de Campos</i> , III, Ajuntament de Campos, Campos, 2006, fitxes 228-236.	

Codi Referència	VC13004
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Campos. c/ de Cosme Maria Oliver, núm. 10, Can Mir. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Campos. c/ de Cosme Maria Oliver, núm. 10, Can Mir. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	70x56 cm.	Núm. rajoles	5x4.	14x14/7,5x14 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	------------------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del

paisatge. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia fina negra interior i una gruixuda taronja exterior amb motius a mode de tulipa blava i taronja. El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc trilobulat encastada a la façana de la casa.

Inscripció	VIII
-------------------	------

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	AD, <i>Catàleg del béns patrimonials de Campos</i> , III, Ajuntament de Campos, Campos, 2006, fitxes 228-236.
---------------------	---

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Oratori del Calvari. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Oratori del Calvari. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	-----	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1852.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es va diluint en ocasions convertint-se un element expressiu més.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.

El marc està pintat en forma de mig bossell groc entre dos filets ombrejat amb manganès simulant un focus lumínic situat a l'angle superior esquerra. A la part inferior central apareix una cartel·la amb inscripció emmarcada de la mateixa manera.

El plafó es troba adossat a la dreta de la façana de l'oratori.

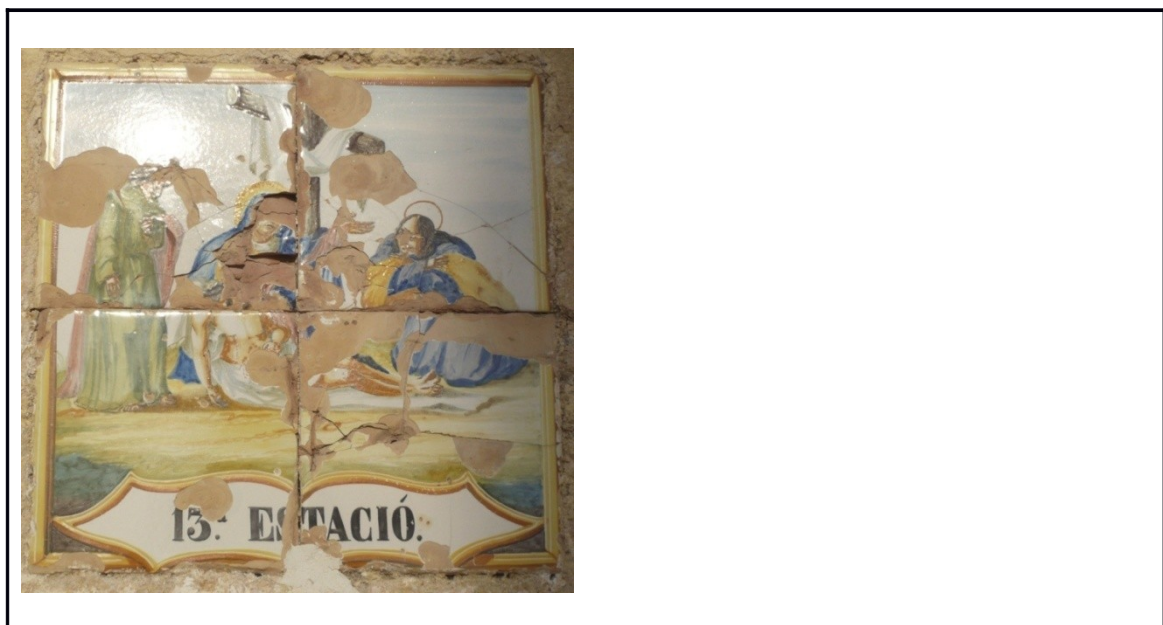
Inscripció	<i>13^a. ESTACIÓ.</i>
-------------------	---------------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
XAMENA FIOL, P., <i>Anys Enrera. Segle XIX</i> , Ajuntament de Felanitx, Felanitx, 1963, 83.

Codi Referència	VC21002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Felanitx. Oratori del Calvari. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Oratori del Calvari. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1852.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.</p> <p>A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es va diluint en ocasions convertint-se un element expressiu més.</p> <p>Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.</p> <p>El marc està pintat en forma de mig bossell groc entre dos filets ombrejat amb manganès simulant un focus lumínic situat a l'angle superior esquerra. A la part inferior central apareix una cartel·la amb inscripció emmarcada de la mateixa manera.</p> <p>El plafó es troba adossat a la dreta de la façana de l'oratori.</p>

Inscripció	[14 ^a .] ESTACIÓ.
-------------------	------------------------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Plafó fragmentat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
XAMENA FIOL, P., <i>Anys Enrera. Segle XIX</i> , Ajuntament de Felanitx, Felanitx, 1963, 83.

Codi Referència	VC21003
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 1.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat. En aquest cas, sembla que Jesús ja ha estat condemnat, ja que els soldats se'n porten a Jesús. A l'esquerra de la composició trobem a Pilat i a la dreta es situa Jesús amb la corona d'espines i amb el mantell púrpura, com a parodia dels mantells púrpures dels emperadors, és a dir, que ja ha estat flagel·lat.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als

cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.

El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	1 ^a .] ESTACIÓ
-------------------	---------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia

BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.

RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 2.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la segona estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és carregat amb la creu. Jesús porta el mantell púrpura, que més tard es disputaran els soldats. A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.

El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	2 ^a . ESTACIÓ
-------------------	--------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.

RODAS, G., “El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador”, a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

Codi Referència

VC21005

Dades generals

Paraula clau | Estació del viacrucis. Núm. 3.

Denominació de l'objecte | Plafó ceràmic.

Ubicació actual | Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.

Ubicació original | Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.

Tècnica | Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides | 58x50 cm.

Núm. rajoles | 3x2,5.

20x20/18x20 cm.

Cronologia | Segle XIX.

1850-1900.

Escola | Valenciana.

Taller/Autor | --

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...</p> <p>El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.</p> <p>El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.</p>

Inscripció	3 ^a . ESTACIÓ
-------------------	--------------------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
<p>BORDOY OLIVER, M., <i>Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx</i>, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.</p> <p>RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a <i>Diario de Mallorca</i>, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.</p>

Codi Referència	VC21006
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant

de color. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...
 El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.
 El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	4 ^a . ESTACIÓ
-------------------	--------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	BORDOY OLIVER, M., <i>Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx</i> , Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8. RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a <i>Diario de Mallorca</i> , 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.
---------------------	---

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 5.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu. A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.

El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	5 ^a . <i>ESTACIÓ</i>
-------------------	---------------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.

RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

Codi Referència

VC21008

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 6.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.

Ubicació original Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 58x50 cm.

Núm. rajoles 3x2,5.

20x20/18x20 cm.

Cronologia Segle XIX.

1850-1900.

Escola Valenciana.

Taller/Autor --

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès del seu rostre al drap. En aquest cas, es representa el moment abans d'eixugar-li el rostre o l'immediatament posterior, ja que la Verònica no es representa ensenyant el drap amb l'empremta. A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...</p> <p>El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.</p> <p>El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.</p>

Inscripció	6ª. E/S/TACIÓ
-------------------	---------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
<p>BORDOY OLIVER, M., <i>Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx</i>, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.</p> <p>RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a <i>Diario de Mallorca</i>, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.</p>

Codi Referència	VC21009
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 7.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada. Al fons trobem la porta de la murada de l'antiga Jerusalem.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als

cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.

El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	7[^a]. ESTACIÓ
-------------------	----------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia

BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.

RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.

El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	8 ^a . ESTACIÓ
-------------------	--------------------------

Estat de conservació	Regular. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.

RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

Codi Referència

VC21011

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 10.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.

Ubicació original Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 58x50 cm.

Núm. rajoles 3x2,5.

20x20/18x20 cm.

Cronologia Segle XIX.

1850-1900.

Escola Valenciana.

Taller/Autor --

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús en mig de tres soldats que el despullen.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...</p> <p>El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.</p> <p>El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.</p>

Inscripció	10[^a .] ESTACIÓ
-------------------	-----------------------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
<p>BORDOY OLIVER, M., <i>Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx</i>, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.</p> <p>RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a <i>Diario de Mallorca</i>, 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.</p>

Codi Referència	VC21012
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament, probablement, es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant

de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...
 El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.
 El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	[11 ^a . EST]A[CIÓ]
-------------------	-------------------------------

Estat de conservació	Molt dolent. -Plafó incomplet. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.-Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	BORDOY OLIVER, M., <i>Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx</i> , Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8. RODAS, G., "El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador", a <i>Diario de Mallorca</i> , 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.
---------------------	---

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 12.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
------------------------	--

Ubicació original	Felanitx. Camí al monestir de sant Salvador.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	58x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/18x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1850-1900.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareixen representats els dos lladres, un a la dreta i l'altre a l'esquerra de Jesús, tots ells crucificats, i a sota de la creu de Jesús es situen Maria i, gairebé amb tota seguretat per qüestions compositives, Sant Joan Baptista.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos, destacant així el groc del marc.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions canviant de color. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és una cinta plana groga delimitada per una línia gruixuda taronja amb un tall de fulles minúscules d'olivera en espiga.

El plafó es troba al fons d'una capelleta arquitravada motllurada tallada en un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta triangular decorada amb volutes en relleu.

Inscripció	12 ^a . [E]STACI[Ó]
-------------------	-------------------------------

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de gran part del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

BORDOY OLIVER, M., <i>Historia del Santuario de Nuestra Señora de San Salvador de Felanitx</i> , Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934, 8.
--

RODAS, G., “El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador”, a <i>Diario de Mallorca</i> , 1/02/2010, Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

Codi Referència

VC22001

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 3.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Fornalutx. c/de sant Sebastià, núm. 3. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Fornalutx. c/de sant Sebastià, núm. 3. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.
--------------	-----------

Núm. rajoles	2x2.
---------------------	------

21x21 cm.

Cronologia	Segle XVIII.
-------------------	--------------

Dècades 80 i 90.

Escola	Valenciana.
---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la Ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada, i a més rep fuetades.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc de mig punt encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base d'aquesta per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.</p>

Inscripció	3
-------------------	---

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast general del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, <i>A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Codi Referència

VC22002

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 4.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Fornalutx. c/de sa Plaça, núm. 12. Façana.

Ubicació original Fornalutx. c/de sa Plaça, núm. 12. Façana.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 42x42 cm.

Núm. rajoles 2x2.

21x21 cm.

Cronologia Segle XVIII.

Dècades 80 i 90.

Escola Valenciana.

Taller/Autor Fàbriques de la Ciutat de València.

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare. En aquesta estació i fins a la darrera Jesús portarà un nimbe cruciforme.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguit d'expressivitat. El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada de poca profunditat encastada a la façana de la casa.

Inscripció

4

Estat de conservació

Regular.
 -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.
 -Pèrdua i desgast general del vidriat.
 -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, *A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 5.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Fornalutx. c/Nou, núm. 4. Façana.
------------------------	-----------------------------------

Ubicació original	Fornalutx. c/Nou, núm. 4. Façana.
--------------------------	-----------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.	Núm. rajoles	2x2.	21x21 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la Ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base de la capella per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.</p>

Inscripció	5
-------------------	---

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast general del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, *A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Codi Referència

VC22004

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 6.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Fornalutx. c/del Sol, núm. 6. Façana.
------------------------	---------------------------------------

Ubicació original	Fornalutx. c/del Sol, núm. 6. Façana.
--------------------------	---------------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.
--------------	-----------

Núm. rajoles	2x2.
---------------------	------

	21x21 cm.
--	-----------

Cronologia	Segle XVIII.
-------------------	--------------

	Dècades 80 i 90.
--	------------------

Escola	Valenciana.
---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la Ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la sexta estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès el seu rostre al drap.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguit d'expressivitat.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base de la capella per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.</p>

Inscripció	6
-------------------	---

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast general del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, <i>A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Codi Referència	VC22005
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 7.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Fornalutx. c/ de sant Bartomeu, núm. 10. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Fornalutx. c/ de sant Bartomeu, núm. 10. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.	Núm. rajoles	2x2.	21x21 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fabriques de la Ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls,

“de mussol”, molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d’expressivitat. El plafó es situa a l’interior d’una capelleta d’arc de mig punt de poca profunditat encastada a la façana de la casa.

Inscripció | 7

Estat de conservació | Regular.
-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.
-Pèrdua i desgast general del vidriat.
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions | --

Documentació

--

Bibliografia

VICENS, J., “Fornalutx, tot un bé patrimonial”, a AD, *A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Fornalutx. c/d'es Metge Mayol, núm. 8. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Fornalutx. c/d'es Metge Mayol, núm. 8. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.	Núm. rajoles	2x2.	21x21 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la Ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc de mig punt encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base de la capella per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.</p>

Inscripció	8
-------------------	---

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast general del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, *A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Codi Referència

VC22007

Dades generals**Paraula clau**

Estació del viacrucis. Núm. 9.

Denominació de l'objecte

Plafó ceràmic.

Ubicació actual

Fornalutx. c/de l'Església, núm. 6. Façana.

Ubicació original

Fornalutx. c/de l'Església, núm. 6. Façana.

Tècnica

Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides

42x42 cm.

Núm. rajoles

2x2.

21x21 cm.

Cronologia

Segle XVIII.

Dècada del 60.

Escola

Valenciana.

Taller/Autor

Fàbriques de la Ciutat de València.

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguit d'expressivitat. En aquest cas s'ha de destacar les carnacions blavoses i el rostre de Crist i del soldat que presenten un tractament distint dels altres plafons.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base de la capella per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.</p>

Inscripció	9
-------------------	---

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast general del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	<p>Les carnacions blaves són un dels darrers vestigis que trobem a la dècada dels seixanta d'un moment de transició entre la monocromia del blau cobalt i la policromia plena. Cal remarcar que aquest tret tan sols el trobem a aquesta estació, les altres estacions presenten figuració amb carnacions marrons, el que determina una diferència cronològica d'uns vint anys. Aquesta particularitat la trobem també al viacrucis d'Algemesí, on també s'ha localitzat una estació amb carnacions blaves i les altres estacions amb carnacions marrons.</p>
---------------------	---

Documentació
--

Bibliografia
<p>VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, <i>A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i>, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.</p>

Codi Referència

VC22008

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 10.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Fornalutx. c/de l'Església, núm. 4. Façana.

Ubicació original Fornalutx. c/de l'Església, núm. 4. Façana.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 42x42 cm.

Núm. rajoles 2x2.

21x21 cm.

Cronologia Segle XVIII.

Dècades 80 i 90.

Escola Valenciana.

Taller/Autor Fàbriques de la Ciutat de València.

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús, amb nimbe cruciforme, en mig de tres soldats, un li ofereix una copa de vi barrejat amb fel i els altres dos vigilen.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc de mig punt encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base de la capella per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.

Inscripció	10
-------------------	----

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast acusat del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	<p>VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, <i>A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i>, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.</p>
---------------------	--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Fornalutx. c/de l'Església, núm. 3. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Fornalutx. c/de l'Església, núm. 3. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.	Núm. rajoles	2x2.	21x21 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la Ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu. Al fons a l'esquerra podem veure a Maria i a Sant Joan Baptista amb cares afligides observant l'escena.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó molt elevada i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de la casa. A causa de la profunditat de la capella, el plafó es situa a uns centímetres de la base de la capella per elevar-lo i possibilitar la seva visió completa.

Inscripció	//
-------------------	----

Estat de conservació	Dolent. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

VICENS, J., "Fornalutx, tot un bé patrimonial", a AD, *A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

Codi Referència

VC23001

Dades generals**Paraula clau** Estació del viacrucis. Núm. 1.**Denominació de l'objecte** Plafó ceràmic.**Ubicació actual** Inca. Cementiri.**Ubicació original** Inca. Cementiri.**Tècnica** Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.**Mides** 40x40 cm.**Núm. rajoles**

2x2.

20x20 cm.

Cronologia Segle XIX.

1964.

Escola

Valenciana.

Taller/Autor

--

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualche figura que es representa a la llunyania.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.

El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat.

El plafó apareix adossat a la part interior de la façana principal.

Inscripció

I.^a

Estat de conservació

Bo.

-Petites pèrdues de suport (desplacació).

-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

La inscripció està realitzada amb blau cobalt.

Documentació

--

Bibliografia

PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a *XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, Ajuntament d'Inca, Inca, 80.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 2.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Inca. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Inca. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1964.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la segona estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és carregat amb la creu. Jesús porta el mantell púrpura, que més tard es disputaran els soldats.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualque figura que es representa a la llunyania.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.

El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat.

El plafó apareix adossat a una de les pilastres de la filada centrada de nínxols.

Inscripció	2. ^a
-------------------	-----------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Plafó fragmentat. -Petites pèrdues de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	---

Observacions	La inscripció està realitzada amb blau cobalt.
---------------------	--

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a <i>XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca</i> , Ajuntament d'Inca, Inca, 80.
---------------------	---

Codi Referència	VC23003
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 3.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Inca. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Inca. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1964.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualche figura que es representa a la llunyania.</p> <p>Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.</p> <p>El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat.</p> <p>El plafó apareix adossat a una de les pilastres de la filada centrada de nínxols.</p>

Inscripció	/3. ^a
-------------------	------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Plafó incomplet. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	---

Observacions	La inscripció està realitzada amb blau cobalt.
---------------------	--

Documentació
--

Bibliografia
PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a <i>XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca</i> , Ajuntament d'Inca, Inca, 80.

Codi Referència	VC23004
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Inca. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Inca. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1964.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualque figura que es representa a la llunyania.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa

distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue. El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat.

El plafó apareix adossat a una de les pilastres de la filada centrada de nínxols.

Inscripció

4.^a

Estat de conservació

Molt dolent.
-Plafó incomplet.
-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.
-Pèrdua de vidriat.
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-Restes d'emblanquinat a les arestes.

Observacions

La inscripció està realitzada amb blau cobalt.

Documentació

--

Bibliografia

PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a *XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, Ajuntament d'Inca, Inca, 80.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 5.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Inca. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Inca. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1964.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualque figura que es representa a la llunyania.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.

El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat.

El plafó apareix adossat a una de les pilastres de la filada centrada de nínxols.

Inscripció	[5. ^a]
-------------------	--------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Plafó incomplet. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	---

Observacions	La inscripció està realitzada amb blau cobalt. S'ha pogut identificar l'estació per l'ubicació dintre del cementiri.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a <i>XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca</i> , Ajuntament d'Inca, Inca, 80.
---------------------	---

Codi Referència	VC23006
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Inca. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Inca. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1964.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualche figura que es representa a la llunyania.</p> <p>Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.</p> <p>El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat.</p> <p>El plafó apareix adossat a una de les pilastres de la filada centrada de nínxols.</p>

Inscripció	<i>II.^a</i>
-------------------	------------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Plafó incomplet. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	---

Observacions	La inscripció està realitzada amb blau cobalt.
---------------------	--

Documentació
--

Bibliografia
PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a <i>XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca</i> , Ajuntament d'Inca, Inca, 80.

Codi Referència	VC23007
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 12.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Inca. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Inca. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1964.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareix el moment final de l'erecció de la creu.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i verds, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, com en el pla de fons, a la vegetació i puntualment qualche figura que es representa a la llunyania.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc

de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue. El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat. El plafó apareix adossat a la part interior de la façana principal.

Inscripció | 12.^a

Estat de conservació | Bo.
-Petites pèrdues de suport (desplacació).
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions | La inscripció està realitzada amb blau cobalt.

Documentació

--

Bibliografia

PIERAS SALOM, G., "Reformes al cementiri municipal d'Inca des de 1860 fins a 1870" a *XII Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, Ajuntament d'Inca, Inca, 80.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Mancor de la Vall. Camí a l'oratori de santa Llúcia.
------------------------	--

Ubicació original	Mancor de la Vall. Camí a l'oratori de santa Llúcia.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1864.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu.

A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos delimitats per línies dels mateixos colors sobre la base estannífera. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme i després a través de pinzellades llargues i primes s'intenta donar una sensació de detallisme. S'ha de destacar els celatges gairebé completament blancs i les carnacions marrons.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els posats impossibles de les figures, la desproporció de la creu respecte dels personatges, les pinzellades rígides de les vestimentes, etc. Tècnicament s'aprofita el blanc de la base estannífera i es dibuixa l'escena amb una pinzellada solta i ràpida. El paisatge ocupa la meitat de la superfície de fons i està tractat d'una manera summament esquemàtica i poc detallada; sobre la base estannífera es dibuixen traços amb una pinzellada ràpida i àmplia simulant la vegetació, creant un efecte planimètric, poc real, a l'escena.

El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat que varia la seva grossor lateralment per suggerir un punt de vista a la dreta.

El plafó es troba adossat a un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta piramidal.

Inscripció	[XI. ESTACION.]
-------------------	-----------------

Estat de conservació	Molt dolent. -Pèrdua generalitzada del vidriat. -Pèrdua generalitzada de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	-No es descarta la possibilitat de localitzar alguna altra estació del monument ja que la pèrdua dels camins que s'utilitzaven per dur a terme el ritus dificulten la localització de les estacions. De fet, l'onzena estació no apareix en el recent catàleg patrimonial del municipi.
---------------------	---

Documentació
--

Bibliografia
FIOL MATEU, G., <i>Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall. Notes històriques</i> , Ajuntament de Mancor, Palma, 1994. NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., “ <i>Béns patrimonials religiosos: las capelles del viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-Sion</i> ” a AD, <i>Actes de les II Jornades d'Estudis Locals</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2008, 107-116.

Codi Referència	VC29002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Mancor de la Vall. Camí a l'oratori de santa Llúcia. A l'esquerra de l'accés a l'oratori.
Ubicació original	Mancor de la Vall. Camí a l'oratori de santa Llúcia. A l'esquerra de l'accés a l'oratori.

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1864.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció iconogràfica
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquesta cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare i junt a Sant Joan Baptista.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos delimitats per línies dels mateixos colors sobre la base estannífera. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme i després a través de pinzellades llargues i primes s'intenta donar una sensació de detallisme. S'ha de destacar els celatges gairebé completament blancs i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els posats impossibles de les figures, la desproporció de la creu respecte dels personatges, les pinzellades rígides de les vestimentes, etc. Tècnicament s'aprofita el blanc de la base estannífera i es dibuixa l'escena amb una pinzellada solta i ràpida. El paisatge ocupa la meitat de la superfície de fons i està tractat d'una manera summament esquemàtica i poc detallada; sobre la base estannífera es dibuixen traços amb una pinzellada ràpida i àmplia simulant la vegetació, creant un efecte planimètric, poc real, a l'escena.</p> <p>El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat que varia la seva grossor lateralment per suggerir un punt de vista a la dreta.</p> <p>El plafó es troba adossat a un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta piramidal.</p>

Inscripció	<i>XIII. ESTACION.</i>
-------------------	------------------------

Estat de conservació	Regular. -Pèrdua de vidriat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	-No es descarta la possibilitat de localitzar alguna altra estació del monument ja que la pèrdua dels camins que s'utilitzaven per dur a terme el ritus dificulten la localització de les estacions. De fet, l'onzena estació no apareix en el recent catàleg patrimonial del municipi.
---------------------	---

Documentació

--

Bibliografia

AD, *Catàleg de Patrimoni del terme municipal de Mancor de la Vall*, Ajuntament de Mancor/Portal Forà Dinamització Cultural, Mallorca, 2010, codi MAN-B005.

FIOL MATEU, G., *Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall. Notes històriques*, Ajuntament de Mancor, Palma, 1994.

NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., "Béns patrimonials religiosos: las capelles del viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-Sion" a AD, *Actes de les II Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2008, 107-116.

Codi Referència

VC29003

Dades generals

Paraula clau | Estació del viacrucis. Núm. 14.

Denominació de l'objecte | Plafó ceràmic.

Ubicació actual | Mancor de la Vall. Camí a l'oratori de santa Llúcia. A la dreta de l'accés a l'oratori.

Ubicació original | Mancor de la Vall. Camí a l'oratori de santa Llúcia. A la dreta de l'accés a l'oratori.

Tècnica | Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1864.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció iconogràfica
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons marrons i blavosos delimitats per línies dels mateixos colors sobre la base estannífera. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme i després a través de pinzellades llargues i primes s'intenta donar una sensació de detallisme. S'ha de destacar els celatges gairebé completament blancs i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els posats impossibles de les figures, la representació inacabada de la tomba, les pinzellades rígides de les vestimentes, etc. Tècnicament s'aprofita el blanc de la base estannífera i es dibuixa l'escena amb una pinzellada solta i ràpida. El paisatge ocupa la meitat de la superfície de fons i està tractat d'una manera summament esquemàtica i poc detallada; sobre la base estannífera es dibuixen traços amb una pinzellada ràpida i àmplia simulant la vegetació, creant un efecte planimètric, poc real, a l'escena.</p> <p>El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat que varia la seva grossor lateralment per suggerir un punt de vista a la dreta.</p> <p>El plafó es troba adossat a un monòlit de marès, de secció quadrada, amb coberta piramidal i rematat per una creu de ferro.</p>

Inscripció	[XIV.] E[S]TACION.
-------------------	--------------------

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides. -El monòlit presenta erosió i ennegriment per la humitat.
-----------------------------	--

Observacions	-No es descarta la possibilitat de localitzar alguna altra estació del monument ja que la pèrdua dels camins que s'utilitzaven per dur a terme el ritus dificulten la localització de les estacions. De fet, l'onzena estació no apareix en el recent catàleg patrimonial del municipi.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia
<p>AD, <i>Catàleg de Patrimoni del terme municipal de Mancor de la Vall</i>, Ajuntament de Mancor/Portal Forà Dinamització Cultural, Mallorca, 2010, codi MAN-B005.</p> <p>FIOL MATEU, G., <i>Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall. Notes històriques</i>, Ajuntament de Mancor, Palma, 1994.</p>

NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., “Béns patrimonials religiosos: las capelles del viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-Sion” a AD, *Actes de les II Jornades d’Estudis Locals*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2008, 107-116.

Codi Referència	VC32001
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 1.		
Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.		
Ubicació actual	Montuïri. c/Major, núm. 1. Façana.		
Ubicació original	Montuïri. c/Major, núm. 1. Façana.		
Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.		
Mides	--	Núm. rajoles	2x2. --
Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola Valenciana.
Taller/Autor	Fàbriques de la ciutat de València.		

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat. A l'esquerra trobem a Jesús amb nimbe i

sense la corona d'espines, és a dir que no ha estat flagel·lat, i dos soldats. A la dreta es troba Pilat condemnant a Jesús des del seu tron de resolució bastant simple.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, de poca profunditat, encastada a la façana de la casa.

Inscripció	/
-------------------	---

Estat de conservació	Regular. -Fragmentació de les peces del plafó. -Desgast del vidriat. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	ARBONA, O., "Els dotze sermons del Diumenge del Ram", a <i>Bona Pau</i> , núm. 433, Montuïri, agost 1989, 14 i 15. MUNAR MUNAR, F., "La sentència de Ponç Pilat", a <i>Bona Pau</i> , núm. 537, Montuïri, novembre 1997, 16 i 17.
---------------------	--

Codi Referència	VC32002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Montuïri. c/d'En Vanrell, núm. 10. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Montuïri. c/d'En Vanrell, núm. 10. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	--	Núm. rajoles	2x2.	--
--------------	----	---------------------	------	----

Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús en mig de dos soldats un el despulla i l'altre li ofereix una copa de vi barrejat amb fel. Al fons podem veure de mig cos a Maria i Sant Joan afligits.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions

dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, “de mussol”, molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguit d’expressivitat. El plafó es situa a l’interior d’una capelleta arquitravada, de poca profunditat, encastada a la façana de la casa.

Inscripció	10
-------------------	----

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació de les peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia

ARBONA, O., “Els dotze sermons del Diumenge del Ram”, a *Bona Pau*, núm. 433, Montuïri, agost 1989, 14 i 15.
MUNAR MUNAR, F., “La sentència de Ponç Pilat”, a *Bona Pau*, núm. 537, Montuïri, novembre 1997, 16 i 17.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 12.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Montuïri. Plaça Major, núm. 14. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Montuïri. Plaça Major, núm. 14. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	--	Núm. rajoles	2x2.	--
--------------	----	---------------------	------	----

Cronologia	Segle XVIII.	Dècades 80 i 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareixen en el centre de la composició Jesús crucificat i envoltant-lo Maria i Sant Joan Baptista afligits. Al fons destaca la representació de l'antiga Jerusalem.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, de poca profunditat, encastada a la façana de la casa.

Inscripció	12
-------------------	----

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació de les peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

ARBONA, O., "Els dotze sermons del Diumenge del Ram", a *Bona Pau*, núm. 433, Montuïri, agost 1989, 14 i 15.

MUNAR MUNAR, F., "La sentència de Ponç Pilat", a *Bona Pau*, núm. 537, Montuïri, novembre 1997, 16 i 17.

Codi Referència

VC33001

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Muro. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Muro. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.
--------------	-----------

Núm. rajoles	2x2.
---------------------	------

20x20 cm.

Cronologia	Segle XIX-XX.
-------------------	---------------

--

Escola	Valenciana.
---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.

A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia contínua de color negre.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnadures. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.

El plafó es troba adossat a l'interior del mur nord del cementiri.

Inscripció

4.

Estat de conservació

Bo.

-Petita pèrdua de suport.

-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 5.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Muro. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Muro. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX-XX.	--	Escola	Valenciana.
-------------------	---------------	----	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu.

A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia continua de color negre.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnadures. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.

El plafó es troba adossat a l'interior del mur nord del cementiri.

Inscripció	5.
-------------------	----

Estat de conservació	Bo. -Petita pèrdua de suport. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

--

Codi Referència

VC33003

Dades generals**Paraula clau** Estació del viacrucis. Núm. 7.**Denominació de l'objecte** Plafó ceràmic.**Ubicació actual** Muro. Cementiri.**Ubicació original** Muro. Cementiri.**Tècnica** Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.**Mides** 40x40 cm.**Núm. rajoles**

2x2.

20x20 cm.

Cronologia Segle XIX-XX.

--

Escola

Valenciana.

Taller/Autor

--

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada.

A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia contínua de color negre.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnadures. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...

El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.

El plafó es troba adossat a l'interior del mur oest del cementiri.

Inscripció | 7.

Estat de conservació

Bo.

-Petites pèrdues de suport.

-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

--

Codi Referència

VC33004

Dades generals

Paraula clau

Estació del viacrucis. Núm. 8.

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Muro. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Muro. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX-XX.	--	Escola	Valenciana.
-------------------	---------------	----	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia continua de color negre.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnadures. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...</p> <p>El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.</p> <p>El plafó es troba adossat a l'interior del mur oest del cementiri.</p>

Inscripció	∂.
-------------------	----

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <p>-Pèrdua de suport (despreniments de la matèria, desplaçació...)</p> <p>-Pèrdua del vidriat.</p> <p>-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.</p>
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC33005
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 9.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Muro. Cementiri.
------------------------	------------------

Ubicació original	Muro. Cementiri.
--------------------------	------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX-XX.	--	Escola	Valenciana.
-------------------	---------------	----	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.

A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia continua de color negre.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnadures. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el

tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...
El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.
El plafó es troba adossat a l'interior del mur sud del cementiri.

Inscripció | 9.

Estat de conservació | Regular.
-Pèrdua de suport (despreniments de la matèria, desplaçació...)
-Pèrdua del vidriat.
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions | --

Documentació

--

Bibliografia

--

Codi Referència | VC33006

Dades generals

Paraula clau | Estació del viacrucis. Núm. 10.

Denominació de l'objecte | Plafó ceràmic.

Ubicació actual	Muro. Cementiri.
Ubicació original	Muro. Cementiri.

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX-XX.	--	Escola	Valenciana.
-------------------	---------------	----	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús i al costat tres soldats, un li ofereix una copa de vi barrejat amb fel, un altre el despulla i l'altre li col·loca la creu.</p> <p>A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia continua de color negre.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnadures. També s'ha de remarcar el detallisme minucios que es pot observar en el tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...</p> <p>El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.</p> <p>El plafó es troba adossat a l'interior del mur sud del cementiri.</p>

Inscripció	10.
-------------------	-----

Estat de conservació	Bo. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència

VC33007

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 11.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Muro. Cementiri.

Ubicació original Muro. Cementiri.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 40x40 cm.

Núm. rajoles 2x2.

20x20 cm.

Cronologia Segle XIX-XX.

--

Escola Valenciana.

Taller/Autor

--

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavats a la creu.

A nivell cromàtic predominen els tons grocs, marrons i blavosos. Les figures, exceptuant la vegetació apareixen perfilades amb una línia contínua de color negre.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, als cossos i a les vestidures, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades, o en algunes ocasions les zones il·luminades aprofiten el color blanc de la base estannífera, especialment a les carnades. També s'ha de remarcar el detallisme minuciós que es pot observar en el

tractament dels cabells i les barbes, les espines de la corona, els raigs del nimbe...
El marc és un ampli filat pla, groc amb un altre més estret interior, ambdós ombrejats amb marró ataronjat.
El plafó es troba adossat a l'interior del mur sud del cementiri.

Inscripció | 11.

Estat de conservació | Bo.
-Petita pèrdua de suport.
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions | --

Documentació

--

Bibliografia

--

Codi Referència | VC36001

Dades generals

Paraula clau | Estació del viacrucis. Núm. 12.

Denominació de l'objecte | Plafó ceràmic fragmentat.

Ubicació actual	Pollença. Camí a l'oratori del Calvari. Sobre l'accés.
Ubicació original	Pollença. Camí a l'oratori del Calvari. Sobre l'accés.

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	--	Núm. rajoles	2x2.	--
--------------	----	---------------------	------	----

Cronologia	Segle XVIII.	Dècada 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareixen representats els dos lladres, un a la dreta i l'altre a l'esquerra de Jesús, tots ells crucificats.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguit d'expressivitat.</p> <p>El plafó s'adossa a la façana de l'oratori.</p>

Inscripció	12.
-------------------	-----

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Fragmentació d'una de les peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
<p>BOTA TOTXO, M., <i>El Calvario de Pollensa</i>, Panorama Balear, Palma, 1954.</p> <p>FERRÀ, B., "El Calvari", a <i>BSAL</i>, núm. 34, Palma, 1886, 12-14.</p>

Codi Referència

VC36002

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 13.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic fragmentat.

Ubicació actual Pollença. Camí a l'oratori del Calvari. Façana.

Ubicació original Pollença. Camí a l'oratori del Calvari. Façana.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides --

Núm. rajoles 2x2.

--

Cronologia Segle XVIII.

Dècada 90.

Escola

Valenciana.

Taller/Autor Fàbriques de la ciutat de València.

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquesta cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions

dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, “de mussol”, molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d’expressivitat. El plafó s’adossa a la part més elevada d’una pilastra de marès.

Inscripció

--

Estat de conservació

Dolent.
-Fragmentació d’una de les peces del plafó.
-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.
-Pèrdua de vidriat.
-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

BOTA TOTXO, M., *El Calvario de Pollensa*, Panorama Balear, Palma, 1954.
FERRÀ, B., “El Calvari”, a *BSAL*, núm. 34, Palma, 1886, 12-14.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Pollença. Camí a l'oratori del Calvari. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Pollença. Camí a l'oratori del Calvari. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	--	Núm. rajoles	2x2.	--
--------------	----	---------------------	------	----

Cronologia	Segle XVIII.	Dècada 90.	Escola	Valenciana.
-------------------	--------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	Fàbriques de la ciutat de València.
---------------------	-------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.

A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.

Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament cromàtic uniforme. Les faccions dels rostres són molts similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, "de mussol", molt característics a finals del segle XVIII. Ara bé, en casos puntuals, sobretot en els rostres de Jesús i Maria, podem trobar un aguait d'expressivitat.

El plafó s'adossa a la part més elevada d'una pilastra de marès.

Inscripció	--
-------------------	----

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Fragmentació de les peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

BOTA TOTXO, M., *El Calvario de Pollensa*, Panorama Balear, Palma, 1954.
FERRÀ, B., "El Calvari", a *BSAL*, núm. 34, Palma, 1886, 12-14.

Codi Referència

VC37001

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 12.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Porreres. Santuari de Montis-ion. Sobre l'accés.

Ubicació original Porreres. Santuari de Montis-ion. Sobre l'accés.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 39x39 cm.

Núm. rajoles 3x3.

13x13 cm.

Cronologia Segle XVIII.

1850 *circa?*

Escola Catalana.

Taller/Autor --

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareixen representats els dos lladres, un a la dreta i l'altre a l'esquerra de Jesús, tots ells crucificats, i a sota de la creu de Jesús es situen

Maria i Sant Joan Baptista afligits.
 A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.
 Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge.
 El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.
 El plafó es troba adossat al fons d'una capelleta pètria arquiteurada motllurada i decorada amb una venera.

Inscripció	<i>XII</i>
-------------------	------------

Estat de conservació	Molt bo. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia
<p>FELIU, J., <i>Noticias históricas sobre el Santuario de Montesion de Porreres</i>, Impremta Felip Guasp, Palma, 1894.</p> <p>GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i>, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC001-VC014.</p> <p>MUNAR OLIVER, G., <i>Història de Porreres II</i>, Miramar, Mallorca, 1979.</p> <p>NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., "Béns patrimonials religiosos: les capelles dels viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-sion", a AD, <i>Actes de les II Jornades d'Estudis Locals</i>, Institut d'Estudis Baleàrics, Porreres, 2008, 107-116.</p>

Codi Referència	VC37002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Santuari de Monti-sion. Sobre l'accés.
------------------------	--

Ubicació original	Porreres. Santuari de Monti-sion. Sobre l'accés.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	39x39 cm.	Núm. rajoles	3x3.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	1850 <i>circa?</i>	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	--------------------	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquesta cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare i junt a Sant Joan Baptista.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del

paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espallles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó es troba adossat al fons d'una capelleta pètria arquivada motllurada i decorada amb una venera

Inscripció	<i>XIII</i>
-------------------	-------------

Estat de conservació	Molt bo. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia
<p>FELIU, J., <i>Noticias históricas sobre el Santuario de Montesion de Porreres</i>, Impremta Felip Guasp, Palma, 1894.</p> <p>GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i>, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC001-VC014.</p> <p>MUNAR OLIVER, G., <i>Història de Porreres II</i>, Miramar, Mallorca, 1979.</p> <p>NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., "Béns patrimonials religiosos: les capelles dels viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-sion", a AD, <i>Actes de les II Jornades d'Estudis Locals</i>, Institut d'Estudis Baleàrics, Porreres, 2008, 107-116.</p>

Codi Referència	VC37003
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Santuari de Monti-sion. Sobre l'accés a l'oratori.
------------------------	--

Ubicació original	Porreres. Santuari de Monti-sion. Sobre l'accés a l'oratori.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	39x39 cm.	Núm. rajoles	3x3.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	1850 <i>circa</i> ?	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	---------------------	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida,

el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es troba adossat al fons d'una capelleta arquitravada motllurada i rematada amb una venera.

Inscripció	XIV
-------------------	-----

Estat de conservació	Molt bo. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia

FELIU, J., *Noticias históricas sobre el Santuario de Montesion de Porreras*, Impremta Felip Guasp, Palma, 1894.

GARCIAS GARCIAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC001-VC014.

MUNAR OLIVER, G., *Història de Porreres II*, Miramar, Mallorca, 1979.

NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., "Béns patrimonials religiosos: les capelles dels viacrucis, estacions o passos del camí de Monti-sion", a AD, *Actes de les II Jornades d'Estudis Locals*, Institut d'Estudis Baleàrics, Porreres, 2008, 107-116.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Santuari de Monti-sion. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	--
--------------------------	----

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1853.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es va diluint en ocasions convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.

El marc està pintat en forma de mig bossell groc entre dos filets ombrejat amb manganès simulant un focus lumínic situat a l'angle superior esquerra. A la part inferior central apareix una cartel·la amb inscripció emmarcada de la mateixa manera.

El plafó es troba adossat al fons d'una fornícula arquivada.

Inscripció	<i>X^a. ESTACION.</i>
-------------------	---------------------------------

Estat de conservació	Bo. -Petita pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

APP, *Llibre de Sortides de Monti-sion (1839-1893)*, foli 9 v., 1853, novembre.

APP, *Llibre de Sortides de Monti-sion (1839-1893)*, foli 10, 1854, abril, 13.

Bibliografia

FELIU, J., *Noticias históricas sobre el Santuario de Montesion de Porreres*, Impremta Felip Guasp, Palma, 1894.

GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC001-VC014.

MUNAR OLIVER, G., *Història de Porreres II*, Miramar, Mallorca, 1979.

NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., "Béns patrimonials religiosos: les capelles dels viacrucis, estacions o passos del camí de Montesion", a AD, *Actes de les II Jornades d'Estudis Locals*, Institut d'Estudis Baleàrics, Porreres, 2008, 107-116.

Codi Referència

VC37005

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 12.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Porreres. Església parroquial. Capella del Sant Crist.

Ubicació original --

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 40x40 cm.

Núm. rajoles 2x2.

20x20 cm.

Cronologia Segle XIX.

1853.

Escola Valenciana.

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu. Al plafó es representa el moment que, després de clavar a Jesús a la creu, aquesta és hissada.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es va diluint en ocasions convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue.

El marc està pintat en forma de mig bossell groc entre dos filets ombrejat amb manganès simulant un focus lumínic situat a l'angle superior esquerra. A la part inferior central apareix una cartel·la amb inscripció emmarcada de la mateixa manera.

El plafó en qüestió es troba inserit en el centre d'una composició de rajoles decoratives de la segona meitat del segle XIX, amb sanefa de meitat del mateix segle (1845-1868).

Inscripció	<i>XII^a. ESTACION.</i>
-------------------	-----------------------------------

Estat de conservació	Molt bo.
-----------------------------	----------

Observacions	--
---------------------	----

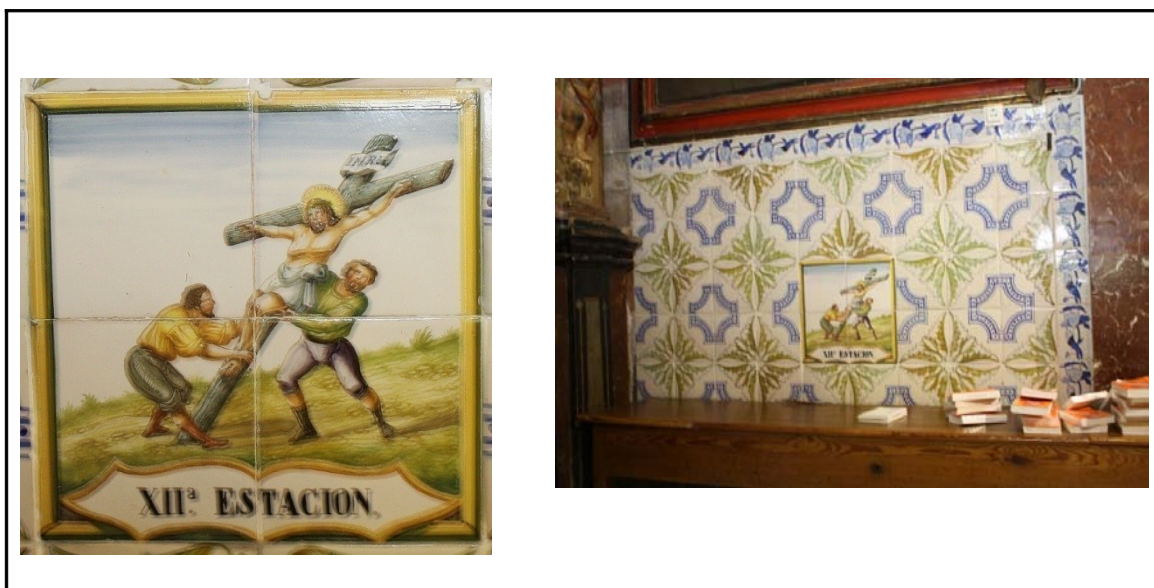
Documentació

APP, *Llibre de Sortides de Montis-ion (1839-1893)*, foli 9 v., 1853, novembre.

APP, *Llibre de Sortides de Montis-ion (1839-1893)*, foli 10, 1854, abril, 13.

Bibliografia

BARCELÓ CRESPI, M., *L'església parroquial de Porreres (Notes històrico-artístiques)*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma, 1989, 28.

Codi Referència	VC37006
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Església parroquial. Capella del Sant Crist.
------------------------	--

Ubicació original	--
--------------------------	----

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1853.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquesta cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare i de Sant Joan Baptista.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es va diluint en ocasions convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'efecte volumètric aconseguit, especialment als cossos i a les vestidures, i la major importància concedida a l'expressivitat dels personatges. Els paisatges representats tot i senzills observats en proximitat, aconsegueixen des de certa distància un efecte simple però real. Els celatges de gran magnitud, aprofiten el blanc de

la base estannífera i es detallen amb pinzellades extenses d'un blau molt tènue. El marc està pintat en forma de mig bossell groc entre dos filets ombrejat amb manganès simulant un focus lumínic situat a l'angle superior esquerra. A la part inferior central apareix una cartel·la amb inscripció emmarcada de la mateixa manera. El plafó en qüestió es troba inserit en el centre d'una composició de rajoles decoratives de la segona meitat del segle XIX, amb sanefa de meitat del mateix segle (1845-1868).

Inscripció	<i>XIII^a. ESTACION.</i>
-------------------	------------------------------------

Estat de conservació	Molt bo.
-----------------------------	----------

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

APP, *Llibre de Sortides de Montis-ion (1839-1893)*, foli 9 v., 1853, novembre.
APP, *Llibre de Sortides de Montis-ion (1839-1893)*, foli 10, 1854, abril, 13.

Bibliografia

BARCELÓ CRESPI, M., *L'església parroquial de Porreres (Notes històrico-artístiques)*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma, 1989, 28.

Codi Referència	VC37007
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 1.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat. En aquest cas, sembla que Jesús està essent condemnat, ja que Pilat té la pica per rentar-se les mans preparada, tot i que la pèrdua de part de la rajola no permet observar els detalls. Enfront es situa Jesús amb nimbe i sense la corona, és a dir, que no ha estat flagel·lat, i un soldat. L'episodi succeeix a l'interior d'una arquitectura d'aire classicista que simula el Pretori.</p> <p>A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.</p> <p>Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.</p>

Inscripció	[1 ^a].
-------------------	--------------------

Estat de conservació	Regular. -Plafó incomplet. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Codi Referència	VC37008
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 3.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una

vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció

3^a.

Estat de conservació

Bo.

-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.

-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció	4 ^a
-------------------	----------------

Estat de conservació	Regular. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Codi Referència

VC37010

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 5.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic fragmentat.

Ubicació actual Porreres. Cementiri Municipal.

Ubicació original Porreres. Cementiri Municipal.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 40x40 cm.

Núm. Rajoles 2x2.

20x20 cm.

Cronologia Segle XX.

1901.

Escola

Valenciana.

Taller/Autor

--

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu ajuda a Jesús a portar la creu.</p> <p>A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.</p> <p>Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquivada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.</p>	
Inscripció	5 ^a .
Estat de conservació	Bo. -Fragmentació d'una de les peces del plafó. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
Observacions	--
Documentació	
--	
Bibliografia	
GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.	

Codi Referència	VC37011
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 6.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès el seu rostre al drap. A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més. Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme

i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció

6^a.

Estat de conservació

Dolent.

- Fragmentació de dues peces del plafó.
- Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.
- Pèrdua de vidriat.
- Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 7.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada. Al fons podem veure una de les portes de la murada de l'antiga Jerusalem.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció	7 ^a .
-------------------	------------------

Estat de conservació	Regular. -Fragmentació de dues peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	GARCIAS GARCIAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.
---------------------	--

Codi Referència	VC37013
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.		
----------------	---	--	--

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--			
---------------------	----	--	--	--

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.</p> <p>A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.</p> <p>Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.</p>

Inscripció	8ª.
-------------------	-----

Estat de conservació	Bo. -Petita pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Codi Referència	VC37014
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 9.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme

i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció | 9^a.

Estat de conservació

Regular.

-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.

-Pèrdua de vidriat.

-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús en mig de dos soldats; un el despulla, un altre li ofereix una copa de vi barrejat amb fel i l'altre vigila. A la cantonada esquerra es troba una cistella amb els claus i el martell que s'utilitzaran per clavar-lo a la creu.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció	10 ^a .
-------------------	-------------------

Estat de conservació	Regular. -Fragmentació d'una de les peces del plafó -Petites pèrdues de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Codi Referència	VC37016
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu. Al fons podem veure a Maria i a Sant Joan Baptista amb cares afligides.</p> <p>A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.</p> <p>Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.</p>	

Inscripció	<i>II.</i>
-------------------	------------

Estat de conservació	<p>Bo.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Petata pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	
--	

Bibliografia	
<p>GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i>, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.</p>	

Codi Referència	VC37017
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 12.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareixen en el centre de la composició Jesús crucificat i envoltant-lo Maria i Sant Joan Baptista afligits. Als peus de la creu trobem a Maria Magdalena que mulla un drap amb vinagre per acostar-li als llavis de Jesús. A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció | 12

Estat de conservació

Bo.

-Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.

-Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.

Observacions

--

Documentació

--

Bibliografia

GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquesta cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare i junt a Sant Joan Baptista i els dos homes que l'han baixat de la creu i l'han embolcallat amb un llençol, és a dir, el notable Josep d'Arimatea i el sacerdot Nicodem.

A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.

Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.

Inscripció	13
-------------------	----

Estat de conservació	Bo. -Petita pèrdua de vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i> , Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.
---------------------	--

Codi Referència	VC37019
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic incomplet.
---------------------------------	--------------------------

Ubicació actual	Porreres. Cementiri Municipal.
------------------------	--------------------------------

Ubicació original	Porreres. Cementiri Municipal.
--------------------------	--------------------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	40x40 cm.	Núm. rajoles	2x2.	20x20 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XX.	1901.	Escola	Valenciana.
-------------------	-----------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.</p> <p>A nivell cromàtic i formal hi ha un clar afany d'emulació de la pintura de cavallet. S'utilitza una paleta cromàtica bastant àmplia i el perfilat es dilueix convertint-se en un element expressiu més.</p> <p>Formalment destaca l'interès per aconseguir un efecte de profunditat, introduint una vegetació bastant detallada en primer pla, una superfície uniforme verda en segon terme i unes muntanyes d'un blau molt tènue al fons. Tot i que no s'aconsegueix una gradació continua és de remarcar la incorporació d'aquest segon pla. També cal destacar la volumetria als cossos i a les vestidures i un major importància concedida a l'expressivitat dels personatges.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada, rematada per un frontó triangular a l'interior del qual s'hi ubica una creu de fusta, de poca profunditat i encastada als murs antics del cementiri.</p>	

Inscripció	1/4/
-------------------	------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Peça incompleta. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	
<p>GARCIAS GARCIAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., <i>Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres</i>, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC015-VC028.</p>	

Codi Referència	VC39001
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 1.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa incompleta i fragmentada.
---------------------------------	---

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat. En aquest cas, sembla que Jesús acaba de ser condemnat, ja que es representa el moment que Pilat es renta les mans, el que simbolitza que ell no ha decidit condemnar a Jesús sinó el poble. Enfront de Pilat es situa Jesús amb nimbe, corona d'espines i mantell vermellós com a parodia dels mantells púrpures dels emperadors, és a dir que ja ha estat flagel·lat, entre dos soldats, i

el qui podria ser Caifàs.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.

La rajola apareix adossada a l'interior d'una de les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.

Inscripció	<i>Estacio[n] I.</i>
-------------------	----------------------

Estat de conservació	Molt dolent. -Peça incompleta. -Fragmentació de sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	--

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació

--

Bibliografia

MARTÍNEZ, J. M.; ROIG, S., *Catàleg del Patrimoni Històric de Sa Pobla. Edificis i elements a protegir pel seu valor patrimonial, etnològic o ambiental*. Ajuntament de Sa Pobla, Sa Pobla, 2005, fitxa R-5.

Codi Referència	VC39002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 2.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa incompleta.
---------------------------------	--------------------------------------

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la segona estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és carregat amb la creu. Jesús porta el mantell púrpura, que més tard es disputaran els soldats. Al fons i a l'esquerra sembla estar representat un soldat que aguanta a Maria per a impedir que s'apropi a Jesús.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes

superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.

La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.

Inscripció	<i>Estacion II.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	Molt dolent.
-----------------------------	--------------

- Peça incompleta.

- Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.

- Pèrdua de vidriat.

- Pèrdua de la sanefa.

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 3.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada, i a més rep fuetades.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.

La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.

Inscripció	<i>Estacion III.</i>
-------------------	----------------------

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació de la rajola i sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	--

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Codi Referència	VC39004
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Sa Pobra. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobra. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.</p> <p>A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p> <p>La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.</p> <p>La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.</p>

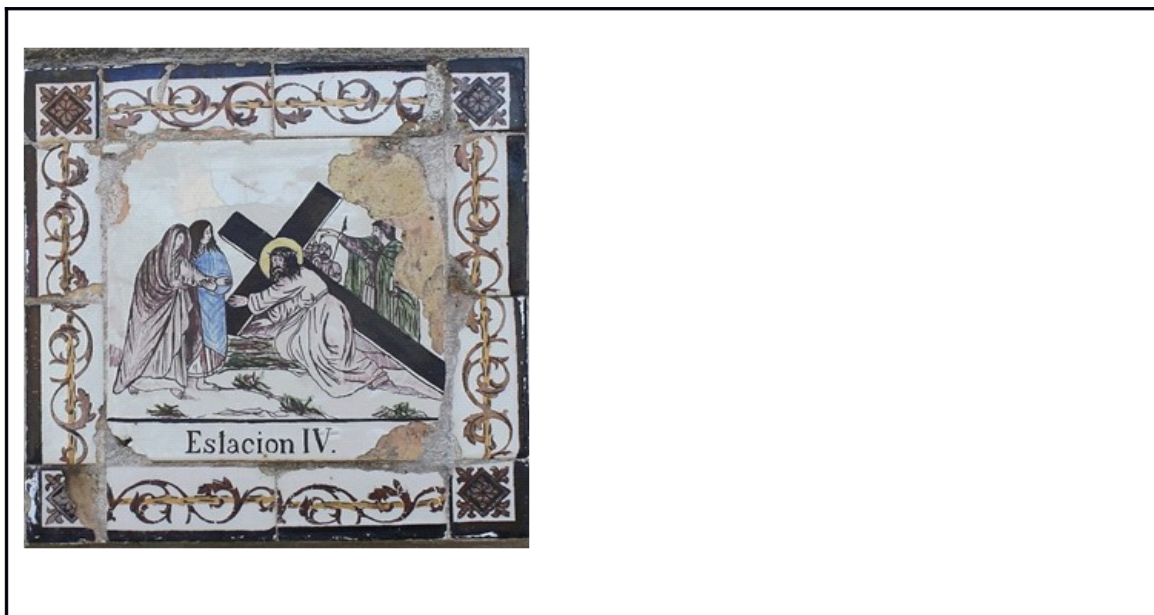
Inscripció	<i>Estacion IV.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Fragmentació de la sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	---

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC39005
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 5.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu ajuda a Jesús a portar la creu.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres

asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.

La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.

Inscripció	<i>Estacion V.</i>
-------------------	--------------------

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació de la rajola i sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	--

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 6.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa incompleta i fragmentada.
---------------------------------	---

Ubicació actual	Sa Pobra. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobra. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció	<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès del seu rostre al drap. A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p> <p>La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.</p> <p>La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.</p>
-------------------	---

Inscripció	<i>Estacion VI.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Peça incompleta. -Fragmentació de la sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	---

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Codi Referència	VC39007
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 9.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.</p> <p>A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p> <p>La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.</p> <p>La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.</p>	

Inscripció	<i>Estacion IX.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Fragmentació de la sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	---

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació	
--	

Bibliografia	
--	

Codi Referència	VC39008
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús en mig de tres soldats, dos el despullen i l'altre prepara la creu on més tard serà crucificat. A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.

La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.

Inscripció	<i>Estacion X.</i>
-------------------	--------------------

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació de la rajola i sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat.
-----------------------------	--

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa amb sanefa fragmentada.
---------------------------------	--

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu. A la dreta, gairebé sortint de la rajola, podem veure a Maria i a Sant Joan Baptista amb cares afligides.

A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pàl·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.

Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.

La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.

La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.

Inscripció	<i>Estacion XI.</i>
-------------------	---------------------

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació de la rajola i sanefa. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i craquelació del vidriat.
-----------------------------	---

Observacions	Sembla ser que les peces es fragmentaren i foren adherides novament, el que ha provocat alguns errors de muntatge que fan que la composició decorativa de la sanefa sigui irregular.
---------------------	--

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Codi Referència	VC39010
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Rajola quadrada completa incompleta.
---------------------------------	--------------------------------------

Ubicació actual	Sa Pobla. Cementiri.
------------------------	----------------------

Ubicació original	Sa Pobla. Cementiri.
--------------------------	----------------------

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	48x48 cm.	Núm. rajoles	1.	32x32/8x17/8x8 cm
--------------	-----------	---------------------	----	-------------------

Cronologia	Segles XIX-XX.	1897-1918.	Escola	Mallorquina.
-------------------	----------------	------------	---------------	--------------

Taller/Autor	Fàbrica de ceràmica de La Roqueta.
---------------------	------------------------------------

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.</p> <p>A nivell cromàtic s'utilitza una paleta reduïda i repetitiva; verd, blau i rosat sobre la base estannífera d'ocre pà·lid. Les diverses superfícies cromàtiques són tractades de manera uniforme, homogènia i delimitades per una línia fina de negre manganès, línia que també s'utilitza, de forma més tènue, per a realitzar alguns detalls sobre aquestes superfícies cromàtiques, com per exemple els plecs de les vestimentes.</p> <p>Formalment trobem una resolució ràpida, amb poc interès pels detalls, d'aquí els rostres asimètrics i amb faccions irregulars, a més de poc expressius, el tractament planimètric de les vestidures i el paisatge a mode d'esbós.</p> <p>La rajola es completa amb una sanefa exempta decorada amb rolis d'acant marrons i a les arestes un quadrat en el centre del qual trobem una roseta i al seu exterior quatre flors de lis.</p> <p>La rajola apareix adossada a les parets de l'interior del cementiri i rematada per una creu de fusta.</p>

Inscripció	<i>Estacion XIV.</i>
-------------------	----------------------

Estat de conservació	<p>Molt dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Peça incompleta. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Pèrdua de la sanefa.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
MARTÍNEZ, J. M.; ROIG, S., <i>Catàleg del Patrimoni Històric de Sa Pobla. Edificis i elements a protegir pel seu valor patrimonial, etnològic o ambiental</i> . Ajuntament de Sa Pobla, Sa Pobla, 2005, fitxa R-5.

Codi Referència	VC40001
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sant Joan. Santuari de la Consolació. Castra.
------------------------	---

Ubicació original	Sant Joan. Santuari de la Consolació. Castra.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.	Núm. rajoles	2x2.	21x21cm.
--------------	-----------	---------------------	------	----------

Cronologia	Segle XIX.	1800-1825.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reial Fàbrica de Taulells de la ciutat de València?</i>
---------------------	--

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquest cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare i junt a Sant Joan Baptista. En primer pla trobem els claus i la corona d'espines.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el

verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació, per tal d'aconseguir un efecte perspectiu. Destaca l'ús del color gris i la rica paleta de colors pastel dels celatges.

Formalment cal destacar l'elevada depuració artística dels plafons, la correcció acadèmica i un fort refinament pictòric, especialment destacable és el tractament de la draperia.

El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat que varia la seva grossor lateralment per suggerir un punt de vista a la dreta.

El plafó es troba adossat al fons d'una fornícula arquitravada.

Inscripció	13.
-------------------	-----

Estat de conservació	Molt bo. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia

ESTELRICH COSTA, J., "Notícies històriques sobre Consolació. V. Festes anyals", a *Mel i Sucre*, 146, 1992, 16-19.

FLORIT HUGUET, M., "Costums de Setmana Santa i Pasqua", a *Sant Joan*, núm. 208, 1988, 10 i 11.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 14
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sant Joan. Santuari de la Consolació. Castra.
------------------------	---

Ubicació original	Sant Joan. Santuari de la Consolació. Castra.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	42x42 cm.	Núm. rajoles	2x2.	21x21 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XIX.	1800-1825.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	------------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reial Fàbrica de Taulells</i> de la ciutat de València?
---------------------	--

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació, per tal d'aconseguir un efecte perspectiu. Destaca l'ús del color gris i la rica paleta de colors pastel dels celatges.

Formalment cal destacar l'elevada depuració artística dels plafons, la correcció acadèmica i un fort refinament pictòric, especialment destacable és el tractament de la draperia.

El marc és un simple filet groc ombrejat interiorment amb un traç gruixut de marró ataronjat que varia la seva grossor lateralment per suggerir un punt de vista a la dreta.

El plafó es troba adossat al fons d'una fornícula arquitravada.

Inscripció	14.
-------------------	-----

Estat de conservació	Molt bo. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

ESTELRICH COSTA, J., "Notícies històriques sobre Consolació. V. Festes anyals", a *Mel i Sucre*, 146, 1992, 16-19.

FLORIT HUGUET, M., "Costums de Setmana Santa i Pasqua", a *Sant Joan*, núm. 208, 1988, 10 i 11.

Codi Referència

VC45001

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 5.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Santanyí. c/ de Can Ferrereta, núm. 5. Façana.

Ubicació original Santanyí. c/ de Can Ferrereta, núm. 5. Façana.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 42x42 cm.

Núm. rajoles 2x2.

21x21 cm.

Cronologia Segle XVIII.

Dècades 80 i 90.

Escola Valenciana.

Taller/Autor Fàbriques de la ciutat de València.

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el color groc, marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i un verd oliva molt tènue, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. S'ha de remarcar el color completament blanc del celatge i les carnacions marrons.</p> <p>Formalment trobem un tractament general molt esquemàtic com en el cas del paisatge, creat a partir d'una línia d'horitzó baixa i un tractament uniforme. Les faccions dels rostres són molt similars les de totes les figures, destacant el tractament dels ulls, “de mussol”, molt característics a finals del segle XVIII.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc triangular de poca profunditat encastada a la façana de la casa.</p>

Inscripció	5.
-------------------	----

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast general del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
<p>CASTAÑO MATEMALES, E.; MAYOL COMAS, J. M.; RAMIS RAMOS, A., <i>Catàleg de Béns Patrimonials del Municipi de Santanyí</i>, Ajuntament de Santanyí, Mallorca, febrer 2012, fitxa EM 5.</p>

Codi Referència

VC47001

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 1.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.
--------------	-----------

Núm. rajoles	2x2.
---------------------	------

13x13 cm.

Cronologia	Segle XVIII.
-------------------	--------------

--

Escola	Catalana.
---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la primera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és condemnat a mort per Pilat. En aquest cas, sembla que Jesús ja ha estat condemnat, ja que en primer terme podem veure com se li dona la creu que portarà a les espatlles fins a la cima del mont Calvari. En segon terme, trobem un esbós classicista del Pretori on es situa Jesús amb la corona d'espines i amb la canya com</p>
---

parodia d'un ceptre, és a dir que ja ha estat flagel·lat, i Pilat.
 A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.
 Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.
 El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.
 El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció	I
-------------------	---

Estat de conservació	Regular. -Fragmentació d'una de les peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Codi Referència

VC47002

Dades generals

Paraula clau | Estació del viacrucis. Núm. 2.

Denominació de l'objecte | Plafó ceràmic fragmentat.

Ubicació actual | Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.

Ubicació original | Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.

Tècnica | Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides | 26x26 cm.

Núm. rajoles | 2x2.

13x13 cm.

Cronologia | Segle XVIII.

--

Escola | Catalana.

Taller/Autor | --

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la segona estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és carregat amb la creu. Jesús porta el mantell púrpura, que més tard es disputaran els soldats.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense

gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció | II

Estat de conservació | Regular.
 -Fragmentació de les peces del plafó.
 -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes.
 -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes.
 -Restes d'emblanquinat a les arestes.

Observacions | --

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 3.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la tercera estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per primera vegada. Al fons podem veure el Calvari amb les tres creus.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretats i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancants cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

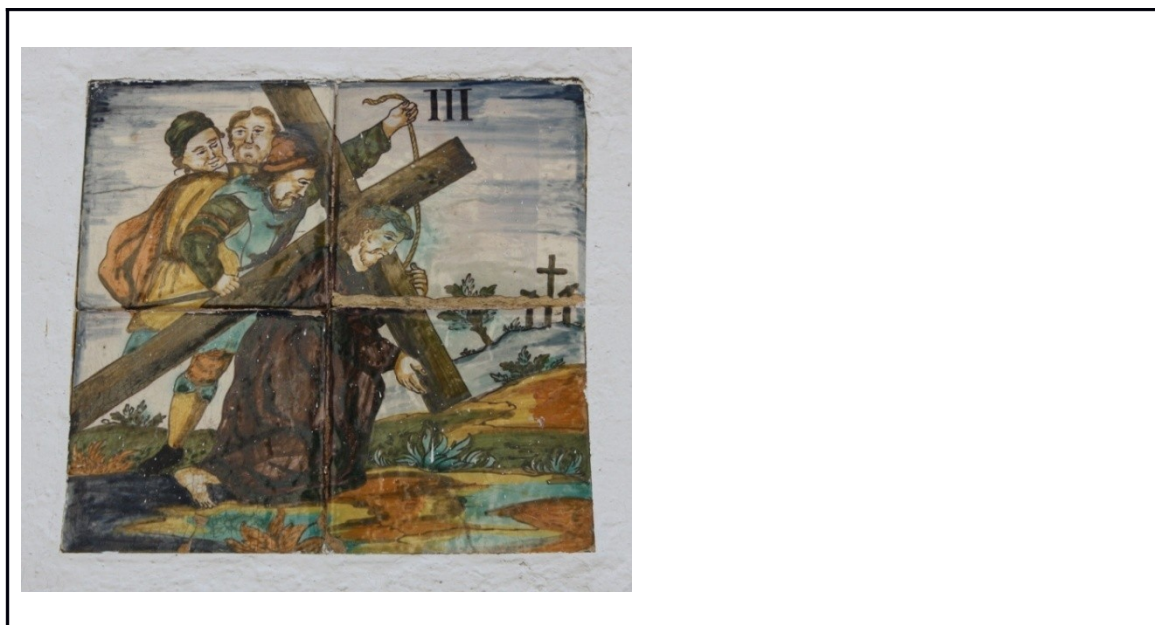
Inscripció	<i>III</i>
-------------------	------------

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC47004
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.</p> <p>A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.</p> <p>Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.</p>

Inscripció	<i>IV</i>
-------------------	-----------

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Fragmentació d'una de les peces del plafó -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència

VC47005

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 5.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.

Ubicació original Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 26x26 cm.

Núm. rajoles

2x2.

13x13 cm.

Cronologia Segle XVIII.

--

Escola Catalana.

Taller/Autor --

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu. En aquest cas, curiosament, es representa a Jesús amb la seva mare, que del dolor de veure el seu fill perd les forces i cau al terra.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del

paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espallles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció	V
-------------------	---

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 6.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès del seu rostre al drap.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancants cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció	<i>VI</i>
-------------------	-----------

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació

--

Bibliografia

--

Codi Referència

VC47007

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 7.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic fragmentat.
---------------------------------	---------------------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.
--------------	-----------

Núm. rajoles	2x2.
---------------------	------

13x13 cm.

Cronologia	Segle XVIII.
-------------------	--------------

--

Escola	Catalana.
---------------	-----------

Taller/Autor

--

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada. Al fons podem veure el Calvari amb les tres creus. A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.</p> <p>Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.</p>

Inscripció	<i>VII</i>
-------------------	------------

Estat de conservació	<p>Regular.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Fragmentació d'una de les peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC47008
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida,

el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció	<i>VIII</i>
-------------------	-------------

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 9.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancants cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció	<i>VI</i>
-------------------	-----------

Estat de conservació	Bo. -Petita pèrdua de vidriat. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	L'estació novena apareix amb el número set, tal vegada perquè es pretenia escriure el número nou a la manera de l'estació catorze, VIII, però no es va concloure.
---------------------	---

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC47010
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús en mig de tres soldats; un el despulla, un altre li ofereix una copa de vi barrejat amb fel i l'altre prepara la creu on més tard serà crucificat.</p> <p>A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.</p> <p>Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancants cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.</p>

Inscripció	X
-------------------	---

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) -Pèrdua de vidriat. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	---

Observacions	--
---------------------	----

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència	VC47011
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu. Al fons podem veure a Maria afligida.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense

gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

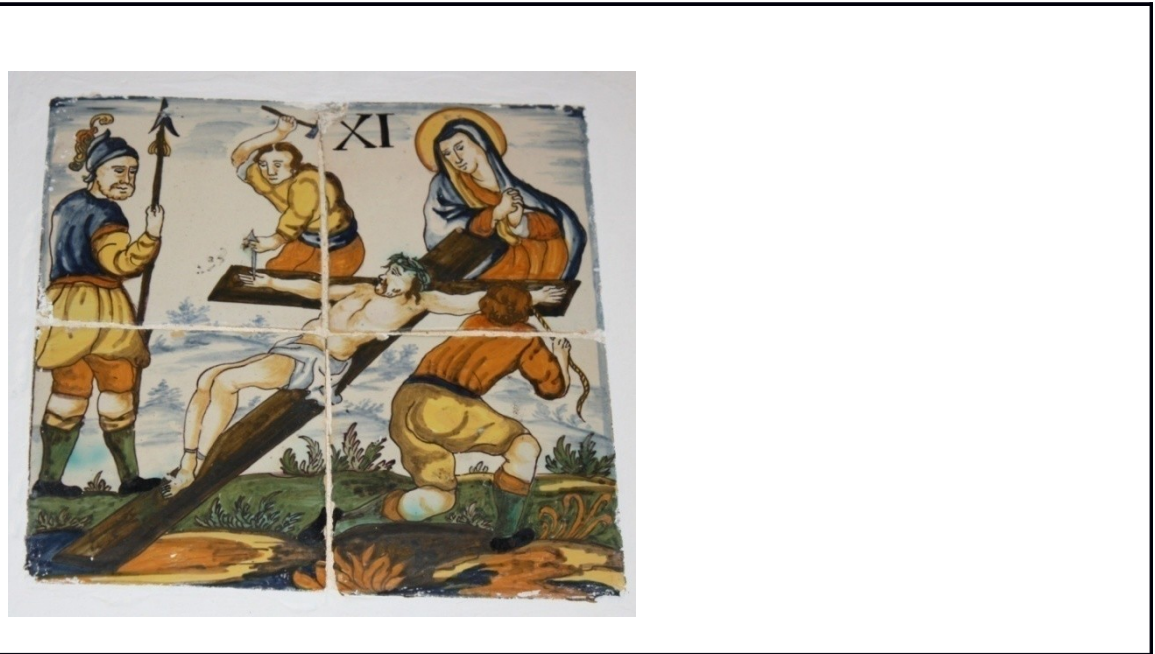
Inscripció	XI
-------------------	----

Estat de conservació	Bo. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua de vidriat sobretot a les arestes. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 12.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	-----------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la dotzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és crucificat. Al plafó apareixen representats els dos lladres, un a la dreta i l'altre a l'esquerra de Jesús, tots ells crucificats, i a sota de la creu de Jesús es situen Maria i Sant Joan Baptista afligits. Cal destacar el fet que Jesús ja ha rebut el cop de llança.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancants cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.

El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.

El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

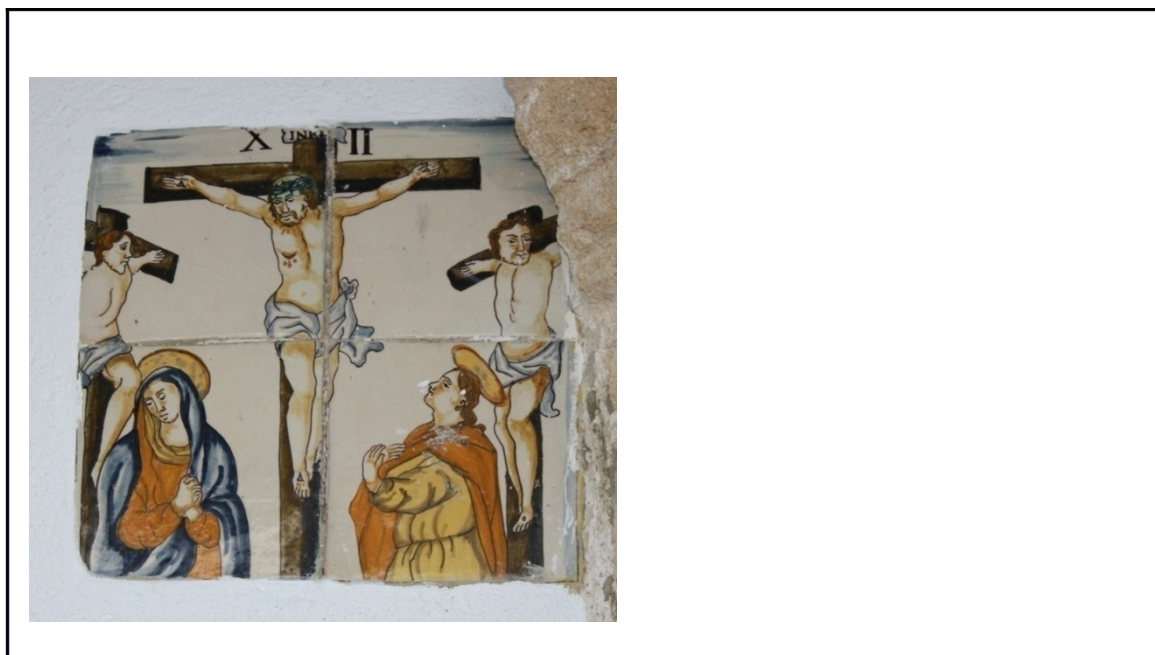
Inscripció	<i>XII</i>
-------------------	------------

Estat de conservació	Bo. -Petita pèrdua de vidriat. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	--
---------------------	----

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	--
---------------------	----

Codi Referència	VC47013
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 13.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
------------------------	---

Ubicació original	Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	26x26 cm.	Núm. rajoles	2x2.	13x13/13x6 cm.
--------------	-----------	---------------------	------	----------------

Cronologia	Segle XVIII.	--	Escola	Catalana.
-------------------	--------------	----	---------------	-----------

Taller/Autor	--
---------------------	----

Descripció
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la tretzena estació del viacrucis, és a dir, el davallament de la creu. En aquesta cas, Jesús ja ha estat davallat de la creu i es troba mort entre els braços de la seva mare i junt a Sant Joan Baptista. En primer pla trobem els claus i la corona d'espines.</p> <p>A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.</p> <p>Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, el interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar.</p> <p>El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès.</p> <p>El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.</p>

Inscripció	<i>XIII</i>
-------------------	-------------

Estat de conservació	Bo. -Petites pèrdues de vidriat. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	Aquesta estació a diferència de totes les altres corresponents a aquest viacrucis interpola una rajola que romp la nítida trama ortogonal de la juxtaposició de rajoles del plafó per tal de no representar el rostre de la verge Maria partit.
---------------------	---

Documentació
--

Bibliografia
--

Codi Referència

VC47014

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 14.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.

Ubicació original Sencelles. Convent de les germanes de la caritat. Pati.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides 26x26 cm.

Núm. rajoles 2x2.

13x13 cm.

Cronologia Segle XVIII.

--

Escola Catalana.

Taller/Autor --

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la catorzena estació del viacrucis, és a dir, quan es dona sepultura a Jesús.

A nivell cromàtic destaquen el color groc i taronja, també s'utilitzen el blau, marró i verd, tots ells delimitats per una línia de perfil gruixuda de negre manganès resolta amb certa inseguretat i desigualtat però expressiva.

Formalment s'ha de remarcar, tot i la simplicitat de la pintura ceràmica, l'interès per donar profunditat a la representació a través del tractament perspectiu, arcaïtzant, del paisatge o de l'arquitectura. El paisatge presenta un primer pla i un pla de fons sense

gradació. El primer pla es presenta més detallat i amb una gama cromàtica més càlida, el del fons està manco detallat i s'utilitza majoritàriament colors freds, especialment un blau molt tènue. A més és molt comú la utilització d'un personatge en primer terme d'espatlles i la representació d'arbres petits intentant donar la sensació de profunditat. Així i tot els personatges semblen flotar entre aquell paisatge, de fet alguns no s'acaben de representar, mancant cames i en alguns casos braços, ja que el missatge queda clar. El marc és un simple filet groc delimitat per una línia fina de negre manganès. El plafó apareix adossat a una de les parets del pati del convent.

Inscripció	XIIII
-------------------	-------

Estat de conservació	Bo. -Restes d'emblanquinat a les arestes.
-----------------------------	--

Observacions	-Destaca la forma de representar el número catorze en números romans.
---------------------	---

Documentació

--

Bibliografia

--

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 4.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sóller. Plaça d'Espanya, núm. 14. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Sóller. Plaça d'Espanya, núm. 14. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?
---------------------	---

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la quarta estació del viacrucis, és a dir, l'encontre de Jesús amb la seva mare.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.

El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc deprimat encastada a la façana de la casa.

Inscripció	4. <i>Considera qual seria En tan reciproco amor; La pena del Salvador Y el martirio de Maria</i>
-------------------	--

Estat de conservació	Bo. -Desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	<p>ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a <i>Sóller</i>, núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11.</p> <p>PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller, a peu. Itineraris urbans</i>, Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41.</p> <p>PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra</i>, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52.</p> <p>PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a <i>AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i>, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.</p> <p>RULLAN MIR, J., <i>Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca</i>, Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.</p>
---------------------	---

Codi Referència	VC50002
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 5.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 5. Façana. Del 2001.
------------------------	---

Ubicació original	Sóller. c/ d'Isabel II, Ca n'Alic. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?
---------------------	---

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la cinquena estació del viacrucis, és a dir, quan Simó el Cirineu és obligat a ajudar a Jesús a portar la creu.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les

zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.

El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de la casa.

Inscripció	5. <i>Perdiò la ira el compas, Quando dispuso severa, Que algo menos padeciera, Porque padeciera mas,</i>
-------------------	--

Estat de conservació	Bo. -Desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia
ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a <i>Sóller</i> , núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11. PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller, a peu. Itineraris urbans</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41. PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra</i> , Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52. PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a <i>AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90. RULLAN MIR, J., <i>Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca</i> , Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.

V.

Perdió la ira el compas. Que algo ménos padeciera,
Quando dispuso severa Por que padeciera mas.

Codi Referència VC50003

Dades generals

Paraula clau Estació del viacrucis. Núm. 6.

Denominació de l'objecte Plafó ceràmic.

Ubicació actual Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 19. Façana.

Ubicació original Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 19. Façana.

Tècnica Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?			
---------------------	---	--	--	--

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la sisena estació del viacrucis, és a dir, quan la Verònica eixuga el rostre a Jesús i aquest deixa imprès el seu rostre al drap.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.</p> <p>El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquivada encastada a la façana de la casa.</p>	

Inscripció	<p>6. <i>El que luz al mundo dio Con su semblante sereno, Por estar de sangre lleno En un lienzo se imprimió</i></p>
-------------------	--

Estat de conservació	<p>Bo. -Desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.</p>
-----------------------------	---

Observacions	<p>L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.</p>
---------------------	--

Documentació	
--	

Bibliografia

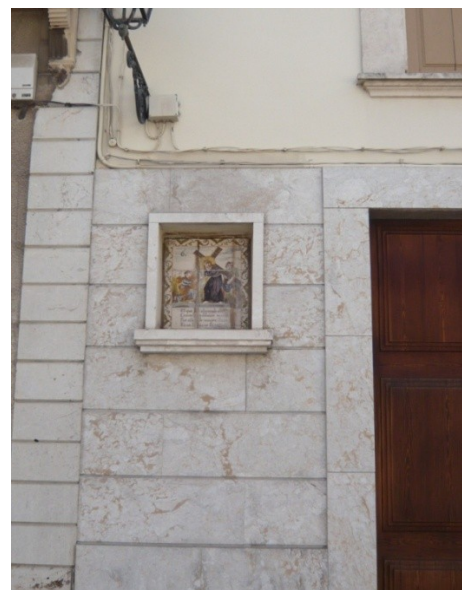
ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a *Sóller*, núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11.

PÉREZ PASTOR, P., *Sóller; a peu. Itineraris urbans*, Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41.

PÉREZ PASTOR, P., *Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra*, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52.

PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a *AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.

RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca*, Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.

VI.

El que luz al mundo dió   Por estar de sangre lleno.
Con un semblante sereno.   En un lienzo se imprimió.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 7.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 49. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 49. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?
---------------------	---

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la setena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per segona vegada.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies. En aquesta estació cal destacar la representació de dues figures a un de les rajoles que no tenen continuïtat corporal a la rajola contigua.

El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta arquitravada encastada a la façana de la casa.

Inscripció
----

7. <i>Tus culpas fueron las sogas Y el peso que le rindió: Si segunda vez cayò, Como en llanto no te ahogas</i>
--

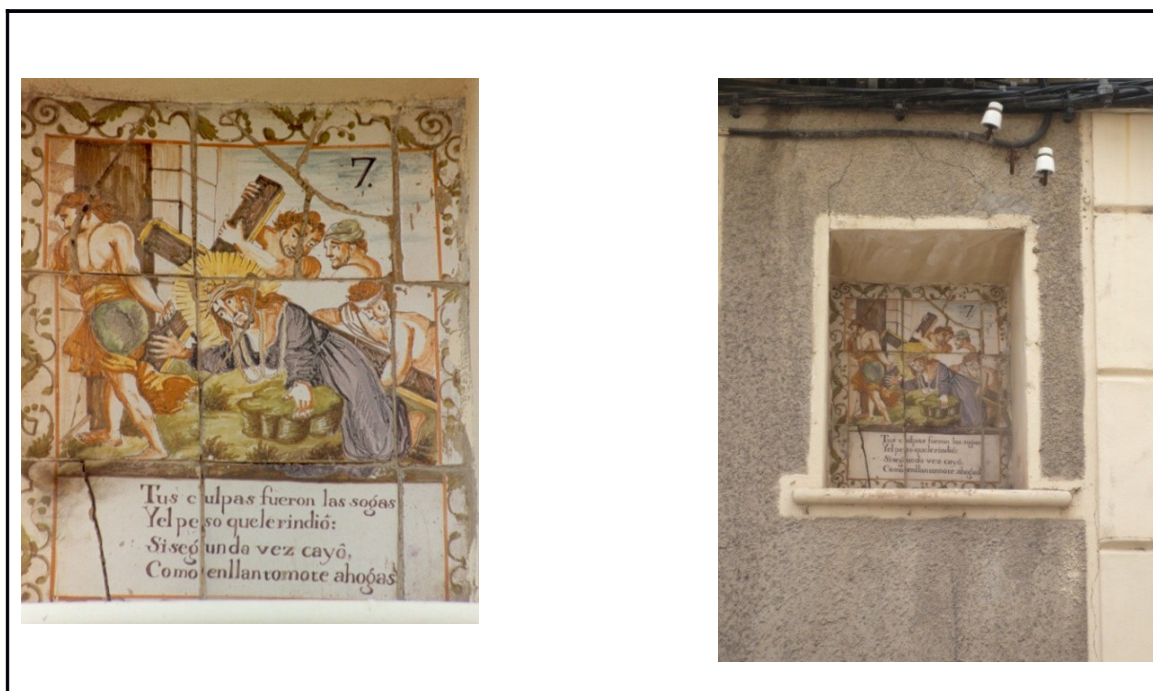

Estat de conservació	Regular. -Fragmentació d'algunes de les peces. -Desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

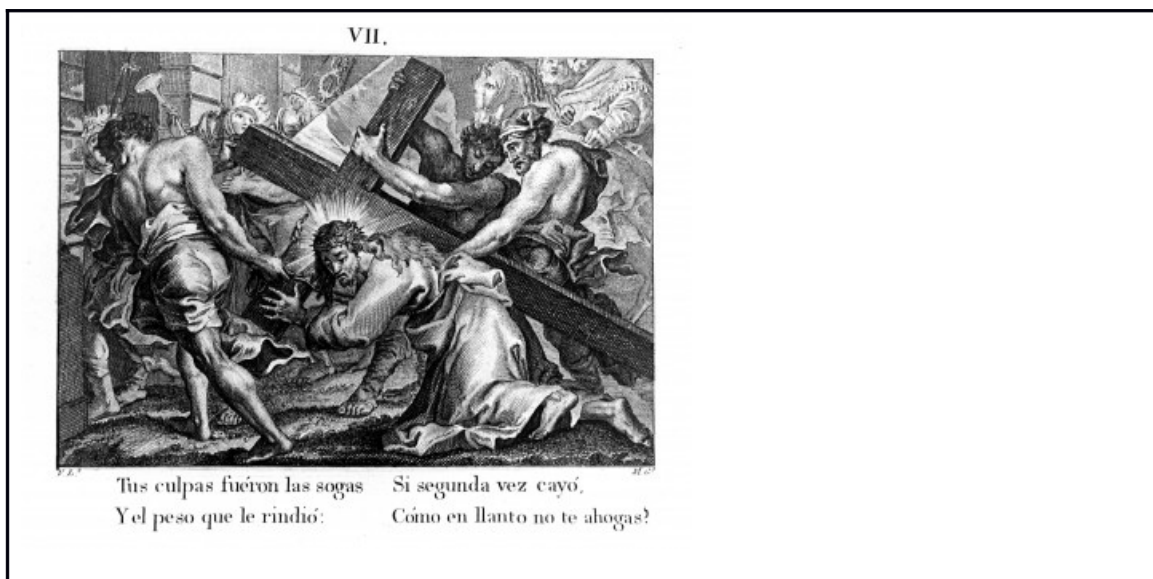
Observacions	L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	<p>ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a <i>Sóller</i>, núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11.</p> <p>PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller, a peu. Itineraris urbans</i>, Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41.</p> <p>PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra</i>, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52.</p> <p>PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a <i>AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i>, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.</p> <p>RULLAN MIR, J., <i>Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca</i>, Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.</p>
---------------------	---

Codi Referència	VC50005
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 8.
---------------------	--------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 61. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 61. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?
---------------------	---

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la vuitena estació del viacrucis, és a dir, l'encontre amb les santes dones.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en

els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.

El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de la casa.

Inscripció	8. <i>Si a llorar Cristo te ensenya, Y no aprendes la lección, O no tienes corazon, O serà de bornze o peña.</i>
-------------------	---

Estat de conservació	Bo. -Desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a <i>Sóller</i> , núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11. PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller, a peu. Itineraris urbans</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41. PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra</i> , Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52. PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a <i>AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90. RULLAN MIR, J., <i>Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca</i> , Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.
---------------------	---

VIII.

Si á llorar Christo te ensenya, Ó no tienes corazon,
 Yno aprendes la leccion, Ó sera de bronce ó peña.

Codi Referència

VC50006

Dades generals

Paraula clau

Estació del viacrucis. Núm. 9.

Denominació de l'objecte

Plafó ceràmic.

Ubicació actual

Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 76. Façana.

Ubicació original

Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 76. Façana.

Tècnica

Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?			
---------------------	---	--	--	--

Descripció				
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de la novena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús cau per tercera vegada.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.</p> <p>El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de la casa.</p>				

Inscripció	<p>9. <i>Considera quan tirano, Seras con Jesus rendido, Si en tres veces que ha caido No le das una la mano.</i></p>			
-------------------	---	--	--	--

Estat de conservació	<p>Bo. -Desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.</p>			
-----------------------------	---	--	--	--

Observacions	<p>L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.</p>			
---------------------	--	--	--	--

Documentació				
--				

Bibliografia

ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a *Sóller*, núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11.

PÉREZ PASTOR, P., *Sóller, a peu. Itineraris urbans*, Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41.

PÉREZ PASTOR, P., *Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra*, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52.

PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a *AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.

RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca*, Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 10.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 75. Façana.
------------------------	--

Ubicació original	Sóller. c/ d'Isabel II, núm. 75. Façana.
--------------------------	--

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?
---------------------	---

Descripció

Iconogràficament es tracta de la representació de la desena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és desposseït de les seves vestidures. A l'escena podem veure a Jesús i al costat dos soldats, un li ofereix una copa de vi barrejat amb fel i els altres dos el desposseeixen de les vestidures.

A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.

Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.

El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.

El plafó es situa a l'interior d'una capelleta poc profunda tractada a mode d'arquitectura amb dues pilastres que suporten un entaulament.

Inscripció	10. <i>A la misma honestidad Los verdugos desnudàron, Y las llagas renovàron, Con inhumana crueldad:</i>
-------------------	---

Estat de conservació	Dolent. -Fragmentació d'algunes peces del plafó. -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...) sobretot a les arestes. -Pèrdua i desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	---

Observacions	L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.
---------------------	---

Documentació	--
---------------------	----

Bibliografia	ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a <i>Sóller</i> , núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11. PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller, a peu. Itineraris urbans</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41. PÉREZ PASTOR, P., <i>Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra</i> , Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52. PÉREZ PASTOR, P., "El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis", a <i>AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller</i> , Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90. RULLAN MIR, J., <i>Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca</i> , Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.
---------------------	---

Codi Referència	VC50008
------------------------	---------

Dades generals

Paraula clau	Estació del viacrucis. Núm. 11.
---------------------	---------------------------------

Denominació de l'objecte	Plafó ceràmic.
---------------------------------	----------------

Ubicació actual	Sóller. Església del convent dels Sagrats Cors. Façana.
------------------------	---

Ubicació original	Sóller. Església del convent dels Sagrats Cors. Façana.
--------------------------	---

Tècnica	Fang cuit i vidriat, amb la base estannífera i decoració policroma.
----------------	---

Mides	60x50 cm.	Núm. rajoles	3x2,5.	20x20/20x10 cm.
--------------	-----------	---------------------	--------	-----------------

Cronologia	Segle XIX.	1807.	Escola	Valenciana.
-------------------	------------	-------	---------------	-------------

Taller/Autor	<i>Reials Fàbriques de Taulells</i> de la ciutat de València?			
---------------------	---	--	--	--

Descripció	
<p>Iconogràficament es tracta de la representació de l'onzena estació del viacrucis, és a dir, quan Jesús és clavat a la creu.</p> <p>A nivell cromàtic predominen el marró ataronjat, blau cobalt, morat, marró obscur i el verd oliva, tots ells delimitats per una línia de perfil fina i homogènia de negre manganès. Ara bé, en ocasions molt puntuals no es delimita la superfície cromàtica, tal és el cas de la vegetació o de les plomes dels cascs dels soldats, fet que, en el cas de la vegetació, intenta aconseguir un efecte perspectiu. S'ha de remarcar també l'ús del color marró per a les carnacions i el blanc del celatge, que pot aparèixer amb algunes pinzellades soltes d'un blau molt tènue.</p> <p>Formalment cal destacar l'interès per aconseguir un efecte volumètric, especialment, en els cossos i en les draperies, a través d'emprar un mateix color aplicat més dens a les zones manco il·luminades i més diluït a les zones il·luminades. La tècnica resulta més efectiva, convincent, en el cas de les carnadures, i una mica manco en el tractament de les draperies.</p> <p>El marc és una cinta plana blanca delimitada a la part exterior per una línia gruixuda de negre manganès i a l'interior per una de marró ataronjat i decorada amb fulles i fruits de cirerer.</p> <p>El plafó es situa a l'interior d'una capelleta d'arc escarser encastada a la façana de l'església conventual i protegit per un tancament.</p>	

Inscripció	<p><i>II.</i></p> <p><i>En medio de dos ladrones</i></p> <p><i>En la Cruz le enarbolaron</i></p> <p><i>Y el cuerpo desconyuntaron</i></p>
-------------------	---

Estat de conservació	<p>Dolent.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pèrdua de suport (despreniments de matèria, desplaçació...). -Pèrdua i desgast del vidriat. -Brutícia superficial i restes de concrecions adherides.
-----------------------------	--

Observacions	<p>L'estació pren com a model la sèrie de gravats de la passió de Jesucrist (1798-1803) realitzats pel gravador valencià Miguel Gamborino sobre els dibuixos (1798) del pintor valencià Vicente López i Portaña. La glosa també apareix als gravats.</p>
---------------------	--

Documentació	
--	

Bibliografia

ARBONA OLIVER, A., “Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou”, a *Sóller*, núm. 4834, Sóller, 10/11/1979, 11.

PÉREZ PASTOR, P., *Sóller, a peu. Itineraris urbans*, Associació Cultural Veu de Sóller, Palma, 1995, 40 i 41.

PÉREZ PASTOR, P., *Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra*, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998, 52.

PÉREZ PASTOR, P., “El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis”, a *AD, A Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.

RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca*, Impremta Felipe Guasp, Palma, 1876, 482-490.

XI.

En medio de dos ladrones Y el cuerpo descoyuntaron
En la Cruz le enarbolaron. Al clavarle los sayones.

11. BIBLIOGRAFIA

ADM: Arxiu Diocesà de Mallorca.
APB: Arxiu Parroquial de Binissalem.
APC: Arxiu Parroquial de Campos.
APF: Arxiu Parroquial de Felanitx.
APFO: Arxiu Parroquial de Fornalutx.
APMV: Arxiu Parroquial de Mancor de la Vall.
APM: Arxiu Parroquial de Montuïri.
APP: Arxiu Parroquial de Porreres.
APPO: Arxiu Parroquial de Pollença.
APSJ: Arxiu Parroquial de Sant Joan.
APS: Arxiu Parroquial de Santanyí.
APSE: Arxiu Parroquial de Sencelles.
APSO: Arxiu Parroquial de Sóller.

Obres generals.

AD, *Cerámica valenciana (siglos XIII a XIX): Colección del Museo Nacional de Cerámica "González Martí" de Valencia*, Cultura Universitaria Popular, València, 1980.

AD, *Historia de la cerámica valenciana*, 4 volums, Vicent García Editores, València, 1992.

AD, *La Ruta de la Cerámica*, catàleg de l'exposició, Bancaja-Asociación para la Promoción del Diseño Cerámico, Castellón, 2000.

AD, *Linee di integrazioni e sviluppo. All'atlante dei Sacri Monti Calvari e Complessi Devocionali Europei. Atti del Convegno Internazionale Varallo 17, 18, 19 Aprile 1996*, Centro di Documentazione dei Sacri Monti, Calvari e Complessi Devocionali Europei, Itàlia, 1996.

ALCOVER, A. M.; BORJA MOLL, F.; SANCHIS GUARNER, M., *Diccionari Català-Valencià-Balear*, Editorial Moll, Palma, 1980 [en xarxa]. <http://dcvb.iecat.net/> [consulta: 30/03/2013].

ARIMANY JUVENTENY, J., "Les fornícules, exemples de religiositat popular", a *Revista d'etnologia de Catalunya*, núm. 28, 2006, 120 i 121.

BERROCAL RUIZ, P.; PÉREZ CAMPS, J.; ALGARRA PARDO, V. M., "Pervivència funcional del barri de "Obradores" en Manises. La fàbrica de ceràmica "Palés S.L." como modelo", a *Butlletí de l'Associació Valenciana de Arqueologia Industrial*, núm. 2, 1992, 1-15.

BILSKA-WODECKA, E., "Origini dei Calvari Europei", a *ATLAS Convegno "Di ritorno dal pellegrinaggio a Gerusalemme"*, 2005, 10 i 11.

CABRERA, P.; MAICAS, R.; PADILLA, C., *Diccionario de Materiales Cerámicos*, Ministerio de Educación, Cultura y Deportes, Madrid, 2002.

CARDINI, F., "Peregrinos y viajeros en la Edad Media", a *Acta historica et archaeologica mediaevalia* (Universitat de Barcelona), núm. 10, 1989, 101-106.

CERBONI BAIARDI, A., *Viae Crucis. Espressioni artistiche e devocioze popolare nel territorio di Pesaro e Urbino*, Bolonia University Press, Provincia a Pesaro e Urbino, 2006.

DADEA, M., *Misterius. La Settimana Santa a Cagliari*, Comune di Cagliari, Cagliari, 2006.

- DA ZEDELGEM, A., *Saggio Storico sulla Devozione alla Via Crucis*, Centro de documentazione dei Sacri Monti, Calvari e Complessi devozionali europei, Itàlia, 2004.
- DURLIAT, M., *L'art en el Regne de Mallorca*, Editorial Moll, Mallorca, 1989.
- ESTALL POLES, V., “Los privilegios y las patentes de invención o de introducción en la evolución tecnológica de la industria azulejera española durante el siglo XIX”, a AD, *El azulejo, evolución técnica: del taller a la fábrica*, Asociación de ceramología/Fundación Museo del Azulejo “Manolo Safont”, Onda, 2008, 41-67.
- ESTALL POLES, V.; FALOMIR VENTURA, C., *La imatge religiosa en la ceràmica*, catàleg de l'exposició, Ajuntament de Vila-Real – Museu del Taulell Safont, Vila-Real – Onda, febrer-abril 2009.
- FARRÈS, F.; TELESE, A.; SALOMÓ, M.; SÁNCHEZ, M., *Les rajoles catalanes d'Arts i Oficis. Catàleg General*, MS Editor, Barcelona, 2008.
- FLEMING, J.; HONOUR, H., *Diccionario de las artes decorativas*, Alianza, Madrid, 1991.
- FONTANA, F.; LODARI, R.; SORRENTI, P., *Luoghi e die di pellegrinaggio. I Sacri Monti del Piemonte e della Lombardia. Catalogo de la mostra*, Centro di Documentazione dei Sacri Monti, Calvari e Complessi Devozionali Europei, Itàlia, 2008.
- GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del patio trasero de la iglesia mayor prioral de el Puerto de Santa Maria (Cádiz)* [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].
- GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del patio principal del hospital de mujeres gaditano* [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].
- GARCÍA PORTILLO, A., *El Via Crucis del claustro alto del hospital de mujeres gaditano* [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].
- GARCÍA PORTILLO, A., *El doble Via Crucis del convento de las religiosas clarisas capuchinas de Sevilla* [en xarxa]. <<http://www.retabloceramico.net>> [consulta: 7/10/2012].
- GENTILE, G., “Terra Santa e Sacri Monti”, a *ATLAS. Dalla raffigurazione alla realtà. Ad similitudinem Sanctae Jerusalem*, 2007, 39-41.
- GIANNI, T.; MOSCHIERI, G., *Via Crucis-Via Lucis I. Via Crucis. Dall'instituzione dell'eucaristia alla resurrezione*, Istituto Internazionale delle Suore di Santa Marcellina, Itàlia, 2008.
- GONZÁLEZ MARTÍ, M., *Cerámica del Levante Español. Volum III: Azulejos, Socarrats y Retablos*, Labor, Barcelona, 1952.
- JOSÉ PITARCH, A.; DALMASES, N., *Arte e industria en España 1774-1907*, Blume, Barcelona, 1982.
- MARTÍNEZ GALLEGO, F. A., *Desarrollo y crecimiento. La industrialización valenciana, 1834-1914*, Conselleria d'Indústria, Comerç i Turisme, València, 1995.
- MASSIP, F., “Les primeres dramatitzacions de la passió en llengua catalana”, a *D'Art*, núm. 13, 1987, 253-268.
- MASSIP, F., “Les passions o la continuïtat dramàtica catalana”, a *Dovella*, núm. 63, 1998, 19-22.
- MEYER, F. S., *Manual de Ornamentación*, Gustavo Gili, Barcelona, 2004.
- POPEANGA CHELARU, E., “El viaje iniciático. Las peregrinaciones, itinerarios, guías y relatos”, a *Revista de filología romànica* (Universidad Complutense), Extraordinari 1, 1991, 27-37.

PRADILLO ESTEBAN, P. J., *Via Crucis, Calvarios y Sacromontes. Arte y Religiosidad Popular en la Contrarreforma (Guadalajara, un caso excepcional)*. Diputación de Castilla La Mancha, Guadalajara, 1996.

RUCQUOI, A., “Peregrinos medievales”, a *Tiempos de historia* (Universidad de Salamanca), núm. 75, 82-99.

SANTANACH SOLER, J.; SUÑOL FERRER, M., “Primeres comparacions entre les rajoles valencianes i catalanes del segle XIX”, a *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, núm. 69/70. 2000, 23-37.

SOLER FONRODONA, R., “Les capelles dels carrers de Mataró”, a *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 22, 1985, 25-27.

VIZCAÍNO MARTÍ, M. E., *Azulejería barroca en Valencia*, Federico Domenech SA, València, 1999.

Obres específiques.

AD, *Catàleg de Béns de Bellpuig (Urgell)*, Ajuntament de Bellpuig, Urgell, 2010, fitxes CB-85 A i CB-86 A [en xarxa]. <www.bellpuig.cat/fotos/bellpuig/planols/avpoum2011/101129bensfitxes7190.pdf> [consulta: 22/02/2013].

AD, *Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental Local*, Ajuntament d'Esplugues de Llobregat, Esplugues de Llobregat, 2006-2007, fitxa I.C.09/194 i I.U.M.30/101 [en xarxa]. <www.diba.es/documents/429042/f6f828b3-ffe8-4e9b-b265-7940e9cb2711> [consulta: 22/02/2013].

BATLLORI, D.; LLUBIÀ, LL. M., *Ceràmica catalana decorada. Rajoles, plats i peces de forma del segle XIII al XIX*, Vicens Vives, Barcelona, 1974.

CEBRIÁN MOLINA, J. L., “Josep Sanchis i Cambra: pintura ceràmica devocional”, a *Llibre Alternatiu de la Fira de Xàtiva*, 2009, 179-187.

CEBRIÁN MOLINA, J. L.; NAVARRO BUENAVENTURA, B., “Dos pintors ceràmics del segle XIX: Pasqual Rosselló i Vicent Camarlenc”, a *Llibre Alternatiu de la Fira de Xàtiva*, 2011, 1 i 2.

CEBRIÁN MOLINA, J. L.; NAVARRO BUENAVENTURA, B., “Més obres dels pintors ceràmics Joan Bru i Josep Sanchís”, a *Llibre Alternatiu de la Fira de Xàtiva*, 2011, 1 i 9.

CIRICI PELLICER, A., *Ceràmica catalana*, Editorial Destino, Barcelona, 1977.

COLL CONESA, J., “Les importacions de ceràmiques valencianes (segles XVI-XIX). Produccions i cronologia de la pisa i ceràmica comuna”, a AD, *Ceràmica medieval i postmedieval. Circuits productius i seqüències culturals*, Universitat de Barcelona, Barcelona, 1998, 205-223.

COLL CONESA, J., *La Ceràmica Valenciana. Apuntes para una síntesis*, Asociación Valenciana de Cerámica, Valencia, 2008.

FELIU FRANCH, J., *La ceràmica arquitectònica de Onda en el siglo XIX*, Tesi Doctoral, Universitat Jaume I, Castelló, 1998.

GARCÍA FORTES, S., *La terracota como elemento ornamental en la arquitectura de Barcelona. Técnicas de fabricación, conservación y restauración*, Tesi Doctoral, Universitat de Barcelona, 2001 [en xarxa]. <www.tdx.cat/handle/10803/84041> [consultada: 30/03/2013].

MORELL TALENS, E., “Catàleg de Béns i Espais Protegits (Algemesí)”, a *Pla General d'Ordenació Urbana d'Algemesí*, Ajuntament d'Algemesí, Algemesí, 2012, 85-87

[en

xarxa].

<www.algemesi.es/sites/algemesi.portalesmunicipales.es/files/documentos/Urbanisme/NORMATIVES/espaisprotegits/NormesUrbanistiques/LLISTAT_ELEMENTS_CATALOGATS-MAR_2012.pdf> [consulta: 22/02/2013].

PINEDO, G.; VIACAINO, E., *La cerámica de Manises en la historia*, Editorial Everest, León, 1979.

PÉREZ CAMPS, J., *Artesanía e industria en el País Valenciano durante la primera mitad del siglo XX*, Asociación de Ceramología, Alicante, 1993.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises”, a *Uniceram*, núm. 64, 2009, 14 i 15.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Segunda parte)”, a *Uniceram*, núm. 65, 2009, 14 i 15.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Tercera parte)”, a *Uniceram*, núm. 66, 2010, 14 i 15.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Cuarta parte)”, a *Uniceram*, núm. 67, 2010, 18 i 19.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Quinta parte)”, a *Uniceram*, núm. 68, 2010, 18 i 19.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Sexta parte)”, a *Uniceram*, núm. 69, 2011, 18 i 19.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Séptima parte)”, a *Uniceram*, núm. 70, 2011, 18 i 19.

PÉREZ CAMPS, J., “La ruta de la cerámica aplicada a la arquitectura de Manises (1750-1950). (Octava parte)”, a *Uniceram*, núm. 71, 2011, 18 i 19.

PÉREZ CAMPS, J., “Cartells publicitaris de la fàbrica de taulells de Francisco Lahuerta (Manises, 1920-1945)”, a *X Biennial Internacional de Ceràmica. Manises*, 2011, 112-143.

PÉREZ GUILLÉN, I. V., *La Pintura cerámica valenciana del siglo XVIII: Barroco, Rococó y Academicismo clasicista*, Institució Valenciana d'Estudis i Investigació, Valencia, 1991.

PÉREZ GUILLÉN, I. V., *Pintura cerámica religiosa: paneles de azulejos y placas. Fondos del Museo Nacional de Cerámica y Artes Suntuarias González Martí*, Ministerio de Cultura, Madrid, 2006.

REQUENA DÍEZ, R., *El patrimoni esborrat. Barri d'Obradors de Manises o la crònica d'una fatalitat*, Editorial afers, Barcelona, 2012.

SEGURA MARTÍ, J. M., *Catálogo de paneles cerámicos devocionales de L'Alcoià-El Combat (Alicante)*, Instituto de Cultura “Juan Gil-Albert”, Alicante, 1990.

SEGURA MARTÍ, J. M., “La col·lecció de plafons ceràmics devocionals del Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó d'Alcoi”, a *Recerques del Museu d'Alcoi*, núm. 15, 2006, 103-136.

SENDRA BAÑULS, F., “Plafons ceràmics i imatges devocionals a Oliva”, a *Cabdells: revista d'investigació de l'Associació Cultural Centelles i Riusech*, núm. 5, 2008, 81-103.

YEGUAS GASSÓ, J., “Fragments d'art bellpuigenc dels segles XVII i XVIII”, a *Quaderns de El Pregoner d'Urgell*, núm. 24, 2001, 86-89.

Mallorca

Obres generals.

AD, *Col·lecció de ceràmica dels Museu Diocesà. Col·leccions museogràfiques de Mallorca. Gresol 01*, Consell de Mallorca, Palma, 2005.

AD, *La ceràmica de la Col·lecció Marroig. Col·leccions museogràfiques de Mallorca. Gresol 01 Col·leccions museogràfiques de Mallorca. Gresol 02*, Consell de Mallorca, Palma, 2006.

AD, *L'esplendor de la Festa. Màgia i Misteri de les Festes Antigues. Catàleg de l'Exposició*, Govern de les Illes Balears/Institut d'Estudis Baleàrics, Palma, 2005.

AMADES GELATS, J., *Costumari català. El curs de l'any*, Salvat, Barcelona, 1982.

AMENGUAL BATLE, J., *Història de l'Església a Mallorca. Del Barroc a la Il·lustració (1563-1800)*, Lleonard Muntaner, Palma, 2002.

ATC, "Una important aportació bibliogràfica per als afeccionats a la rajola: el llibre Rajoles Policromes a Mallorca", a *Butlletí Informatiu de Ceràmica*, núm. 50, 1991-1992, 35-38.

BESTARD CLADERA, B., *Guia de capelletes dels carrers de Palma*, Ajuntament de Palma, Palma, 2010.

CABOT ESTARELLAS, J.; MULET, B., *Rajoles policromes a Mallorca*, Edicions Miramar, Palma, 1990.

CABOT ESTARELLAS, J., "Les rajoles dels llindars de les cases valldemossines", a *Miramar*, núm. 17, 1993, 6 i 7.

CABOT ESTARELLAS, J., "Rajoles de l'ermita de Valldemossa", a *BIC*, núm. 71, 2001, 26 i 27.

CAPELLÀ GALMÉS, M. A., *El vidre a Mallorca entre els segles XIV i XVIII*, Universitat de les Illes Balears, Palma, Tesi Doctoral, 2009.

COLL CONESA, J.; PUIGSERVER ARBONA, G., "La Constància. Una Fàbrica de rajola valenciana a Sóller (Mallorca) (1874-1898)", a *AD, II Jornades d'Estudis Locals de Sóller*, Ajuntament de Sóller/Consell de Mallorca, 2008, 463-485.

FERRÀ, B., "Azulejos Antiguos. Apuntes de mi cartera y datos para una monografía", a *BSAL*, núm. 10, 1904, 299-301.

FRONTERA, P. A., *Meditacions del Via Crucis i Corona dels Sets Goigs de Maria Santíssima en gràcia concebuda*, Michel Capó Editors, Mallorca, 1695.

GAMUNDÍ, C.; VILARET, A., "Panells de rajoles figuratives a algunes esglésies de Mallorca", a *BSAL*, núm. 42, 1986, 111-120.

GINES, R., "Aproximación a la demografía de un pueblo mallorquín: Binissalem 1700-1867", a *Treballs de Geografia* (Universitat de les Illes Balears), núm. 38, 1981, 41-75.

HABSBURGO LORENA, L. S., ARXIDUC D'ÀUSTRIA, *Costumbres de los mallorquines. Artesanía y folklore*, J. J. de Olañeta, Barcelona, 1981.

JANER MANILA, G., *Les festes llunyanes. Tradició i llegenda dels mallorquins*, J. J. de Olañeta, Palma, 1999.

MIQUEL, S., "Rajola decorada", a *BIC*, núm. 22, 1984, 51-77.

MULET, B.; VALERO, G., *La Vila de Sineu. Itinerari Cultural i Patrimonial*, Documenta Balear, Sineu, 1999.

MULET, B.; ROSSELLÓ, R.; SALOM, J. S., *Ja està fet Sineu. Segle XII*, El Gall Editor, Sineu, 2001.

MURILLO ORFILA, J.; RIERA FRAU, M. M.; SOBERATS SAGRERAS, N., *Sobre ceràmica. Dades per a una bibliografia de la ceràmica a les Illes Balears. Quaderns de Ca la Gran Cristiana*, núm. 12, Museu de Mallorca, Palma, 1997.

REBASSA BISQUERRA, G., *Pregó de Setmana Santa en el Convent de St. Agustí de Felanitx*, Confraria de Sant Agustí, Felanitx, 1981.

RUBÍ, A., *En aquell temps... La Vila Abans de 1925 (I)*, Ajuntament de Santa Margalida, Santa Margalida, 1999.

SAMPOL RIPOLL, P., "El Vía-Crucis en Mallorca", a *Lluch*, núm. 146-160, 1933, 60-63, 94-97 i 105-107.

SANTANACH SOLER, J., "Una rajola barcelonina en format gran que evidencia una sèrie de la primera policromia", a *BIC*, núm. 64, 1998, 41-47.

SOBERATS LIEGEY, F.; CARRERAS ESCALAS, J.; COLL CONESA, J., "Noticia para el estudio de la producción azulejera en Mallorca (siglos XVIII-XIX)", a *BSAL*, núm. 37, 1980, 591-614.

SUBIAS PUJADAS, P., "La ceràmica aplicada a la fi de segle. Centres productors hispànics representats a la reserva del Museu de Ceràmica de Barcelona", a *BIC*, núm. 41, 1989, 19-23.

VALERO MARTÍ, G., *Valldemossa. Guia de passeig. La Història. La Vila de Valldemossa*, Institut d'Estudis Balearics, Palma, 1998, 108 i 109.

XAMENA, P.; RIERA, F., *Història de l'Església a Mallorca*, Editorial Moll, Palma de Mallorca, 1986.

ZAFORTEZA MUSOLES, D., *La azulejería valenciana en la rotulación de la ciudad de Mallorca*, Centre de Cultura Valenciana, Mallorca, 1956.

Obres específiques.

AD, *Catàleg de Béns Patrimonials de Sóller*, Ajuntament de Sóller/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2006-2008, fitxes SOLL-B011, SOLL-B014-SOLL-B018 [en xarxa]. <<http://www.portalfora.es/patrimoni/buscador.php?m=soller>> [consulta: 15/01/2013].

AD, *Catàleg del patrimoni històric i artístic de Montuïri*, Ajuntament de Montuïri, Montuïri, 2011, fitxes EM1, EM2 i EM3 [en xarxa]. <<http://www.ajmontuiri.net/>> [consulta: 27/03/2013].

AD, *Catàleg del Patrimoni Històric de Felanitx*, Ajuntament de Felanitx/Taller d'Arquitectura Territorial, Felanitx, 2007, fitxa P1-09.

AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del centre urbà de Binissalem*, Ajuntament de Binissalem/ARCA, Palma, 2000, fitxa 080.

AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Binissalem*, Ajuntament de Binissalem/Portal Forà Dinamització Cultural, Binissalem, 2010, fitxes BINI-B001, BINI-B011 i BINI-B012.

AD, *Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del terme municipal de Mancor de la Vall*, Ajuntament de Mancor de la Vall/Portal Forà Dinamització Cultural, Palma, 2010, fitxa MAN-B005.

ARBONA OLIVER, A., "Las hornacinas del Via Crucis en el carrer nou", a *Sóller*, núm. 4834, 10/11/1979, 11.

- ARBONA, O., “Els dotze sermons del Diumenge del Ram”, a *Bona Pau*, núm. 433, 1989, 14 i 15.
- BARCELÓ CRESPI, M., *L'Església parroquial de Porreres. Notes històrico-artístiques*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma, 1989.
- BIBILONI, P.; POU, T., “Temps de “Corema” II. Els misteris des de Son Sales a Sant Marçal”, a *Pòrtula*, núm. 211, 1999, 8 i 9.
- BORDOY OLIVER, M., *Historia del Santuario de Ntra. Sra. de San Salvador de Felanitx*, Impremta M. Nicolau, Mallorca, 1934.
- BOTA TOTXO, M., *El Calvario de Pollensa*, Panorama Balear, Palma, 1954.
- CANTARELLAS CAMPS, C., *La Roqueta. Una industria cerámica en Mallorca (1897-1918)*, J. J. Olañeta, Palma, 1994.
- ESTELRICH COSTA, J., “Notícies històriques sobre Consolació. v. Festes anyals”, a *Mel i Sucre*, núm. 146, 1992, 16-19.
- FELIU, J., *Noticias históricas sobre el Santuario de Montesion de Porreras*, Impremta Felip Guasp, Palma, 1894.
- FERRÀ, B., “El Calvari”, a *BSAL*, núm. 34, 1886, 12-14.
- FIOL MATEU, G., *Oratori de Santa Llúcia de Mancor de la Vall. Notes històriques*, Ajuntament de Mancor, Palma, 1994.
- FLORIT HUGUET, M., “Costums de Setmana Santa i Pasqua”, a *Sant Joan*, núm. 208, 1988, 10 i 11.
- GARCÍAS GARCÍAS, C.; LLULL ESTARELLAS, M. A.; ROIG SAMPOS, F., *Catàleg de Béns Patrimonials de Porreres*, Ajuntament de Porreres, Porreres, 2011, fitxes VC001-VC028.
- MARTÍ COLL, G., *Binissalem. Su Historia y su entorno II*, OMNI, Mallorca, 1985.
- MARTÍNEZ, J. M.; ROIG, S., *Catàleg del Patrimoni Històric de Sa Pobla. Edificis i elements a protegir pel seu valor patrimonial, etnològic o ambiental*, Ajuntament de Sa Pobla, Sa Pobla, 2005, fitxa R-5.
- MASSOT MUNTANER, B.; POU FIOI, T., “Joan Cabot Estarelles. Memòria de Sant Marçal”, a *Pòrtula*, núm. 249, 2000, 20 i 21.
- MIRALLES MONSERRAT, J., *Els carrers de Montuïri. Cap a una nomenclatura popular*, Congrés de Cultura Catalana, Ciutat de Mallorca, 1977.
- MUNAR MUNAR, F., “Costums al voltant de la Setmana Santa a Mallorca”, a *Randa*, núm. 40, 1979, 95-109.
- MUNAR MUNAR, F., “La sentència de Ponç Pilat”, a *Bona Pau*, núm. 537, 1997, 16 i 17.
- MUNAR OLIVER, G., *Història de Porreres II*, Gráficas Miramar, Mallorca, 1979.
- NICOLAU ROSSELLÓ, M. A., “Béns patrimonials religiosos: les capelles dels viacrucis, estacions o passos del camí de Montesion”, a *AD, Actes de les II Jornades d'Estudis Locals*, Institut d'Estudis Baleàrics, Porreres, 2008, 107-116.
- PÉREZ PASTOR, P., *Sóller, a peu. Itineraris urbans*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 1995.
- PÉREZ PASTOR, P., *Sóller: façanes i detalls. Entrau, és ca vostra*, Ajuntament de Sóller, Sóller, 1998.
- PÉREZ PASTOR, P., “El camí artístic i devocional cap al Calvari: el Via Crucis”, a *AD, Tota Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 87-90.
- RODAS, G., “El Calvario del Via Crucis del Camí de Sant Salvador”, a *Diario de Mallorca*, 1/02/2010. Editorial Prensa Ibérica, Mallorca, 2010, 23.

RULLAN MIR, J., *Historia de Sóller en su relación con la general de Mallorca*, Impremta Felip Guasp, Palma, 1876.

SEGUÍ MAS, G., *Monografía histórico-descriptiva de la iglesia parroquial de San Marcial de Marratxí* (manuscrit), Certament del Seminari Conciliar de Sant Pere, Mallorca, 1942.

VICENS, J., “Fornalutx, tot un bé patrimonial”, a AD, *A tot Veu. 15 anys de Veu de Sóller*, Associació Cultural Veu de Sóller, Sóller, 2004, 102 i 103.

XAMENA FIOL, P., *Anys Enrera. Segle XIX*, Ajuntament de Felanitx, Felanitx, 1963.

XAMENA FIOL, P., *Història de Felanitx II*, Gráficas Miramar, Mallorca, 1975.

En xarxa.

Inventari Panell Ceràmics de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat Valenciana <<http://www.inpathic.es/>> [consulta: 26/01/2013].

Museu d'Arenys de Mar (Fons Josep M. Pons Guri <museu.arenymar.cat/ca/coleccions/> [consulta: 25/03/2013].

Museu del Taulell Manolo Safont <www.museoazulejo.org> [consulta: 26/01/2013].

Museus en línia de la Generalitat Catalana <museusenlinia.gencat.cat> [consulta: 26/02/2013].

Museu Nacional d'Arts Decorativas <mnartesdecorativas.mcu.es> [consulta: 22/03/2013].

Museu Nacional de Ceràmica “González Martí” <mnceramica.mcu.es> [consulta: 26/01/2013].

Museu Nacional do Azulejo <mnazulejo.imc-ip.pt> [consulta: 7/03/2013].

Retablo Cerámico <www.retabloceramico.net> [consulta: 6/03/2013].